

Riksdagens snabbprotokoll 2023/24:101

Torsdagen den 18 april

Kl. 12.00–20.52

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Anmälan om kompletteringsval

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält Johanna Lewerentz som suppleant i utrikesutskottet under Magdalena Thuressons ledighet.

Andre vice talmannen förklarade vald *under tiden den 22 april–1 december* till

suppleant i utrikesutskottet
Johanna Lewerentz (M)

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:690

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:690 Tillkännagivandet om att inte tvångsansluta till va-nätet av Roger Hedlund (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 maj 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen ska besvaras gemensamt med interpellation 2023/24:691 av Mikael Eskilandersson (SD) *Tvångsanslutning till kommunalt avlopp*.

Stockholm den 17 april 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

Interpellation 2023/24:691

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:691 Tvångsanslutning till kommunalt avlopp

av Mikael Eskilandersson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 maj 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen ska besvaras gemensamt med interpellation 2023/24:690 av Roger Hedlund (SD) *Tillkännagivandet om att inte tvångsansluta till va-nätet*. Stockholm den 17 april 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet

Romina Pourmokhtari (L)

Enligt uppdrag

Maria Åhrling

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Redogörelse

2023/24:RR4 till finansutskottet

Motion

2023/24:2844 till justitieutskottet

§ 4 Polisfrågor

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU16

Polisfrågor

föredrogs.

Anf. 1 LOUISE MEIJER (M):

Fru talman! Vi ska nu debattera justitieutskottets betänkande om polisfrågor med anledning av de motioner som väckts på detta område under den allmänna motionstiden.

Ett välfungerande polisväsen är avgörande för att minska brottsligheten och öka tryggheten. Att polisen behöver fungera bättre och att det finns en rad brister som behöver åtgärdas är tydligt. Det är därför glädjande att förståelsen och engagemanget för detta är stort i riksdagen.

I flera av motionerna återfinns goda idéer och konstruktiva förslag. Utskottsmajoriteten föreslår dock att

samtliga motioner avslås, i de flesta fall för att regeringen arbetar mycket intensivt med att bygga ut och förbättra polisen, genom mer resurser och fler verktyg till polisen.

Fru talman! Under kommande år görs rekordstora satsningar på rättsväsendet – från 69 till 90 miljarder kronor mellan 2023 och 2026. För polisens del innebär detta 10 miljarder mer. Vi pratar alltså om en långsiktig tillväxtbana, med kraftigt ökade tillskott.

Sedan den moderatledda regeringen tillträdde har polisen också fått flera nya effektiva verktyg, såsom hemlig avlyssning av gängkriminella, bättre möjligheter att använda kamerabevakning, vistelseförbud för att plocka bort kriminella från vissa platser, säkerhetszoner, utökade befogenheter i gränsnära områden och så vidare.

Ska vi få ordning på Sverige måste vi också få ordning på polisen. Kraftigt skärpta straff är nödvändigt, men det räcker inte. Vi behöver också en starkare och synligare polis.

Fru talman! Polisens arbete har till ändamål att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. I det ligger inte minst uppgifterna att förebygga, förhindra och upptäcka brottslighet och att utreda och beivra brott.

I det läge Sverige befinner sig i är det förstås en helt central uppgift att trycka tillbaka den grova organiserade brottsligheten och återupprätta tryggheten i Sverige. I förlängningen handlar det om att värna vårt öppna och fria samhälle. Regeringens plan för det här ligger fast: Det handlar om att slå mot det grova våldet, strypa den kriminella ekonomin och bryta nyrekryteringen av barn och unga till gängen. Polisen har en kritisk roll i alla dessa delar.

Den moderatledda regeringen har sedan tillträdet arbetat på flera sätt för att stärka polisen i hela landet. Det sker, som jag redan nämnt, genom kraftigt ökade resurser och nya effektivare verktyg, men också genom att tydliggöra styrningen och genom att ställa högre krav på ökad operativ förmåga och resultat till medborgarna.

I december utsåg regeringen förra riksåklagaren och hovrättspresidenten Petra Lundh till ny rikspolischef. Med tanke på både uppdragets och organisationens komplexitet såg vi också ett behov av att förstärka myndighetens ledning med en biträdande rikspolischef och utsåg därför polismästaren Stefan Hector till den rollen.

Den nya ledningen har ett tydligt förändringsuppdrag: för det första att återupprätta en lokalt synlig och trygghetsskapande polis och en god service till medborgarna, för det andra att få upp trycket i utredningsverksamheten så att fler brott kan klaras upp och för det tredje att säkerställa en effektiv styrning, användning och uppföljning av polisens växande resurser.

Den nya ledningens uppdrag togs fram bland annat mot bakgrund av flera utvärderingar av polisens verksamhet som har gjorts under senare år. Jag tänker på Statskontorets utvärdering av ombildningen av polisen, Riksrevisionens granskningar av polisens hantering av mängdbrott och arbete med särskilda händelser

samt Brottsförebyggande rådets utvärdering av satsningen på 10 000 fler polisanställda. Till det kommer utvärderingar som polisen själv har genomfört.

Det senaste året har polisen gjort exceptionella framsteg när det kommer till att klara upp skjutningar och sprängningar, och det på grund av nya verktyg och nya arbetssätt, inklusive ett nära samspel med Åklagarmyndigheten. Bara i Stockholm har brottsuppkläringen i fråga om dödsskjutningar gått från dryga 15 procent 2022 till dryga 70 procent 2023. Motsvarande siffra för Uppsala är 85 procent.

Samtidigt pekar dessa utvärderingar på mer strukturella brister och problem att ta itu med. Det hänger ihop med att viktiga mål med ombildningen av polisen inte har uppnåtts. Det handlar om att polisens synlighet, tillgänglighet och kontakter med medborgarna inte är tillräcklig, att tillväxten av bemanning i lokalpolisområdena har varit alldeles för svag, att för få brott klaras upp och att utredningstiden och utredningsresultaten över tid har försämrats, framför allt gällande mängdbrotten, alltså de brott som medborgarna drabbas av i vardagen, såsom snatterier, stöld, skadegörelse, misshandel och bedrägerier.

Det finns också mer generella utmaningar när det gäller Polismyndighetens effektivitet, uppföljning, styrning, resursfördelning med mera. Årsredovisningen för polisen 2023 bekräftar också att problemen med att komma fram för den som ringer till polisens kontaktcenter finns kvar. Det finns stora lokala skillnader. I synnerhet hade Stockholm problem med bemanning och långa svarstider.

Fru talman! I Polismyndighetens regleringsbrev för 2023 listas följande mål för verksamheten, i linje med vad som sägs i polislagen: för det första att arbetet för att förebygga, förhindra och upptäcka brottslig verksamhet ska bedrivas strukturerat och med grund i beprövad erfarenhet, för det andra att arbetet med övervakningen av den allmänna ordningen och säkerheten samt ingripandet vid störningar ska bedrivas på ett sådant sätt att det motsvarar behoven i hela landet och för det tredje att arbetet med att utreda och beivra brott som hör under allmänt åtal ska bedrivas effektivt och att brottsuppkläringen ska öka.

De här målen ligger fast i regleringsbrevet för 2024. Där har vi också, i linje med förändringsuppdraget till polisledningen, fört in ett särskilt mål om att polisens lokala närvaro ska öka i hela landet och att servicen för medborgarna ska förbättras, till exempel genom förkortade svarstider hos polisens kontaktcenter.

Flera punkter i regleringsbrevet tar sikte på uppgiften att få upp trycket i utredningsverksamheten. Polisen ska exempelvis vidta och redovisa åtgärder för att förstärka förmågan att utreda mängdbrott. Polisen ska också redovisa hur man utvecklat förmågan att utreda och förebygga mäns våld mot kvinnor, brott mot barn och hedersrelaterat våld.

Det här syftar till att bättre kunna mäta polisens resultat över tid. I vissa polisregioner är exempelvis mäns våld mot kvinnor dödligare än skjutvapenvåldet.

Vi, den moderatledda regeringen, är tydliga i vår styrning av myndigheten med att våldet som kvinnor utsätts för måste prioriteras. I polisens strategiska verksamhetsplan lyfts det också upp som särskilt prioriterat. Flera nationella initiativ har genomförts, men det är tydligt att det inte fått fullt genomslag i organisationen.

Fru talman! Den moderatledda regeringen prioriterar och vill bekämpa mäns våld mot kvinnor med samma kraft som vi prioriterar och vill bekämpa det dödliga skjutvapenväldet.

Fru talman! Regeringen bedriver ett omfattande, genomtänkt och strategiskt arbete för att få polisen att fungera bättre. Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 2 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! När vi hade den här debatten om polisfrågor förra mandatperioden lyfte Moderaternas företrädare alltid upp en fråga, som också var ett oerhört tydligt vallöfte från Moderaterna på detta område, nämligen att polisutbildningen skulle göras betald.

Jag vill därför fråga Louise Meijer: Kommer valloftet om betald polisutbildning att bli verklighet och i så fall när?

Anf. 3 LOUISE MEIJER (M) replik:

Fru talman! Jag kan inte svara på det på rak arm. Den moderatledda regeringen består av flera partier. Därtill finns ett samarbetsparti. Detta är en fråga som regeringen arbetar med och får återkomma till.

Anf. 4 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Vi var några som kritiserade detta vallofte under förra mandatperioden och i valrörelsen, bland annat för att det inte är säkert att detta är något som man kommer att kunna genomföra. Man kommer in i regeringen och har Finansdepartementets budgetavdelning och en finansminister som kanske säger nej.

Det är också så att detta påverkar dem som söker utbildningar och som funderar på vad de ska välja. Detta kommer naturligtvis att spela roll. Jag har hört dem som tvekar att söka till polisutbildningen. Man vill vänta. Man har hört att den kommer att göras betald, så man söker inte nu utan väntar ett tag. Det är den effekten som detta kan få.

Jag tycker att man måste ta ansvar för det. Antingen svarar man ja på en sådan fråga och säger när det kommer att hända eller så behöver man svara: Nej, det kommer inte att ske. Vi lovade detta, men vi säger en sak före valet och en annan sak efter valet.

Ett nej är åtminstone något som de som funderar på att söka polisutbildningen kan förhålla sig till. De behöver i så fall inte avvakta för att de tror att detta ska hända senare.

Anf. 5 LOUISE MEIJER (M) replik:

Fru talman! Som jag sa i mitt tidigare svar till ledamoten Rasmus Ling har jag inget besked att ge i den frågan här och nu. Regeringen får återkomma.

Anf. 6 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Inledningsvis ska jag säga att vi har ett antal reservationer i betänkandet men yrkar bifall enbart till reservation 1, som handlar om det brottsförebyggande perspektivet.

När jag har gjort detta ska jag tacka Louise Meijer och Moderaterna för att man faktiskt lyfte upp mäns våld mot kvinnor. Det är inte en dag för tidigt, kan jag tycka. Men det är väldigt glädjande att ni tydligt deklarerar att ni tänker se lika allvarligt på mäns våld mot kvinnor som på brottsligheten mellan kriminella. Tack ska du ha, Louise!

Polismyndigheten är landets största myndighet, och den befinner sig mitt i det politiska samtalets centrum och i nyhetsflödet. Man har i vissa avseenden helt unika befogenheter med det ansvar som följer därav. Det är vårt viktigaste redskap – det måste vi säga – för att hantera situationen där vårt land kanske är som allra mest trasigt. Det handlar om de omfattande konsekvenser som den organiserade brottsligheten för med sig för vårt samhälle.

Men med starkare mandat följer också unika resurstillskott, som man har haft det senaste decenniet. Då blir det faktiskt också ökade förväntningar. Det måste man vänta sig. Det handlar om att kunna se att man har väldigt tydliga tendenser till ökad uppkläring, inte minst i Stockholms- och Uppsalaområdet, även om de siffrorna naturligtvis behöver vändas och vridas på. Och vi förväntar oss i ännu större omfattning att man allokerar resurser till lokalpolisområdena och till det brottsförebyggande och förtroendeskapande arbete som finns där. De ska helst vara fredade också. Vi har sett historiskt att de inte har varit det.

I Stockholm har man, enligt en rapport, slagit ut 10 öppna drogscener. Det finns drygt 50 drogscener kvar. Förväntan från oss i politiken måste vara att de också ska bort. Inget annat är gott nog, även om det finns internationella studier som visar att det på kort sikt kan leda till ökat våld i området när man slår ut drogscenerna. Det är helt enkelt också så att forskningen visar att det finns en oproportionerligt stor andel våldsbrottslighet i anknytning till dessa öppna drogscener. Det är också där i huvudsak som nyrekrytering till gängen sker. Därför är detta naturligtvis väldigt viktigt. Men det är också viktigt eftersom laglydiga medborgare passerar dessa drogscener dagligdags på väg till skolan, arbetsplatsen eller affären på stadsdelstorget. Det här måste bort, helt enkelt. Det är en reell otrygghet, inte bara en känsla.

Målet måste vara att det i vårt land inte ska finnas en enda bestående plats där bruk och försäljning av narkotika sker öppet. Gängen må ändra modus efter det här, såklart. Det kan vara så att man låter Postnord sköta leverans av narkotika eller att man levererar till kundens dörr med sådana här apparater som man åker

omkring med på gatorna. Så kan det vara. Vi är inte naiva i det avseendet.

Man har också sett hur de gängkriminella breddar sin verksamhet. De går in i överprivatiserade välfärdssektorer eller underkontrollerade privata tjänstesektorer. De plöjer ned pengar i andra verksamheter för att tvätta dem vita.

Men de öppna drogsценerna måste också slås ut av moraliska skäl. Vi kan inte ha ett samhälle som visar sig svagare än gängen. Detta måste ske tillsammans och i samverkan – med kameror och med polisiär närvaro men också med fysisk ombyggnation och kommunala insatser. Det ska rullas ut meningsfulla kultur- och fritidsaktiviteter. Nu är vi inne på väldigt känslig materia i den svenska politiken för närvarande.

Det ska byggas fler fritidsgårdar i vårt land, inte färre. Det ska vara mer simundervisning och mindre gromning in i gäng. Ungar i dessa områden ska ha saft och bullar, kamrater. De ska ha saft och bullar – för att appropriera ett av högerns favoritbegrepp. Det ska barn ha. De ska inte ha gängkarriär och vapenviftande. Vi ska komma ihåg att det trots allt är barn det handlar om och ingenting annat.

Vi socialdemokrater kan inte se att det är en glädjeprognos att vi enligt viss statistik i framtiden kommer att ha Europas största fängelspopulation strax efter Turkiet. Det är ingenting annat än ett groteskt misslyckande för vårt samhälle. Så måste det ses.

Vi socialdemokrater gick till val med ett annat perspektiv. Varje krona som satsades på de repressiva områdena skulle också satsas på det brottsförebyggande arbetet, på lärare, socialsekreterare, fritidspedagoger och andra som stöttar och hjälper barn att inte komma in i dessa gäng.

Denna resa kommer inte att vara lätt, och den kommer inte att kunna styras från denna kammare eller från polishögkvarteret på Kungsholmen. Detta är något som vi behöver göra tillsammans med medborgarna, och då är förtroendet för polismakten en central faktor.

Vi har under en lång tid varit väldigt bekymrade över att mångfalden inom polisen inte ökar i den omfattning som man kan förvänta sig när det gäller att ha en polis som är representativ för befolkningen som helhet. Det gäller i synnerhet när vi till exempel har de här förslagen om visitationszoner.

Det finns en kriminolog som heter Mulinari, som har studerat förtroendet för polisen. Han pekar på en ganska intressant paradox. Den grupp som har lägst förtroende för polisen är den som har störst risk att utsättas för brott och som därmed också har störst behov av att skyddas av just polis. Det är en grupp som enligt honom är överkontrollerad och underbeskyddad på samma gång.

Några av oss har varit i USA med utskottet och skaffat oss lite nya perspektiv på brottsbekämpningen. Det är ett land som naturligtvis har ett mångfaldigt större problem än vi när det gäller gängkriminalitet. Evidensbaserade metoder har utarbetats under lång tid, och erfarenheterna är mångåriga och skarpa. Ett sådant förslag som vi kan ta med oss och som vi lär

återkomma till handlar om RICO-lagstiftning, som har visat sig vara synnerligen effektiv i till exempel New Jersey och på andra ställen.

Nästan alla politiker som håller på med rättsfrågor tittar sig storögt blinda på nolltoleransen i New York som man drog igång för nästan 30 år sedan på olika plan. Men man har konstigt nog missat det som kanske är nyckeln till att man lyckades i New York, nämligen ett lokalt förankrat och vetenskapligt grundat brottspreventivt system. Det handlar alltså om att vända på kuttingen. I stället för att räkna pinnar och ha fokus på att lagföra, bura in och ha spektakulära polisinsatser har man fokus på bra utvärdering, ansvarsutkrävande av polischefer och att jobba socialpreventivt. Naturligtvis handlar det också om att upprätthålla lag och ordning på gator och torg. Där har vi mycket att lära.

Fru talman! Avslutningsvis skulle jag vilja deklarera så där lite högtidligt som man gör att vi socialdemokrater inte tar lättvindigt på kampen mot gängbrottsligheten. Vi kommer aldrig att ge upp! Vi är inte heller gäster i de områden som kanske är hårdast drabbade. Där befinner sig våra starkaste väljargrupper. Där jobbar våra S-föreningar dagligdags med möten och samtal. Många av oss, inklusive jag själv, är barn av dessa områden. Vi kommer inte att släppa taget eller falla in i stigmatiserande och onyanserade perspektiv som målas upp kring de här områdena.

Nu tar jag till hårda ord, men jag är helt övertygad om att vi kommer att se tillbaka på den tid vi befinner oss i med viss skam, dels över misslyckandet när det gäller att skapa säkerhet och framtidstro, dels för att vi tillät gängen att växa sig så starka. Vi har inte heller gjort rätt saker här i kammaren eller i regering. Vi har inte orkat se hela lösningen. Det har varit ett för starkt fokus på det repressiva och för lite fokus på att förhindra nyrekrytering till gängen. Vi har inte hittat rätt balanspunkt i avvägningen mellan rättsstatliga principer och effektivitet i rättskedjan. Vi politiker har hellre gjort utspel och haft pressträffar i stället för att se till att det kommer blocköverskridande överenskommelser på plats inför denna stora utmaning.

Detta kommer vi att skämmas över. Framför allt kommer vi att skämmas över att vi tillät ett djupt segregerat och ojämlikt samhälle växa fram. Där och ingen annanstans har vi skammens ursprung. (Applåder)

Anf. 7 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! Jag har själv varit verksam som polis i drygt 40 år, så låt mig först säga att jag hyser den största respekt för mina forna kollegor, som sliter hårt och gör ett förtjänstfullt arbete i första linjen. De förtjänar allt vårt stöd i sitt svåra och ansvarsfulla arbete.

Polisen har det primära ansvaret för vårt lands inre säkerhet och är samhällets spjutspets för att bekämpa en kriminalitet som hotar människors trygghet och som dessvärre växer sig allt starkare. I grunden utgör den nu ett hot mot såväl vår demokrati som vår välfärd.

Europol och Eurojust rapporterar om brottsligheten i ett internationellt perspektiv. Läget är minst sagt

bekymmersamt. Den organiserade brottsligheten i vårt land förgrenar sig dels inom EU, dels till länder i Latinamerika, Mellanöstern och Afrika. Mycket av det som nu händer i Sverige i form av våldsbrott, narkotikabrott, välfärdsbrottslighet och gränsöverskridande brottslighet har starka band till organiserad brottslighet i andra länder. Vårdskapitalet är oerhört stort liksom de ekonomiska musklerna. Ofta styrs verksamheten från länder som i sig är korrupta och där utlämningsavtal saknas.

Fru talman! Till skillnad från rättsväsendet har kriminella nätverk inga regelverk att följa. När brottsligheten passerar en landsgräns uppstår omedelbart legala trösklar som i sig utgör ett hinder för polis och åklagare. Europol och Eurojust är till stor hjälp och ett steg på vägen, men mer måste göras så att vi och övriga länder får en lagstiftning som är bättre anpassad för en globaliserad kriminalitet.

Den organiserade brottsligheten flyttar även fram sina positioner i såväl näringslivet som den offentliga sektorn. Risken för infiltration och korruption har ökat markant. Det ses nu som ett så pass allvarligt hot att Polismyndighetens avdelning för särskilda utredningar har angett detta som särskilt prioriterat område i sin verksamhet.

Kampen mot den organiserade brottsligheten är resurskrävande, tidskrävande och kostsam. Polis och åklagare måste framgent avsätta stora resurser för att möta hotet, och vi måste som sagt få en lagstiftning som är bättre anpassad för ändamålet. Ett ökat internationellt polissamarbete är nödvändigt som en framgångsfaktor.

Fru talman! Samtidigt finns det en önskan om en ökad polisär närvaro i lokalsamhället. Det är ju inte så att det vi kan kalla traditionell brottslighet och ordningsstörningar har upphört. Den stora omorganisationen som genomfördes 2015 med tillskapandet av en polismyndighet gjordes med devisen ”En polis närmare medborgaren”. Det blev snarare tvärtom – en ökad centralisering, lokala indragningar och stängda polisstationer. Väntetiderna för att göra en anmälan är många gånger orimligt långa, och många upplever en frånvaro av lokal polis som besvärande och som något som påverkar tryggheten.

Förtroendet för polisen är fortsatt högt, men missnöjet pyr bland dem som utsatts för brott. Enligt undersökning av Brottsförebyggande rådet är det endast 25 procent av brottsutsatta som upplever polisen som effektiv. Andelen uppklarade brott är generande låg inom flertalet brottsområden, och trafikövervakningen har sina brister.

Fru talman! Vad gör vi då för att få en bättre och väl fungerande polis? I grunden handlar det om fyra komponenter.

Den första biten är rekrytering och utbildning, vilket även tidigare talare har varit inne på. Vi måste få en mer verksamhetsanpassad rekrytering och utbildning. Under senare år har fokus lagts på att utbilda poliser för yttre tjänst. Det är inget fel i det, men vi behöver fler kompetenta polisiära utredare och

förundersökningsledare med ökad specialisering som kan ta sig an de mer vardagsnära brotten. I dag är utredningsverksamheten den svaga länken i rättsprocessen. Vi behöver också rekrytera fler poliser med intresse och fallenhet för trafikfrågor, något som är kraftigt eftersatt i nuläget.

Vi behöver också en god polisverksamhet på det lokala området. En sådan polisverksamhet grundas till stor del på god person- och lokalkännedom, kontinuitet och ett gott samarbete med övriga lokalsamhället. Polisen ska vara tillgänglig för medborgarna i kommunen där man verkar och inte ätas upp av förstärkningsrörelser till andra delar av landet. Det ser vi exempel på nu när Eurovision Song Contest i Malmö drar till sig dryga tusentalet poliser, givetvis på bekostnad av övriga riket.

Kommunerna har nu ett brottsförebyggande ansvar, och då krävs säkerligen ett stärkt och närmare samarbete mellan kommun och polis. Klart är att ordningsvakter, trots ökade befogenheter, inte kan ersätta avsaknaden av poliser. Polismyndigheten och rikspolischefen har nu ett tydligt uppdrag att verka för en ökad lokal polisnärvaro. Vi önskar henne lycka till i det uppdraget!

Den tredje delen är utredningsverksamheten. Jag har varit inne på det men säger det igen: Polisen måste stärka utredningsverksamheten.

Jag ska ta några exempel. Livsmedelshandlarna gjorde för en tid sedan en pilotstudie vad gäller stöld och andra störningar i butik. Före polisanmälan gjordes en avstämning med en före detta åklagare för att pröva anmälan. När den väl skickades in ansågs alltså förutsättningarna för lagföring som goda. Men inte en enda anmälan ledde till lagföring. Alla ärenden skrevs av.

Även Svensk Handel vittnar om dystra siffror. I den senaste undersökningen, Trygghetsbarometern, uppger hela 52 procent av handlarna att de utsatts för brott, men endast en tredjedel har lämnat in polisanmälan. Värt att veta är att många av dessa brott, särskilt stöldbrott, är instegsbrott för unga på väg in i en tyngre kriminalitet.

Kommunerna har också slutat polisanmäla när det gäller bidragsfusk. Skälet är att inget händer och anmälningarna skrivs av.

Brottsoffer upplever att anmälda brott inte utreds trots gott bevisläge.

Stöld, våldsbrott, sexualbrott, brott i nära relation och bedrägerier är alla exempel på brott som måste få bättre handläggning och ökad uppkläring. Nu när jag är inne på ämnet brott i nära relation kan jag säga att jag tog tillfället i akt att besöka Malmöpolisen i måndags. Jag frågade dem om brott i nära relation, och det visade sig då att de har en helt ny approach. Projektet Igor, som har nämnts, har fått en vidareutveckling när det gäller detta. Man fokuserar nu mycket mer på gärningsmän och kommer att göra så att det blir en följsamhet från poliser i yttre tjänst till det man kan redovisa till åklagaren på ett mycket bra sätt. Jag ska inte närmare gå in på det här, men det är en väldigt

intressant utveckling som pågår. Man har alltså inte lagt brott i nära relation åt sidan.

Slutligen gäller det en vässad verksamhet mot den organiserade och internationella brottsligheten. Här krävs en hög grad av specialisering med ett antal skilda kompetenser och ökat internationellt samarbete. Vi måste vara lyhörda för behov av ny eller förändrad lagstiftning som identifierats av åklagare och polis. I den delen har regeringen till stor del hörsammat kraven. Vi måste även öka insatserna mot brott i den digitala miljö, alltså cyber crime.

Fru talman! Regeringen arbetar intensivt med de områden jag nu har lyft fram. Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag att avslå liggande motioner, med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete.

Anf. 8 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Med relativt små resurser gör polisen allt de kan för att upprätthålla svensk lag. Polisen ser till att skydda den stora majoriteten av laglydiga människor som inte vill att de kriminella gängen ska ta över. För att polisen ska kunna arbeta effektivt med allt från brottspreventivt arbete till ökad brottsupplösning behöver vi ge polisen alla verktyg och resurser som krävs för att de ska kunna utföra sitt arbete på bästa möjliga sätt. Men det finns ytterligare en faktor, och det är att svensk polis behöver ha politikernas förtroende och stöd för att kunna utföra sitt arbete fullt ut.

Sverige har en poliskår att vara stolt över. Svenska poliser är professionella, välutbildade och hårt arbetande. Regelmässigt övervåld eller utbredd rasism präglar inte kåren. De förtjänar uppskattning och stöd. Polisens främsta problem är i stället underbemanning och undermåliga arbetsvillkor.

Fru talman! I förra veckan skedde ett fruktansvärt mord i Skärholmen. En pappa som var på väg till simhallen med sin tolvårige son blev avrättad, och sonen blev vitne till mordet. Sveriges medborgare ska kunna känna sig trygga och inte behöva vara rädda för att bli skadade eller dödade i sitt bostadsområde.

För att komma åt gatugängen behövs polisiär närvaro. Som läget är nu har polisen inte makten i vissa områden. Polisen behöver äga gatorna och befinna sig i dessa områden 24:7. Att beväpnade gäng kan befinna sig bland vanliga skotsamma medborgare är ett enormt misslyckande. Vad som behövs i de här områdena för att lyckas är en ständig polisiär närvaro. Poliserna ska äga territoriet.

Det som kommer att ske efter skjutningen i Skärholmen är att polisen i sedvanlig ordning genomför en trygghetsskapande insats, vilket innebär att en massa poliser kommer att befinna sig i området i en till två veckor. Sedan återgår allt till det normala, och gängen kommer återigen att stå beväpnade på samma platser som tidigare.

Fru talman! Jag får höra från mina tidigare poliskollegor att de som vill jobba och rensa upp motarbetas, vilket är ett stort problem. Har vi en poliskår som inte vågar eller har mandat att arbeta och göra sitt jobb

av rädsla för att utmålans som rasistisk eller diskriminerande, hur ska vi då ens ha en chans att skydda våra medborgare och minska antalet skjutningar och sprängningar?

Jag kan garantera er att svensk polis inte gör skillnad på människor utifrån om de har utländsk bakgrund eller inte. Vad svensk polis gör skillnad på är de som beter sig som man ska och de som beter sig avvikande. Det handlar om att se och värdera beteendemönster och att slå tillbaka mot dem som hotar våra skotsamma medborgares trygghet. Svensk polis ska känna sig trygg med att det finns ett solitt stöd från både polisledning och politiker.

Fru talman! I förra veckan hade vi en debatt gällande säkerhetszoner. Det är ett förslag som kommer att träda i kraft den 25 april i år. Säkerhetszoner är ett verktyg som kanske hade kunnat förhindra dödsjutningen av Mikael i Skärholmen.

Oppositionen säger sig vara redo att göra allt för att förhindra våldsbrott som mordet på Mikael. Men trots det röstade samtliga oppositionspartier nej till säkerhetszoner med motiveringen att man är rädd för att svensk polis kommer att vara rasistisk eller använda sig av etnisk profilering. Den identitetspolitik som oppositionen använder sig av kommer varken att underlätta brottsbekämpning eller polisens arbete.

Andra nödvändiga faktorer för att underlätta polisens arbete är samverkan med andra myndigheter som till exempel Försvarsmakten och sociala myndigheter. Försvarsmakten kan i dag, efter förfrågan från Polismyndigheten, understödja polisen vid ett omfattande eller nära förestående terrorangrepp. Men Sverigedemokraterna anser att Försvarsmaktens rätt att assistera ordningsmakten inte enbart ska gälla vid terrorism utan även annan kriminell aktivitet eller i extraordinära situationer.

Fru talman! Ett offensivt polisarbete kommer att innebära oro i de områden där polisen arbetar. Får inte de kriminella nätverken arbeta i fred kommer de att bli aggressiva och uttrycka sitt missnöje på olika sätt som till exempel upplopp eller bilar som tänds på. Det som inte får ske när detta händer är att polisen backar. Vi politiker behöver därför stötta polisledningen så att de vågar ta de beslut som krävs för att stävja kriminalitet och upplopp.

Det är inte en, två eller tre åtgärder som kommer att krävas för att trycka tillbaka brottsligheten. Vad som kommer att behövas, med tanke på det läge som tidigare regeringar satt oss i, är en arsenal av precisa attacker mot brottsligheten. Attityden att polisen inte kan ges mer auktoritet eller fler verktyg då de riskerar att missbrukas måste bort. Vi måste visa att det finns ett grundmurat förtroende för våra duktiga poliser.

Det skifte inom politiken som skett under den nya regeringen kom i grevens tid, men jag är inte säker på att vi kommer att få bukt med detta ens under min livstid. Så långt har det gått. Det kommer att ta tid, men kursen håller på att läggas om, och jag kan ändå känna en strimma av hopp inför framtiden.

Jag yrkar bifall till reservation 16.

Anf. 9 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag ett betänkande med en rad förslag angående polisfrågor från allmänna motionstiden. För oss i Vänsterpartiet är det viktigt att det finns tillräckligt många poliser och att de poliser som är verksamma har en bra arbetsmiljö, att kompetensförsörjningen och fortbildningsnivån är god och att nya arbetsmetoder för ett mer effektivt arbete utvecklas.

Jag skulle vilja ansluta mig till Louise Meijer, som i sitt anförande nämnde vikten av att arbeta mot mäns våld mot kvinnor. Det är också en otroligt viktig fråga för oss i Vänsterpartiet, och vi har prioriterat den i många år.

Om vi på allvar ska komma till rätta med mäns våld mot kvinnor måste vi arbeta på ett annat sätt. Polisen måste få bättre resurser att rikta in sig på det arbetet. Kvinnojourerna måste också få ökat, inte minskat, stöd.

Vänsterpartiet har lagt fram flera förslag. Jag har i dag valt att lyfta upp frågan om att bygga upp och stärka tilliten och förtroendet för polisen i samhället i stort och i områden som är politiskt eftersatta i synnerhet.

Vi är helt medvetna om att det stora flertalet poliser gör ett alldeles utmärkt och bra arbete. Vi ser dock att det finns det som kan bli bättre och som kan utvecklas.

Polisens arbete i utsatta områden är av stor vikt för att vända en negativ utveckling och bromsa kriminaliteten. Det är dock svårt för polisen att verka för en positiv förändring om den inte har lokalbefolkningens förtroende.

För att bygga upp ett bra förebyggande arbete som motverkar kriminalitet krävs ett gott samarbete mellan lokalsamhället och polisen. Det har vi sett bland annat i vårt grannland Danmark men också på flera orter i vårt eget land. Men för att det här ska lyckas krävs ökad tillit till polisen.

Tyvärr tyder flera händelser de senaste åren på att etnisk profilering sker inom polisens verksamhet. Detta leder till att vissa personer i högre grad pekas ut av rättsväsendet. Det skadar förtroendet för rättsväsendet och för samhällets demokratiska uppbyggnad.

Att polisen gör fler kontroller i utsatta områden kan inte förklara hela problematiken. Polisens arbetsmetoder får inte baseras på fördomar. Det leder till miss- tro mot polisen i de områden som är allra mest i behov av polisens insatser.

För att det ska vara möjligt för polisen att bygga tillit och förtroende hos de boende i ett utsatt område måste det finnas garantier för att etnisk profilering inte förekommer. Varje gång polisen agerar rasistiskt rase- rar den förtroendet från de boende i området.

Jag anser därför att det är positivt att frågan om et- nisk profilering har lyfts upp av polisen själv genom Brås rapport. Samtidigt befarar jag att det blir mycket svårt för myndigheten att åstadkomma verklig och po- sitiv förändring i det rådande politiska läget.

I stället för att lägga fram fler repressiva förslag som medför ökad risk för diskriminering bör

regeringen ge Polismyndigheten i uppdrag att långsik- tigt förstärka mångfaldsarbetet och fördjupa den mångkulturella kompetensen hos myndighetens an- ställda. Vidare måste Polismyndigheten få i uppdrag att särskilt stärka förtroendet hos människor i politiskt eftersatta områden i brottsförebyggande syfte. Det är helt nödvändigt om vi ska komma till rätta med nyre- kryteringen till gängen och den ökande kriminaliteten.

Diskrimineringsförbud gäller endast inom sam- hällsområden som anges i lagen, bland annat arbetsli- vet, utbildning och hälso- och sjukvård. Det finns ingen särskild bestämmelse som rör polisiär verksam- het.

I diskrimineringslagen finns en generell bestäm- melse som förbjuder diskriminering när offentligt an- ställda bistår allmänheten med upplysningar, vägled- ning, råd eller annan sådan hjälp eller på annat sätt i anställningen har kontakter med allmänheten. Denna bestämmelse är alltså tillämplig på anställda hos Polis- myndigheten men endast i de angivna situationerna.

I betänkandet *Ett utökat skydd mot diskriminering* föreslås att diskrimineringslagen utvidgas till att om- fatta ett förbud mot diskriminerande polisiära ingri- panden. Betänkandet, som nu remissbehandlas, bereds i Regeringskansliet.

Brå, Brottsförebyggande rådet, har studerat poli- sens arbete med profilering och likabehandling och publicerat resultatet i rapporten *Polisens arbete med profilering och likabehandling*.

Studien tillkom genom en önskan hos Polismyn- digheten att en oberoende part utreder hur detta arbete ser ut på olika nivåer i organisationen. Syftet med rap- porten är att den ska bidra till Polismyndighetens ut- vecklingsarbete inom området.

Brå gör bedömningen att Polismyndigheten står in- för flera utmaningar. I rapporten finns dock flera för- slag och goda exempel på hur myndigheten kan arbeta vidare för att främja likabehandling och motverka dis- kriminerande etnisk profilering. Arbetet måste betrak- tas som en ständig process som kräver kontinuerlig uppföljning.

Det är viktigt att de här förslagen fullföljs och blir verklighet. Särskilt viktigt är det att polisen har finger- toppskänsla, inte minst när det gäller barn och ungdo- mar eftersom de är sårbara för att hamna i händerna på nätverkskriminella, som är skickliga på att använda då- lig erfarenhet av polisen för egna syften.

Med det yrkar jag bifall till reservation nummer 18.

Anf. 10 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Vi pratar ofta i debatter här i kamma- ren och i stort sett varje dag i medierna om våld, om skjutningar och mord, om allvarliga brott. De är allde- les för många, för grymma och för förödande.

Polisen har här en mycket viktig, många gånger av- görande, roll för att skapa och återskapa trygghet.

Jag vill ta tillfället i akt att tacka er, alla poliser och alla polisanställda, för de insatser ni gör dygnet runt året runt för oss alla i Sverige.

Centerpartiet har stått bakom de historiskt och välbehövligt stora ökade resurser till svensk polis som nu förverkligas.

Polisen ska arbeta både brottsförebyggande, brottsbekämpande och brottsutredande och med allmän ordning och reda i många olika sammanhang. Det man dock slås av är att det sällan i regleringsbrev eller andra dokument sätts som mål att minska brottsligheten eller att brotten inte ska begås.

Flera har nämnt i debatten den studieresa som justitieutskottet gjorde till New York. Där hade de lokala polischeferna inte primärt fokus på uppkläringen, utan det viktigaste var fokus på hur många brott som begicks och att antalet skulle minska. Jag ska återkomma till det.

Flera har också nämnt polisiär närvaro. Sällan har vi väl pratat så mycket om det som nu, till exempel i förra veckans debatt om visitationszoner.

Det har i Danmark – trots frånvaron av mer gedigen forskning och utvärdering av de danska zonerna – sagts att det främsta skälet till att man fick ned brottsligheten var den ökade polisiära närvaron, som var kontinuerlig över lång tid, och att det var det som gav resultat.

Vi vet att en på alla sätt tillgänglig polis gör att medborgarna får förtroende och både anmäler brott och framför allt medverkar i utredningar på ett helt annat sätt än om polisen bara kommer om det har hänt något – om ens då.

Då kommer jag till det som Centerpartiet lyfter fram i motioner och i andra sammanhang – att majoriteten av de brott som begås i Sverige är mängdbrott, som huvudsakligen hanteras enbart av polisen. Det är olaga hot, skadegörelser, stölder, misshandel och ofredanden.

Dessa brott rör och berör många. De drabbar enskilda men även föreningar och småföretagare. Det är många brottsoffer, och brotten sker över hela landet.

Vi har tidigare tagit del av Riksrevisionens rapport, som visar att mängdbrotten inte hanteras effektivt inom polisen. Riksrevisionen bedömde läget som allvarligt.

Att vi löser mängdbrotten är en viktig del av upprätthållandet av samhällskontraktet, som har nämnts av andra – att man själv följer alla lagar och att man kan förvänta sig samhällets agerande och reaktion när man blir utsatt för brott, oavsett brottets straffvärde. Ett brott är ett brott. Att vi löser detta är avgörande för förtroendet och tilliten för polisen och rättsväsendet.

Vi har också tagit del av branschrapporter. En studie visar att så gott som alla utredningar av stölder i butik lades ned eller att anmälan avskrevs direkt. Det är oacceptabelt.

Det som då är slående är att företrädare för regeringspartierna här låter nästan som om de är en del av oppositionen. Ni har tagit på er ett stort ansvar, och det förpliktar er att inte kräva något av polisen utan att leda polisen, att agera och se till att brottsligheten minskar. Ni har tagit på er ett ansvar, och det förpliktar.

Fru talman! Landets 290 kommuner ser olika ut, men invånarna i dessa kommuner har alla samma rätt att ha en närvarande polis – inte alltid en lokalt placerad polis men en som är närvarande och tillgänglig.

Det behövs en lokalt närvarande polis i hela landet med kompetens inom just mängdbrott men även inom sexualbrott, mäns våld mot kvinnor och våld mot barn, för när det gäller sexualbrott och våld mot kvinnor och barn är hela Sverige ett utsatt område.

Det behövs särskild kompetens hos polisen att utreda de här brotten, och där behöver mer göras.

En Brårapport visar att det förebyggande arbete där specialutbildade poliser har fokus på att männen, förövarna, ska sluta begå brott har varit framgångsrikt. Vi ser positivt på det, men även här behöver mer göras.

Nu pratar vi äntligen om det som i större utsträckning borde vara polisens primära mål. Det kan inte vara att lagföra fler eller utreda snabbare, utan det måste vara att förhindra att brott begås och minska brottsligheten. Det borde uttryckas i regeringens mål i regleringsbreven att brotten måste bli färre. Det är förebyggande på riktigt.

Avslutningsvis yrkar jag bifall till reservation 4, som rör den polisiära förmågan i hela landet, både på landsbygd och i storstad.

Anf. 11 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Polismyndigheten är en av de viktigaste myndigheterna i Sverige, inte minst på det brottsbekämpande området. Vilka resurser och verktyg som finns, hur kompetensförsörjning och arbetsvillkor ser ut och vilka villkor som ges överlag är avgörande för polisen och därmed för brottsbekämpningen. Polismyndigheten har vuxit över tid, men den har också att hantera en alltmer komplex, svår och brutal brottslighet där många gärningspersoner är allt yngre.

Det är glädjande att resultaten på flera områden har förbättrats, inte minst när det gäller uppkläringen av det allra grovsta våldet. Detta är oerhört viktigt i gängmiljöerna. Det viktigaste är dock att brottsligheten pressas tillbaka så att antalet fall också minskar i faktiska tal.

Fru talman! Att som Polismyndigheten vara en pressad organisation med ett svårt uppdrag och samtidigt vilja anställa fler är inte helt enkelt. Det är viktigt att polisledningen både nationellt och i polisområdena också lyckas ha fokus på polisernas arbetsmiljö. Trots att det hela tiden händer saker måste poliser ges möjlighet till fortbildning och på att träna olika situationer. Om man under lång tid inte klarar av att erbjuda detta kommer fler erfarna poliser att söka sig till andra arbeten, och tappar man denna kunskap och erfarenhet blir det givetvis en sämre fungerande organisation.

Fru talman! I Miljöpartiets partimotion om rättspolitik trycker vi bland annat på vikten av Nationellt forensiskt centrum. Det är i dag en del av polisen men var tidigare en egen myndighet. NFC, som det förkortas, gör bland annat dna-analyser och är allt oftare avgörande för att lösa grova brott, sexualbrott och våldsbrott. Denna del av polisen behöver förstärkas

eftersom den är viktig för att kunna få bevis mot personer men också för att kunna avföra misstänkta men oskyldiga personer. Långa ledtider hos NFC gör att en häktad, som sedan visar sig vara oskyldig, kan sitta lång tid i onödan. Detta är givetvis värst för den oskyldige men är också förenat med kostnader och annat.

Fru talman! Jag har tidigare i debatten nämnt Moderaternas vallöfte om betald polisutbildning, något som togs upp i varje debatt om polisen innan valet, även i den rättspolitiska debatten i *Agenda*. Nu kan Moderaterna dock inte ge något besked om detta, vilket är allvarligt.

Vallöftet har kritiserats från flera håll, bland annat för att det blir skevt. Även om polisen är oerhört viktig finns det andra verksamheter inom både det brottsbekämpande området och andra områden som också är viktiga för tryggheten i samhället. Att peka ut en utbildning framför andra leder därför fel.

Men nu när man har utlovat detta får det konsekvenser. Jag tog i ett replikskifte tidigare upp att unga som funderar på att bli poliser skjuter på det för att de tror på det moderata vallöftet. Moderaterna och regeringen är svaret skyldiga här. Är detta något de kommer att gå vidare med och i så fall när? Om det inte är det behöver de säga till alla unga i Sverige som funderar på att gå polisutbildningen att de inte ska vänta med det i tron om att löftet kommer att infrias.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 7.

Anf. 12 KATJA NYBERG (SD) replik:

Fru talman! Jag håller med Rasmus Ling när det gäller polisutbildningen. Vi har diskuterat detta eftersom det är en viktig aspekt för att kunna locka fler som befinner sig mitt i livet att bli poliser. Polisyrket handlar ju mycket om erfarenhet och att kunna hantera människor.

Faktum är att det pågår en dialog mellan regeringen och Polismyndigheten om just polisutbildningen. Det har alltså inte hamnat mellan stolarna, utan dialog pågår. Polismyndigheten har skickat in vad den anser är viktigt, och regeringen håller på att titta på det. Jag ville bara förtydliga det så att ledamoten inte tror att inget händer i den frågan.

Anf. 13 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för förtydligandet.

Min följdfråga blir då: När kan vi förvänta oss ett besked om huruvida det blir en betald polisutbildning enligt Moderaternas vallöfte, som jag tror att även Sverigedemokraterna står bakom?

Anf. 14 KATJA NYBERG (SD) replik:

Fru talman! Som jag sa pågår det en dialog mellan Polismyndigheten och regeringen, så inget är klart än. Det handlar om vad som är lämpligt och vad som ska ingå i den betalda utbildningen. Det är mycket som måste beslutas, och därför tar det lite tid. Jag kan inte svara på när exakt det blir, men det viktigaste är att det

pågår en dialog. Vad jag förstår kommer vallöftet att hållas.

Anf. 15 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Jag ska inte vara för agitatorisk. Jag uppskattar att Katja Nyberg redogör för hur man diskuterar detta.

Men jag är, som jag har varit inne på, orolig. Jag tror inte att Katja Nyberg menar att människor ska invänta besked från regeringen och Sverigedemokraterna om hur detta kommer att se ut. Men om man säger att det kommer ett besked så småningom finns risken att människor väntar med att hoppa på utbildningen, för det blir ju en orättvisa om den som påbörjar utbildningen nu måste ta studielån medan den som kanske börjar om två år får betalt av staten. Jag tycker att regeringen och Sverigedemokraterna ska ta till sig att detta skapar en osäkerhet som kan göra att färre söker sig till polisutbildningen, vilket vi är överens om vore väldigt negativt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 5 Processrättsliga frågor

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU21
Processrättsliga frågor
föredrogs.

Anf. 16 PONTUS ANDERSSON
GARPVALL (SD):

Fru talman! I nästan hela mitt politiska liv har jag varit i opposition. Det är enkelt att vara i opposition, enkelt att klaga på det den styrande regeringen gör, enkelt att komma med egna förslag och enkelt att konstatera att om bara vi fick styra skulle vi styra upp det här landet.

Jag ska inte påstå att det har varit enkelt, men vi har fått mycket gjort inom processrätten på kort tid. Insatser som borde ha gjorts för snart 14 år sedan när Sverigedemokraterna för första gången lade fram dessa förslag i Sveriges riksdag blir nu med Sverigedemokraterna vid rodret äntligen verklighet.

I juli förra året sänktes gränsen för obligatorisk häktning till ett och ett halvt år. Det innebär att exempelvis rånare automatiskt blir häktade. Denna gräns ska ned till ett år före mandatperiodens slut.

Sedan oktober kan polisen använda sig av hemlig avlyssning och hemlig dataavläsning i preventivt syfte. På bara ett halvår har över 30 personer gripits tack vare den nya lagstiftningen.

I år får polisen tillgång till ytterligare 2 500 kameror – en femdubbling. De får använda sig av ansiktsigenkänning, automatisk avläsning av registreringsskyltar och ökad möjlighet att använda både drönare och Trafikverkets kameror.

Vi kommer under mandatperiodens gång att göra det möjligt att vittna anonymt för att komma åt ännu fler av de gängkriminella.

Fru talman! Detta är bara början inom området för de processrättsliga frågorna. Paradigmskiftet fortsätter.

I dag debatterar vi, som sagt, just de processrättsliga frågorna. Justitiekonsellet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, framför allt med hänvisning till pågående utrednings- och beredningsarbete. Motionsyrkandena handlar bland annat om kamerabevakning, hemliga tvångsmedel, häktning och själva domstolsprocessen.

De processrättsliga frågorna är och kommer att vara viktiga i den kommande kampen för att steg för steg stävja den ökade kriminaliteten i Sverige. Därför är det min uppfattning, fru talman, att vi under denna mandatperiods gång kommer att komma långt med att just skärpa straffen för de kriminella men att mycket av diskussionen därefter kommer att handla om på vilket sätt vi lyckas lagföra de personer som gör sig skyldiga till brott.

”Vad gör ni här?” Ja, man kan verkligen förstå frustrationen från de anhängare i Skärholmen efter oppositionsledarens besök i torsdags. Ett pressmeddelande skickas ut om att man ska besöka brottsplatsen för det fruktansvärda mordet på Mikael framför hans tolvåriga son. Men när man sedan konfronteras ber man journalister att stänga av sina kameror. Jag förstår frustrationen.

Vi har haft en växande kriminalitet i Sverige. Dessa problem började inte 2022 efter åtta år av socialdemokratiskt styre och en peak i antalet dödsskjutningar i Sverige. Problemen började inte heller 2015. Den som inte har varit naiv har kunnat se problemen växa under en betydligt längre tid än så.

Samma dag som mordet på Mikael inträffade röstade Socialdemokraterna nej till att införa visitationszoner. De kommer att rösta nej till möjligheten att vittna anonymt. De vill inte ha dubbla straff för gängkriminella. Deras regeringsalternativ var inte överens om våra åtgärder om att kunna använda hemlig avlyssning i preventivt syfte, om att vi ska ha ungdomsfängelser, om att vi ska ha en skärpt migrationspolitik med mera.

I stället ser vi personer på vänstersidan åter gapa efter fler fritidsgårdar, och Socialdemokraterna vill åter ha blocköverskridande samtal. Men, ärligt talat, vad är det för mening med blocköverskridande samtal med en opposition som vägrar att ta i med hårdhandskarna mot gängen, som hellre poserar framför kameror än att rösta för ordentliga åtgärder, som från och till vill låta tuff i retoriken, men som springer och gömmer sig från de debatter där man ska rösta nej till de förslag som kommer att innebära tuffa åtgärder mot just gängen?

Fru talman! Det är de kriminella som ska vara rädda, inte folket.

Anf. 17 PETTER LÖBERG (S):

Fru talman! Vi ska i dag debattera processrättsliga frågor. Ibland är det lite svårt att veta var ärendena hamnar, och det blir en allmän kriminalpolitisk diskussion. Och jag tror att det behövs.

Inledningsvis yrkar jag bifall till vår reservation 1. Den handlar om kameraövervakning. Polisen och åklagarna har under de gångna åren fått allt fler och betydligt skarpare verktyg för att kunna bekämpa till exempel gängkriminalitet men även övrig brottslighet. Vi anser, föga överraskande, att polisen och övrig rättskedja ska ha de skarpaste redskap som man kan få för att förebygga och inte minst förhindra och lösa brott.

Vi vet att kameror på vissa platser har en stor betydelse. Det visar forskning till exempel när det gäller parkeringshus, men även när det gäller kampen mot och arbetet för att få bort de öppna drogsценerna som jag pratade om tidigare. Men på andra platser visar sig kameraövervakning inte vara lika effektiv.

Vår take här är att vi anser att vi behöver titta lite extra på om det finns ytterligare hinder för att använda dessa redskap på ett mer effektivt sätt. Det handlar bland annat om tillgången till trafikkameror och kameror som används för trängselskatt och liknande, men även kameror som används i realtidsövervakning och den respons som det kan innebära. Jag tror att denna del är underutnyttjad i vårt land och att det finns en stor potential här. En del säger att lösningen alltid finns i Storbritannien eller i Holland där man har ganska väl utbyggda sådana system, även om de börjar blir ålderstigna.

Vi har kunnat se detta länge i den brottsupplärande delen, inte minst vid det spektakulära fallet med terroristdådet på Drottninggatan. Där fick man med kameraövervakning som grund för bevisning tag i terroristen som blev dömd. Men det är hundratals fall som har kunnat lösas med hjälp av kameraövervakning. Nu är det dags att ta nästa steg för att förebygga och kanske förhindra pågående brottslighet. Det är detta som vår reservation i grunden handlar om.

Vi har nog varit lite frustrerade i största allmänhet här i kammaren kopplat till att vi tycker att det går för långsamt. Det är ganska många år sedan som vi förändrade reglerna som gjorde det lättare att sätta upp övervakningskameror. Det har varit tekniska problem, problem med datalagringskapacitet och problem med upphandlingar. Det har varit trögt, som det så ofta är.

Jag tror att medborgarna och vi från politiken förväntar oss att dessa kameror rullas ut i högre takt. Med detta sagt är det fortfarande en avvägning mellan den personliga integriteten och kameraövervakningen. Den ska vara på rätt ställen och under de förutsättningar som finns för att störa ut till exempel drogförsäljning och liknande.

Processrätt handlar i grund och botten om att de straffrättsliga beslut som vi fattar här också ska få genomslag i praktiken. Den är en central del i rättskedjan. Och vi har kunnat se att vi inte får slarva med att se till att alla länkar i kedjan får de resurser som behövs för

att den ska hänga ihop. Det är århundradets floskel detta med att rättskedjan ska hänga ihop.

Men åklagare, polismyndighet och domstolar måste få resurser i proportion till vilket uppdrag de har och som vi ger dem. Det gäller inte minst nutidens stora utmaning, kriminalvårdens verksamhet, som vi ska debattera här i kammaren på måndag. Det är helt uppenbart att det finns en mismatchning mellan de förväntningar som vi i politiken har, beroende på vilka lagar vi stiftar, och den verklighet som finns när det gäller utbyggnaden av platser inom kriminalvården. Det kommer att leda till enormt stora kvalitetsproblem på sikt.

Vi har helt enkelt ett stort ansvar att inte lämpa över detta på enskilda myndigheter och säga att det är deras ansvar att se till att rättskedjan håller ihop. Detta ansvar har alltid i grunden regeringen och i sista ändan riksdagen. Vi måste tillsammans se till att det hänger ihop. Jag vet tyvärr inte om vi i dag riktigt lever upp till det.

Allmänt när det gäller processrätten kan jag säga att vi tänker tillföra de resurser som krävs i budgeten. Det tror jag att vi är överens om över blockgränserna. Det är ingenting som vi gör med lätt hjärta. Vi vill såklart hellre lägga pengarna på de äldre och ta hand om dem på ett mer värdigt och fint sätt än att bygga fängelser. Vi vill såklart hellre lägga pengarna på grön omställning än på att köpa stridsflygplan för att klara säkerhetspolitiken. Men samtidigt kräver dessvärre att vi gör detta, och det tänker vi göra. Vi måste göra det som krävs här och nu, men också påminna oss alla om att detta inte är ett naturtillstånd. Vi måste komma tillbaka till en tid då vi inte byggde fängelser och anställde fler poliser av princip utan kunde lägga resurserna på något vettigare. Därför är perspektivet att få ned brottsligheten centralt i rättspolitiken.

Med de orden avslutar jag mitt lilla anförande här.

Anf. 18 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att vi egentligen är överens om ganska mycket när det gäller synen på kameraövervakning och sådana saker. Jag undrar lite över det nymornade intresset från Socialdemokraternas sida. Ni satt ju i regeringsställning i åtta år. Detta kan inte ha kommit som en blixtnär klar himmel utan är en utveckling som har pågått väldigt länge. Vad var det som hindrade Socialdemokraterna och regeringen från att ta tag i dessa frågor redan då, när ni satt i regeringsställning?

Anf. 19 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Elofsson ställer en väldigt berättigad fråga, som jag ska svara på. Vi satt inte stilla i båten under de åtta åren. Vi genomförde ett antal lagändringar som gjorde att det blev lättare för både kommuner och Polismyndigheten själv att sätta upp kameror. Vi förändrade tillståndsgivningen och förklarade processerna.

Jag beskrev i mitt anförande att det finns mängder av olika anledningar. Jag tror att mycket handlar om

tröghet i systemet när det gäller upphandlingar och annat, som lagring av bilder och material. Det var snarare där flaskhalsarna fanns. När det gäller möjligheten att sätta upp kameror i brottsutsatta områden genomförde vi de lagändringarna under vår regeringsperiod.

Jag tror att vi är tämligen överens. Vi har nu en utredning och förhoppningsvis lagförslag på gång för att ytterligare förändra dessa regler. Där tror jag att vi är överens. Vi har kunnat se att detta har gett resultat.

Anf. 20 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för svaret! Jag har en kompletterande fråga. Ledamoten var inne på problemet med kameror för trängselavgifter och sådana saker – det är sekretesshinder och liknande. Det handlar inte bara om upphandling, utan även när det gäller sekretesslagstiftningen har man haft lång tid på sig att förändra och ge myndigheterna möjlighet att utbyta information och inhämta den på andra sätt. Frågan kvarstår: Varför hände det ingenting på åtta år när det gäller detta?

Anf. 21 PETTER LÖBERG (S) replik:

Fru talman! Vår reservation handlar om att vi ska ta ett bredare grepp om detta. Titta till exempel på hur många polisfordon som har inbyggda skanningsystem som gör att man på ett helt annat sätt kan övervaka exempelvis nummerplåtar för att se om fordon ägs av personer som är brottsmisstänkta och om fordonen är avställda eller inte besiktigade och så vidare. Det har skett en enorm utveckling under vår vakt.

Jag tror att vi helt enkelt är överens om att vi nu behöver ta nästa steg. När är Polismyndigheten mogen för detta? Det beror på om det finns tekniska förutsättningar och om man har hela detta system på plats. Först och främst är det dock viktigt att använda de regelsystem som vi har haft på plats under lång tid. Inte ens där har man riktigt orkat eller hunnit, av mängder av olika skäl.

Man ska veta att Polismyndigheten inte har saknat utmaningar under det senaste decenniet. De har haft fullt upp med att hantera inte minst skjutningar och sprängningar och kanske inte hunnit prioritera det brottspreventiva redskap som kameraövervakning är.

Jag tror att man nu i större omfattning har fått dessa saker på plats, och vi hoppas att vi kan ha en bredare palett av redskap framöver.

Anf. 22 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M):

Fru talman! Processrätten rör en mängd olika områden där förändringar behövs. Med respekt för att detta måste ske varsamt och genomtänkt och utredas noggrant måste det också ske med något högre hastighet, av flera skäl. Ett skäl är behovet av att förbättra möjligheterna att bekämpa den grova organiserade brottsligheten.

Ett gott exempel på när man behövde ha högre hastighet som visar att det går att göra skillnad rätt snabbt är den lagändring som gjordes den 1 oktober 2023. Det var då ett antal lagändringar trädde i kraft som innebar

utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel, vilket gjorde det tillåtet att avlyssna utan konkret brottsmisstanke.

I slutet av februari gick det att läsa i medierna att sedan lagen ändrades den 1 oktober hade domstolar givit polisen tillstånd för så kallade hemliga tvångsmedel 200 gånger. Polisen hade förhindrat en rad grova brott och gripit över 30 personer med hjälp av den nya lagen. Det rörde sig om förberedelse till mord, grova vapenbrott och annan grov brottslighet.

Visst finns det de som varit betänksamma över lagen och undrat hur man skulle kunna få en samlad bild när det gäller den personliga integriteten. Men jag håller med rikspolischefen, som uttryckt att vi får väga integritetsintressena mot effektiviteten; när vi har en sådan samhällsutveckling måste vi pröva allt som går.

Ja, vi måste lägga många bitar på plats i detta spel. Och kom ihåg: Detta gjorde skillnad väldigt snabbt.

Vårt fria och öppna samhälle är hotat, och då får man tänka nytt och flytta tyngdpunkten något mellan effektiv brottsbekämpning och personlig integritet – på grund av den utveckling som pågår.

För en effektiv brottsbekämpning är det helt klart nödvändigt att myndigheterna i vissa fall har tillgång till hemliga tvångsmedel. Visst, användningen av hemliga tvångsmedel kan medföra inskränkningar i grundläggande rättigheter som skyddas av regeringsformen. Därför ska det alltid göras en noggrann avvägning mellan intrånget i den enskildes integritet och det intresse som lagstiftningen har till syfte att värna.

Det pågår ett omfattande arbete på tvångsmedelsområdet. Regeringen har nyligen överlämnat två propositioner till riksdagen – en om preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott och en om bättre möjlighet att verkställa frihetsberövanden. Vidare bereds också förslagen i betänkandet *Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning*. Jag ska inte föregripa debatten om dessa här och nu.

Vi har i betänkandet att behandla ett antal motioner om frågor som redan är omhändertagna i propositioner och i utredningar som både pågår och alldeles nyss har presenterats.

Kamerabevakningsutredningen presenterades i måndags, den 15 april. När jag som ungdomspolitiker stod i Skara kommunfullmäktige och viftade med George Orwells bok *1984* trodde jag aldrig att jag en dag skulle stå här som riksdagsledamot och hylla en kamerabevakningsutredning. Men det gör jag.

Kamerabevakning är ett centralt verktyg för att förebygga och utreda brott, och samhällsutvecklingen gör att vi måste flytta fram positionerna rejält. Regeringen drog tidigt igång arbetet med att få fram offensiva reformer, och nu har vi fått de första skarpa förslagen.

Utredningen presenterar förslag på lättnader och möjlighet till mer kamerabevakning i offentlig verksamhet. Tillståndskravet slopas. Kommuner, regioner och myndigheter ska inte längre behöva söka tillstånd för att använda sig av kameraövervakning. Detta är en

avsevärd förenkling som gör att den så kallade startsträckan för att sätta upp kameror förkortas och byråkratin minskar.

Det ska också bli lättare för polisen att ta till kameraövervakning. Polisen och andra som bekämpar brott föreslås få kamerabevaka inte bara platser där brott redan begåtts utan också platser där det finns risk för framtida brott eller som är strategiskt viktiga för kriminella. Detta ger helt andra möjligheter att förebygga och förhindra brott.

Civila polisfordon föreslås få ha kamerabevakning igång även när poliserna lämnar polisbilen, något som alltså inte är tillåtet i dag. Det ska också bli enklare för polisen att använda drönare.

Inriktningen i utredningen är en välkommen utveckling såväl för polisens brottsbekämpning som för kommunernas brottsförebyggande arbete i syfte att öka tryggheten på gator och torg. I sommar får regeringen dessutom fler utredda förslag för att ge polisen bland annat bättre tillgång till automatisk igenkänning av registreringsnummer och rätt att följa trafikkameror i realtid.

Regeringen har startat kameraoffensiven och kommer nu att se till att förslagen blir verklighet så snart som möjligt. Steg för steg gör vi det som krävs för att återupprätta tryggheten och friheten i vårt land.

Fru talman! Många motioners innehåll omhändertas, och arbetet pågår för fullt. Jag är glad att vi snart kan se förslagen här i kammaren och då får debattera dem mer i detalj. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag att riksdagen ska avslå samtliga motionsyrkanden om processrättsliga frågor.

Anf. 23 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Jag har tänkt fråga lite om sekretess, som Charlotte Nordström tog upp. Vi har sekretesslagstiftning på många områden, och som Charlotte Nordström sa i sitt anförande behöver den ibland ses över. I många fall är det viktigt att värna, men ibland behöver myndigheter kunna dela information lättare, inte minst i takt med att verkligheten förändrar sig på olika sätt.

I den stora rättspolitiska motion som vi i Miljöpartiet har väckt och vars yrkanden till en del finns med i betänkandet finns ett förslag om att möjliggöra sekretess när det gäller häktningsbeslut, något som verk samma åklagare har föreslagit. Man ska kunna ha det när någon är häktad i sin frånvaro för att öka chanserna att lagföra den misstänkte.

Utskottet avstyrker detta utan någon särskild motivering, fru talman, och jag skulle vilja fråga: Är detta förslag något som Charlotte Nordström skulle vilja läsa in sig på mer, om så inte redan skett, och kan tänka sig att överväga? Kan hon i så fall, om hon tycker att det är en bra idé, försöka övertyga justitieministern om att lägga fram det för riksdagen?

Anf. 24 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag var inne mycket på integritetsfrågorna, ledamoten, men jag nämnde faktiskt aldrig

sekretessen. Det är en avvägning, och i utskottet har vi kanske inte en fullödlig text om just det avslagsyrkandet.

Arbetet är dock på gång och diskuteras, och jag kan nog lova att vår justitieminister granskar alla goda förslag. Sedan får vi se när detta ska diskuteras och när det ligger som ett förslag.

Vi vill göra skillnad på riktigt, och då måste man lyssna på alla.

Anf. 25 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Ska jag tolka detta som att det konkreta förslaget om att införa sekretess för häktningsbeslut är något som bereds i Regeringskansliet? I så fall tycker jag att det är väldigt positivt. Ligger det till på det sättet?

Anf. 26 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag vill meddela ledamoten att jag inte sitter i de rummen och inte har konkret information om vad som diskuteras på departementet i frågan, men jag förutsätter och vet att man tittar så vitt som möjligt på alla goda förslag. Vi får se vad som kommer att läggas på bordet här i riksdagens kammare.

Anf. 27 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! I dag ska vi debattera processrättsliga frågor. I den kriminalpolitiska debatten lyfts numera ofta Danmark fram som ett gott exempel. Det har blivit lite av ett föregångsland inom lag och ordning, och det är därför inte så konstigt att Kristdemokraterna och regeringen har hämtat inspiration till flera lagförslag utifrån vad man har sett redan fungerar i Danmark. Där har man i stor utsträckning tryckt tillbaka gängkriminaliteten.

Det finns ytterligare en fråga där vi kanske borde hämta inspiration från Danmark, och det är ordningen i dansk domstol. Bristen på respekt i svensk domstol är i dag ett växande problem, fru talman. Exempelen är många där den tilltalade sitter och sover under förhandlingen, skriker könsord eller hånar personer i rättsalen. Detta är oacceptabelt.

När man som svensk besökare kommer till Danmark och dansk domstol slås man av vilken disciplin och ordning det är i domstolen. När straffen tillkännages reser sig till exempel alla upp för domaren, som är iklädd ämbetsdräkt.

Jag menar att detta är något som Sverige skulle kunna ta efter, för mig veterligen är det endast Sverige och Finland i världen som har domare som inte bär ämbetsdräkt. Detta kan i sig tyckas vara en marginell fråga, men ämbetsdräkt för domare har ett stort signalvärde. Ni har säkert sett från domstolar i andra länder att domaren alltid har ämbetsdräkt på sig. Detta ger en ökad värdighet åt förhandlingen samtidigt som det är en påminnelse för domaren och andra om ämbetet.

Däremot ger avsaknaden av ämbetsdräkt intrycket att det är "vanliga" tjänstemän som har den dömande rollen, men domarna är ämbetsmän satta att agera

utifrån lagar och förordningar. De är administratörer av en funktion och satta att tolka landets lagar. De har sin legitimitet i kraft av sina befattningar, och detta bör tydliggöras som ett sätt att visa att den dömande makten är opersonlig. Med detta sagt vill jag verka för att domarna ska få ämbetsdräkt framöver.

Fru talman! I betänkandet lyfts flera åtgärder upp som regeringen vidtar kopplat till processrättsliga frågor, och där har regeringens kameraoffensiv nämnts. Inte heller jag kan komma runt detta ämne, för det är ett exempel på något som kommer att utöka möjligheterna till kamerabevakning.

Kameraövervakning har som sagt stor operativ betydelse. Det hjälper till att förebygga och förhindra brott. Om brott har begåtts hjälper det till att identifiera, gripa och lagföra skyldiga, då övervakningsfilmer ofta kan vara av avgörande betydelse för den efterföljande brottsutredningen.

Som jag nämnde i ett tidigare anförande var jag på besök hos Malmöpolisen i veckan och fick då bland annat besöka ledningscentralen och de som jobbar med kamerabevakning eller kameraövervakning på plats. Man har poliser som sitter och övervakar det i realtid, och många gånger kan man följa händelser i realtid. Operatörerna kan leda patruller rätt, och gärningsmän kan gripas mer eller mindre på bar gärning.

Numera har man även utplacerade drönare i Malmö stad som lyfter när ett brott inträffar. Man kan övervaka en brottsplats eller brottsling innan patrull är på plats. Det är mycket effektivt. När jag var där inträffade faktiskt en händelse – en inrymning i en skola i Malmö, med en misstänkt gärningsman.

Innan patrull är på plats kan operatören se till att drönaren lyfter och flyger till platsen. Man kan då följa den misstänkte gärningsmannen på plats och hålla koll på personen innan patrullen hinner komma dit. Det är alltså ett mycket effektivt medel som kommer att byggas ut.

Man kommer också att använda det nu under Eurovision Song Contest, med ytterligare ett antal drönare, så det har väl kommit för att stanna.

Regeringen utreder också utökad kameraövervakning i flera spår. Det är viktigt att få till en lagstiftning som bättre svarar mot de behov som finns i dag. Vi kristdemokrater vill att Sverige blir bättre på att ta vara på de möjligheter som finns med ny teknik, såsom ansiktsgenkänning. Därtill måste det till en bättre och utökad samverkan mellan polisen och andra myndigheter och aktörer.

Polisen bör få tillgång till mer material från andras kameror. I dag ägnar vi oss faktiskt åt ett stort resurslöseri. Ett lysande exempel på det är Öresundsbron, där tullen har satt upp kameror, polisen har satt upp kameror och Öresundskonsortiet har satt upp kameror. Man har alltså i princip tre kameror som bevakar samma händelser, så sammantaget har man på Öresundsbron nu trettioalet kameror fördelade på tre olika aktörer. Det är ju rent slöseri. Vad är det då som hindrar att man delar? Jo, det är att tullen anser sig

förhindrad att förmedla bilder till polisen på grund av den rådande sekretesslagstiftningen. Det är helt galet.

Fru talman! När vi debatterar processrätt vill jag också säga något om brottsupplärning rent generellt. Vi måste bli bättre på att klara upp brott. Jag kan konstatera att vi *har* blivit bättre på det men att vi fortfarande har en bra bit att vandra innan vi är nöjda på den punkten. Regeringen har också påbörjat en omfattande omläggning av hela kriminalpolitiken, och flera lagändringar som kommer att få reell effekt är på väg.

En sådan sak är anonyma vittnen, som har utretts och som regeringen jobbar med. Personligen tror jag att anonyma vittnen kan vara ett viktigt verktyg i vissa väldigt specifika fall med hög hotbild och risk. Jag tror inte att det kommer att användas särskilt ofta, men det är bra om verktyget finns som en sista utväg när man har svårt att komma vidare i utredningen av grova brott.

En reform som vi kristdemokrater menar skulle få större effekt är en förändring av den så kallade omedelbarhetsprincipen, som innebär att det endast är det som sägs i domstol som har bäring och utgör bevis i ett brottmål – inte det som sägs under polisförhör och så vidare. Principen innebär alltså att domstolen endast kan döma utifrån det som sägs under själva rättegången. Detta är ett problem i dag eftersom vi kan se hur misstänkta sätter i system att tiga sig igenom hela förundersökningen för att sedan få allt ”serverat” och kunna anpassa sin historia och sina svar.

Vi menar att rättskipningen måste vara mer proaktiv än så, och återigen tittar vi lite på Danmark. Man kan säga att en viss uppluckring av omedelbarhetsprincipen infördes den 1 januari 2022, då det infördes utökade möjligheter att i vissa fall ta upp tidiga förhör som bevisning. Detta är bra, men vi kristdemokrater anser att ytterligare steg bör tas. Ett konkret förslag för att förändra omedelbarhetsprincipen som vi driver på för är att införa så kallade grundlagsförhör, vilket man har i Danmark.

Det innebär att den misstänkte redan i ett tidigt skede i en förundersökning, inför en domare, hörs ingående om brottsmisstanken. Det som framkommer i de förhören får sedan användas som processmaterial, och det anses ha ett högre bevisvärde än uppgifter som lämnats i polisförhör. Den misstänktes försvarare får vara närvarande, och det ställs högre formkrav än vid ett vanligt förhör. Vi tycker att Sverige bör ha ett liknande system.

Skärpta straff är självklart viktigt, men om inte brott klaras upp och kriminella lagförs blir högre straffskalor ringa värt. Med den brutala brottsutveckling som vi ser måste vi göra flera saker parallellt. Det handlar inte bara om straffrätt utan också om processrätt och vilka verktyg som polis och åklagare ges. Även det brottsförebyggande arbetet är helt avgörande för att stoppa nyrekryteringarna av barn och unga in i kriminalitetens mörker.

Med detta sagt, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 28 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Processrättsliga frågor kanske inte låter supersexigt för den som inte är jurist, men det är nog så viktigt.

Den kanske viktigaste förändringen som regeringen har planerat på det här området är något som vi sannolikt kommer att debattera i höst, beroende på om regeringen går vidare med förslaget om anonyma vittnen. Jag hoppas visserligen att man inte gör det, för det finns starka skäl emot och rimliga farhågor kring det.

Bland annat beskrivs det som något mönsterbrytande trots att det kommer att användas i maximalt ett fåtal fall, om ens alls. Detta väcker förhoppningar om att reformen kommer att leda till något väldigt stort, och det skapar förväntningar hos vittnen om att kunna vittna anonymt trots att man i de allra flesta fall inte kommer att kunna göra det, vilket kommer att leda till besvikelse och förtroendeskada. Här har regeringen ett stort ansvar, och vi kommer sannolikt att återkomma till diskussionen.

Fru talman! Kameraövervakning är också en processrättslig fråga som behandlas i betänkandet. I höstas efterlyste jag initiativ från justitieminister Gunnar Strömmer om att förändra regelverket kring kameraövervakning i trafiken för att lättare kunna ta in nummerplåtar från bilar för att se rörelsemönster, alltså hur bilar har rört sig, och lättare kunna föra över den informationen.

Det är inte varje dag jag ger kredt till Gunnar Strömmer – det är andra som har det jobbet – men i det här fallet vill jag ändå göra det. Man hörsammade detta snabbt och gav ett tilläggsdirektiv till en utredning för att lägga in frågan. Det tycker jag var väldigt bra, för det här är ett redskap som inte minst i trafiksituationen har använts alldeles för lite. Som föregående talare sa: Att tre olika aktörer har kameraövervakning på samma sträcka är naturligtvis orimligt.

Fru talman! Hemliga tvångsmedel är också en aktuell fråga. Just i dag går motionstiden ut för en proposition från regeringen om att ytterligare underlätta för polisen att använda hemliga tvångsmedel även i preventivt syfte, det vill säga när det inte finns någon konkret brottsmisstanke mot en enskild person. Det är alltså en framlagd proposition, och vi kommer att ha en debatt i kammaren om den under våren.

Jag kan dock avslöja redan nu att Miljöpartiet stöder den i vissa delar men kommer att avvisa den i vissa delar. Polisen har fått kraftfulla verktyg även i fler av de fall där det inte finns någon konkret brottsmisstanke, men här sker en utvidgning, och det kommer att behövas en balans.

En viktig aspekt gällande hemliga tvångsmedel överlag – det handlar alltså om buggning, kameraövervakning, att gå in i mobiltelefoner och läsa av mejl och meddelanden och liknande – är att lagstiftningen är otroligt snårig i dag. Den måste göras mer lättbegriplig. Det kan inte vara så att det bara är åklagare och utbildade domare som förstår lagstiftningen; även vi andra, som inte är juristutbildade, måste kunna förstå hur regelverket faktiskt ser ut.

Slutligen, fru talman: Jag hade ett replikskifte tidigare om att Miljöpartiet vill göra det möjligt att införa sekretess på häktningsbeslut. Det är en fråga som vi ser faktiskt spelar roll. Vi kan inte ha ett regelverk som gör att någon som är häktad i sin frånvaro i alla lägen får ta del av beslutet. Det ligger lite i sakens natur att många som är häktade i sin frånvaro håller sig borta från polis och andra myndigheter. Att kunna sekretessbelägga beslutet så att den häktade inte känner till det är därför en viktig fråga, och jag hoppas att regeringen kommer att hörsamma detta och ta det vidare.

Med detta yrkar jag – även i detta betänkande, fru talman – bifall till reservation nummer 7.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 6 Familjerätt

Civilutskottets betänkande 2023/24:CU9
Familjerätt
föredrogs.

Anf. 29 ELLEN JUNTTI (M):

Fru talman! I dag ska vi debattera civilutskottets motionsbetänkande gällande familjerettsfrågor. Motionerna handlar om juridiskt biträde för barn, frågor om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen, föräldrabalken med mera. Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet, vilket innebär att jag yrkar avslag på alla reservationer.

Jag säger det självklara: Barnets bästa måste alltid gå först i alla frågor, oavsett om det gäller vårdnadstvister, brottslighet eller andra frågor.

Fru talman! Innan jag kom in i riksdagen jobbade jag som polis i Göteborg. I tre år jobbade jag som barnutredare på Barnahus. Jag höll massor av förhör med barn, och vissa barns öden har fastnat i minnet. Jag minns en sex eller sju år gammal pojke vars föräldrar bråkade om vårdnaden. Pappan hade varit våldsam. Barnen var rädda för honom och ville inte åka till honom. Efter förhöret berättade mamman för pojken att han måste åka till pappan. Benen vek sig under pojken, och han föll ihop i en hög på golvet. Han låg i fosterställning och bara grät och grät. Detta var 16 år sedan, och jag minns det fortfarande. Det var alldeles förfärligt.

Jag kände att det här var fel. Jag sa till socialsekreteraren att de måste stoppa umgänget med pappan. Hon sa att det inte gick eftersom det fanns beslut om det. Jag sa att de ändå måste göra det, och till slut stoppades besöket. Pojken behövde inte åka till pappan – i alla fall inte den dagen. Jag vet inte vad som hände sedan.

Jag tror att jag har berättat detta förut, men det tål att berättas en gång till. Det var jättejobbigt för den stackars pojken och även för mamman, som var tvungen att se detta.

Jag minns också ett annat ärende, som gällde grov kvinnofridskränkning. En pappa hade sparkat ned mamman på köksgolvet och sparkade henne i huvudet. Den treåriga sonen försökte gå emellan och stoppa pappan. Detta pågick ett tag, men till slut kom mamman upp och kunde fly från platsen med sonen. Efter några dagar gick hon tillbaka till mannen, vilket tyvärr är ganska vanligt.

Jag tänker många gånger: Vad blir det av dessa barn? Vem är den lille pojken i dag? Jag blir inte förvånad om han tillhör något kriminellt gäng och utövar våld. Jag brukar säga att den absolut viktigaste brottsförebyggande åtgärden är att bekämpa våld i hemmet.

Fru talman! Familjerettsfrågor är ofta komplicerade och känsliga för de berörda, och barnen är särskilt utsatta. Den moderatledda regeringen prioriterar dessa frågor och arbetar på bred front och så skyndsamt som det bara går. Justitieminister Strömmer har visat ett stort engagemang i dessa frågor och tar dem verkligen på allvar.

Jag vill säga några ord om betänkandet *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv*.

Det finns tre typer av rättsliga föräldrar i föräldrabalken: mor, far och förälder. Förälder avser en kvinna i ett samkönat äktenskap eller samboförhållande som inte har fött barnet. Utredningens uppgift var bland annat att göra lagen mer överskådlig och lättare att tillämpa. Utredningen föreslår många olika saker, till exempel att förutsättningarna att upprätthålla en relation med sina sociala föräldrar efter en separation eller en förälders dödsfall ska förbättras. Sociala föräldrar kan vara mor- eller farföräldrar eller bonusföräldrar. Utredningen föreslår också att det ska införas en föräldrafullmakt för andra personer som har ett stort föräldraansvar.

Regeringen arbetar med dessa frågor och har för avsikt att återkomma med lagförslag så snabbt som det bara går.

Fru talman! När det gäller barns delaktighet i frågor om vårdnad, boende och umgänge trädde nya regler i kraft 2021. De innebär att barnet har rätt att få information och att komma till tals i dessa frågor. Socialnämnden får prata med barnet utan vårdnadshavarens samtycke och närvaro, vilket är mycket bra. Barn vågar sällan prata om några negativa saker om vårdnadshavaren finns i närheten och lyssnar. Domstolen har dock det yttersta ansvaret för att barnet blir delaktigt i ärendet.

Arbete pågår nu kopplat till betänkandet *Tryggare hem för barn*. Strömmers främsta fokus är att arbeta med detta betänkande. Det ska innefatta åtgärder för att barn inte ska behöva växa upp med våld. Utredningen föreslår att barn ska ha rätt till biträde vid vissa frågor om vårdnadsöverflyttning.

En annan utredning, som heter *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen*, berör vårdnad, boende och umgänge. Bedömningen i den utredningen är att barn ska ha ett eget juridiskt biträde även när det gäller övriga områden. Särskilt viktigt är detta i familjer där det

förekommer våld. Utredningen lämnar inga förslag om detta utan anser att frågan behöver utredas ytterligare i betänkandet *Tryggare hem för barn*.

Det finns alltså både fördelar och nackdelar med att barnet har ett juridiskt biträde. För föräldrar som genomgår en vårdnadstvist är det väldigt svårt att tillvarata barnets intressen, men med ett juridiskt biträde kan det vara så att barnet hamnar ännu mer i kläm mellan föräldrarna.

Vårdnad, boende och umgänge vid våld i hemmet måste tas på största allvar. Barn som växer upp i familjer där våld förekommer far mycket illa. Många skadas för livet av detta. Många drabbas av psykisk ohälsa och har svårigheter att klara skolgången och senare arbetslivet. Ofta har de även svårigheter i relationer. Flera motioner tar upp att reglerna måste skärpas, och jag kan bara hålla med.

De senaste åren har det gjorts felaktiga riskbedömningar som fått förfärliga konsekvenser. Flera barn har mördats eller missköts till döds. Det får bara inte hända.

År 2021 beslutade riksdagen om nya regler i föräldrabalken gällande tillfälliga vårdnadshavare. Detta gäller till exempel om en förälder har dödat den andra föräldern. Utredningen har inte räknat upp i vilka situationer umgänge inte ska godkännas, utan barnets bästa ska alltid gå först.

Bedömningen av barnets bästa ska vara en helhetsbedömning som ska göras för det enskilda barnet. Hitills har kontaktprincipen gått före barnets bästa, och detta måste ändras. Både socialnämnder och domstolar har haft brister i sina riskbedömningar.

Domstolsverket behöver överväga utbildningsinsatser för att man ska kunna göra riktiga riskbedömningar. Justitieminister Strömmer har sagt att han vill att det ska genomföras utbildningar i högre grad och med högre kvalitet än i dag. Det är viktigt att de som beslutar i dessa ärenden har bra utbildning.

Utredningen föreslår även att man ska kunna hämta in sakkunnigutlåtande från psykolog.

Denna proposition kommer regeringen att presentera i september 2024.

Sist men inte minst: Barnets bästa ska alltid vara viktigast – inte föräldrarnas bästa.
(Applåder)

Anf. 30 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar Ellen Juntti för anförandet.

Ledamoten pratar väldigt gott om minister Gunnar Strömmer och säger att han prioriterar frågor som gäller barns rättigheter och familjerätten högt. Hon säger också att man jobbar så fort det bara går för att få fram förslag. Även jag har noterat att Gunnar Strömmer visar intresse för frågor som gäller familjerätt.

Under förra mandatperioden jobbade jag delvis tillsammans med Moderaterna för att få ett större fokus på bodelningsprocesser. Jag lyckades inte få S-regeringen att ta frågan vidare, men Gunnar Strömmer har lovat en utredning för att komma vidare med bodelningsprocesserna. I utskottet kom vi också överens om

ett gemensamt tillkännagivande om att bodelningsprocesserna behöver snabbas upp och om att det ska göras en utredning.

Det som har hänt sedan dess är att Gunnar Strömmer i november lovade att tillsätta denna utredning om snabbare bodelningsprocesser. Han sa att det skulle ske under 2024. Nu har halva april gått, och jag har upprepade gånger ställt frågor om när utredningen ska tillsättas. Jag har frågat vilket datum Gunnar Strömmer tänker tillsätta utredningen, men jag får inget svar utöver att det ska ske under 2024.

Då blir min fråga till ledamoten: Om nu Moderaterna och regeringen prioriterar barns rättigheter och familjerätsfrågorna så högt, varför kan inte ett datum presenteras för när en utredning ska tillsättas som skulle skapa bättre möjligheter för kvinnor, män och framför allt för barn?

Anf. 31 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan!

Jag tycker att jag har ganska bra på fötterna när jag påstår att justitieminister Strömmer verkligen prioriterar de här frågorna. Han är verkligen engagerad och tycker att det är viktigt.

Han vet att barn som växer upp i våldsamma hem blir otrygga barn. De är ute på stadens gator och torg och hänger, och de hittar på en massa dumheter eller kriminella saker. Det är inte bara dumheter, utan verkligen kriminella saker.

Som jag sa i mitt anförande pågår det väldigt mycket arbete redan nu på Justitiedepartementet i familjerätsfrågor. Jag räknade upp tre olika betänkanden som det jobbar med. Det är mer än vad man kunde säga om den förra regeringen.

Jag tycker ändå att han har visat att han verkligen har satt fart i de här frågorna. Det som man jobbar mest med, och där han vill komma med en proposition så snart som möjligt, är betänkandet om tryggare hem för barn.

Det är bra att man nu koncentrerar sig på den, i varje fall i första läget. Man kan också jobba parallellt, men det gäller att först få fram det.

Ju fortare man får fram lagförslag så att barn inte behöver växa upp i våldsamma hem, desto bättre. Det förslaget är väldigt akut. Det är det som han först och främst kommer att presentera.

Han har lovat att en utredning om bodelningar ska tillsättas under 2024. Det är ganska många månader kvar på 2024. Exakt datum kan jag inte ge, men det kommer under 2024.

Anf. 32 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag håller med. Den förra regeringen hade kunnat göra mer saker. Den hade dock inte lika hög svansföring som den här regeringen och Moderaterna om att man är det parti som ska stå på barnens sida.

Det är vad jag blir lite frustrerad över. Det är mycket prat men inte så mycket handling när det gäller att leverera på det man har lovat att man ska leverera.

Att kunna bestämma ett datum för när man tänker sig att tillsätta en utredning borde inte vara så svårt. Man kan faktiskt svara: Ja, jag kommer med en utredning, och jag tillsätter den i september eller i juni. Men jag är rädd att det blir december innan utredningen tillsätts.

Varje dag som det inte pågår ett arbete drabbas män och kvinnor av att inte bli färdiga med sin juridiska och ekonomiska skilsmässa. Barn drabbas av att de inte kan starta två nya bra boenden.

Är det våld med i de familjerna är det precis det som ledamoten säger att ministern arbetar för att förhindra som händer. Barn ska inte drabbas av drabbas av våld. Men de gör ju det när en bodelningsprocess inte blir klar.

Det är lika viktigt att gå fram tidigt och snabbt och att tillsätta en utredning samtidigt som man jobbar med betänkandet *Tryggare hem för barn*. Vi är överens om att det är en bra utredning som vi behöver gå vidare med. Men man måste kunna göra två saker samtidigt.

De som har hört mig förut vet att jag brukar lyfta fram en annan fråga som ministern har prioriterat. På tre månader har ministern gått från utredningsförslag till beslut när det gäller visitationszoner där vi begränsar rättigheter.

Men när vi ska ge föräldrar rättigheter att bli färdiga med sin bodelningsprocess kan inte Moderaterna komma med ett datum och med vilken månad man tänker tillsätta utredningen för att komma vidare i frågan. (Applåder)

Anf. 33 ELLEN JUNTTI (M) replik:

Fru talman! Tack, igen!

Jag tycker att det är bra. Jag vet att Martina Johansson brinner för de här frågorna. Det är jättebra. Det gör jag också. Det är väldigt viktigt. Sedan håller jag nog inte med om att vi har högre svansföring än den förra regeringen. Det måste jag säga.

Det talades om att man måste kunna ha två saker samtidigt i huvudet. Jag räknade upp alla de saker som regeringen jobbar med. Det är bland annat ändring av föräldrabalken och regler om föräldraskap. Det pågår samtidigt som arbetet med tryggare hem för barn och bodelningsprocessen.

Det är inte bara: Pang, och så tillsätter man en utredning. Man måste se till att det finns bra utredare som kan ta sig an uppgiften. Jag tycker nog att det är bra och att det ändå har gått fort med den här regeringen att tillsätta utredningar.

Den förra regeringen gjorde ingenting under åtta år när det gällde bodelningen. Det här är ingen ny kris. Jag tycker ändå att den moderatledda regeringen har satt fart. Det kommer att tillsättas en utredning under det här året, såsom justitieministern har lovat. Jag har inget exakt datum. Men det blir i varje fall i år.
(forts § 10)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Frågestund

Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av statsrådet Romina Pourmokhtari, statsrådet Lotta Edholm, justitieminister Gunnar Strömmer och utbildningsminister Mats Persson. En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Statsrådet Romina Pourmokhtari besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Åtgärder mot gängvåldet

Anf. 35 ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman! Min fråga går till den ärade justitieministern. Jag ställer den med anledning av att gängvåldet nu accelererar. Vi ser fler och fler skjutningar och att sprängningarna fortsätter. Det är uppenbart att de straffskärpningar som kammaren har beslutat om under tre mandatperioder nu inte leder till att utvecklingen stoppas.

Min fråga till justitieministern är: Vilka åtgärder avser regeringen att vidta här och nu under de kommande månaderna för att arbetet för att stoppa nyrekryteringen till gängen ska lyckas?

Anf. 36 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Ardalan Shekarabi för en fråga i ett utomordentligt angeläget ämne. Det ligger en hel del i frågan. Vi har på senare tid fått se ytterligare brutala påminnelser om den organiserade brottslighetens våldskapital och likgiltigheten inför hur helt oskylda människor drabbas.

Det är viktigt med precisa straffskärpningar. Den 1 januari trädde en viktig straffskärpning i kraft, de fördubblade minimistrafken för de grova vapenbrotten. Att vi låser in dem som bär vapen på ett olagligt sätt dubbelt så länge betyder inte bara att de inte kan begå nya brott under den tiden; de kan inte heller rekrytera några nya barn och ungdomar till de kriminella nätverken under en dubbelt så lång tid.

Låt mig också säga att vi har kommit med vistelseförbud till kammaren. Vi har kommit med säkerhetszonerna till kammaren, som fyra partier i riksdagen dessvärre valde att rösta nej till. Vi kommer att komma

med fler skarpa verktyg, inte bara under vårens lopp utan också under sommaren, hösten och hela mandatperioden.

Anf. 37 ARDALAN SHEKARABI (S):

Herr talman och justitieministern! Det jag saknar är regeringens beskrivning av hur nyrekryteringen till gängen ska stoppas. Vilka åtgärder är det som regeringen tänker vidta här och nu för att vi inte ska se en fortsättning där 12-, 13- och 14-åringar rekryteras till gängen? Detta sker nu samtidigt som vi ser stora nedskärningar i skolan, i socialtjänsten och i fritidsverksamheter. Detta är centrala insatser som handlar om att stoppa nyrekryteringen och att rädda barnen från gängen.

Anf. 38 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Det finns rekordstora satsningar på familjestöd och på skolsociala team i regeringens budgetar. Det finns rekordstora lagstiftningsprojekt för att riva sekretesshinder mellan skola, socialtjänst och polis.

Det är klart att vi hade varit i ett utomordentligt mycket bättre läge om detta hade varit på plats redan när vi tog över. Så var det nu inte. Nu gör vi allt det som borde ha gjorts för länge sedan både när det gäller polisen, när det gäller verktygen, när det gäller straffen och när det gäller alla de sociala och utbildningsmässiga frågor som förstås är helt avgörande för att kunna stoppa nyrekryteringen på lång sikt.

Livstidsstraff för förövare under 18 år

Anf. 39 ADAM MARTTINEN (SD):

Herr talman! Tidigare socialdemokratiska regeringar valde under sin regeringstid att inte skärpa straffen för straffmyndiga förövare som är under 18 år. Det var någonting som då möttes av kritik från både Moderaterna och Sverigedemokraterna.

I Tidöavtalet, som våra partier är överens om, ska just den straffrabatt som finns i dag ses över för straffmyndiga förövare som är under 18 år. Det är dock inte närmare specificerat hur en sådan straffskärpning kan se ut.

Jag vill därför fråga justitieministern om regeringen är beredd att låta vår utredning öppna upp för att den som är under 18 år och straffmyndig ska kunna mötas av ett livstidsstraff för de allra grövsta brotten, exempelvis där en oskyldig människa skjuts ihjäl på öppen gata framför ögonen på sina egna barn.

Anf. 40 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Adam Martinen, för en väldigt viktig fråga! Vi ska nu göra reformer som gäller unga och unga förövare. Det är reformer på straffrättens område och reformer som gäller påföljderna brett. Det handlar om snittet mellan kriminalvården och de reformer som nu ska ske på den mer sociala

institutionssidan, alltså omläggningen av Sis-snittet mot HVB-hemmen. Detta är reformer som är utomordentligt viktiga om vi ska ha möjligheter att både ge en upprättelse för brottsoffer som drabbas av allvarlig brottslighet och skydda samhället mot allvarlig brottslighet som också begås av personer under 18 år. Det handlar också om att ha möjligheter att långsiktigt bryta de destruktiva mönster som gör att barn och unga dras in i kriminalitet.

Vi har gemensamt enats om direktiv till en utredning som just nu ser över hur påföljderna, en övergång till fängelsestraff också för förövare under 18 år, ska se ut. Det är ett öppet mandat för utredaren, och jag vill inte föregripa slutsatserna.

Anf. 41 ADAM MARTTINEN (SD):

Herr talman! Jag tror att vi är ganska många i det här landet som börjar få en känsla av att vi saknar just upprättelse i vårt land för de allra grövsta brotten. Om inte denna moderatledda regering kan säga rakt ut att man kan öppna upp för möjligheten att straffmyndiga förövare ska mötas av det allvarligaste straffet, nämligen livstidsstraffet, kommer den moderatledda regeringen att kunna ta hänsyn till brottslingens perspektiv precis som Socialdemokraternas regeringar har gjort tidigare. Jag tror att det är en farlig väg framåt för vårt land.

Anf. 42 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Det är också därför Moderaterna, Liberalerna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har enats kring mycket offensiva direktiv till den utredning som nu ser över hur påföljdssystemet ska utformas också för unga under 18 år. I utredningen ligger också frågan om även straffmyndighetsåldern bör ses över.

Jag håller helt med, i synnerhet när det gäller de äldsta unga, de som är 17 år och nära 18 år: Skillnaden i straff mellan en 17-åring och en 18-åring för precis samma brott kan bli enormt stor. Det är naturligtvis oerhört stötande, och det är inte tillståndigt om vi vill ge brottsoffer en ordentlig upprättelse. Detta ska vi ändra på.

Offentlighetsprincipen i friskolor

Anf. 43 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Sverige har världens mest extrema friskoleexperiment, som under de senaste 30 åren har lett till att mycket resurser har försvunnit från vår välfärd och från skattebetalarna direkt ned i fickan på ett fåtal giriga ägare. Trots detta har det inte varit möjligt att ha full insyn, det vill säga offentlighetsprincip, inom den svenska skolan. Där har friskolorna kommit undan genom att säga att det handlar om affärshemligheter.

Den 10 april meddelade Liberalerna att man hade ändrat sig i frågan om offentlighetsprincipen. Därmed finns det en majoritet i Sveriges riksdag för att införa

detta. Den 24 april röstar riksdagen om att ha offentlighetsprincipen eller att inte ha den i den svenska skolan.

Avser skolministern att meddela sina ledamöter i utbildningsutskottet att de ska rösta för offentlighetsprincipen, eller var Liberalernas presskonferens den 10 april bara ett spel för gallerierna?

Anf. 44 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag kan berätta att jag för bara ett par timmar sedan tog emot en utredning som lägger fram en rad olika förslag på detta område. Jag tycker att det är otroligt viktigt att vi ökar insynen i friskolorna väsentligt, och utredningen ger olika alternativ för hur detta skulle kunna ske. Vi i Liberalerna har sagt att vi föredrar en offentlighetsprincip.

Utredningen kommer nu att remitteras, naturligtvis, och sedan ska vi ta fram ett lagförslag. Men det viktiga är att jag här och nu kan säga att vi kommer att öka insynen i friskoleväsendet väsentligt de kommande åren.

Anf. 45 DANIEL RIAZAT (V):

Herr talman! Även om mina förväntningar på Liberalerna är extremt små trodde jag ändå att man när man hållit en presskonferens inför landets medborgare skulle hålla fast vid det man då sa ett par dagar senare.

Jag ställer frågan igen: Hur kommer det sig att privata aktörer ska kunna ta del av miljarder och åter miljarder i skattepengar medan vi samtidigt inte ska en lagstiftning som ser till att medborgare och journalister får insyn i det man betalar för? Varför ska detta fiffleri få pågå?

Anf. 46 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Det är just därför den här utredningen nu har kommit med en rad olika förslag för att komma till rätta med det som Daniel Riazat pratar om. Vi kommer att remittera utredningen, och sedan kommer vi att förhandla inom partierna i regeringssamarbetet och lägga fram ett förslag. Tanken är att vi kraftigt ska förbättra insynen i våra friskolor.

Eldning av trädgårdsavfall

Anf. 47 STINA LARSSON (C):

Herr talman! Vi i Sverige vill ofta vara bäst i klassen och bäst i EU, men ibland går det tyvärr till överdrift.

I förra veckan kom oroväckande nyheter om att vi svenskar inte längre får elda vårt eget trädgårdsavfall. Naturvårdsverket hänvisar till EU-direktiv och menar på fullaste allvar att det inte längre är tillåtet att efter vårstädningen elda en brasa på tomten.

Här kan vi dock inte skylla på EU. I alla de diskussioner och överläggningar vi haft om avfallsdirektivet har jag inte hört någonting om något eldningsförbud över huvud taget.

Vad är det då som gäller? Vilken bedömning gör regeringen och statsrådet Pourmokhtari? Får vi elda

våra grenar, som vice statsministern gör? Eller är det, som Naturvårdsverket säger, i själva verket förbjudet?

Anf. 48 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten Larsson för frågan. Hon tillhör ju Centerpartiet, och det tycker jag är ganska intressant eftersom en företrädare för Centerpartiet genom att lägga ut bilder och information om detta EU-förslag från 2008 har bidragit en kraftigt vilseledd debatt om vad förslaget innebär. Det har spridits påståenden hej vilt om att man inte skulle få tända majbrisor längre i Sverige och att den här regeringen skulle stå ansvarig för det.

Låt mig vara väldigt tydlig: Inga majbrisor i Sverige är hotade. Är det så att man följer sin kommuns föreskrifter får man också elda sitt trädgårdsavfall.

Den här debatten är väldigt oroväckande, särskilt i tider av valrörelse för Europaparlamentet. Man ska inte sprida vilseledande information om vad EU-reglering innebär. Denna innebär helt enkelt att vi fortsatt kan elda trädgårdsavfall i Sverige så länge vi följer våra kommuners föreskrifter, precis som vi gjorde tidigare och före hanteringen av detta förslag.

Anf. 49 STINA LARSSON (C):

Herr talman! Det är lätt att skjuta över frågan på någon annan, i det här fallet kommunerna. Så kan vi inte ha det. Jag tog upp detta därför att sådant här skapar misstro mot EU. Övertolkning eller rent av fel-tolkning av EU-direktiv gör att Sverige får sämre förutsättningar än övriga EU-länder med mer regelkrångel, högre kostnader och mer administration.

Vilka åtgärder vidtar regeringen för att säkerställa att våra myndigheter tolkar och hanterar regelverken på ett rimligt sätt?

Anf. 50 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Det är en intressant fråga som ledamoten ställer. Jag vet inte om Centerpartiet numera menar att det inte är kommunerna som ska hantera avfallsfrågor utan att dessa ska hanteras på något annat vis. Än så länge är det dock så i Sverige att kommunerna bär ett stort ansvar för avfallshantering.

Just gällande detta har det alltså spridits vilseledande information där man delat med sig av ett förslag från 2008 och menat att detta innebär att vi inte skulle få tillämpa lagstiftningar och direktiv som de bör tillämpas. Det sprids mycket vilseledande information, och det vänder sig regeringen kraftigt emot.

Finansieringen av skolan

Anf. 51 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Jag undrar när regeringen ska ta tag i underfinansieringen av skolan.

Mina frågor om regeringens prioriteringar i finansieringen av utbildning börjar kännas lite som ett

självspelande piano. Det kanske är för att historien upprepar sig.

För det barn som ska lära sig läsa, skriva och räkna spelar det roll om läraren har tid här och nu, inte i nästa högkonjunktur när regeringen vill satsa på skolan. Om lärarna har för stora klasser, om elevassistenter får gå och om det inte finns tillräckligt med speciallärare och specialpedagoger saknas det någonting i bildningslandet Sverige.

Nu presenterar regeringen en satsning på 500 miljoner. Det räcker till ungefär 1 300 lärare i ett halvår. Det räcker inte för en skola i världsklass. Kommunerna säger att de behöver mer. Det finns partier, som Miljöpartiet, som är beredda att ge mer. När kommer rejäla satsningar på skolan från regeringen?

Anf. 52 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för frågan.

Finansieringen av svensk skola är ett delat ansvar mellan kommunerna och staten. Vi kommunaliserade ansvaret för skolan för ungefär 30 år sedan, och det är därför kommunernas ansvar. Men staten har givetvis också ett ansvar för att se till att skolan fungerar. Det är därför vi gör de stora satsningar som vi nu gör på fler speciallärare, mindre undervisningsgrupper, akutskolor och inte minst läromedel. Detta är satsningar som är oerhört viktiga för att vi ska få en bra skola för alla elever. Det senaste tillskottet är ungefär en halv miljard kronor under innevarande år, just för att stötta kommunerna i deras viktiga arbete för en bra skola.

Anf. 53 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Nu var ju frågan jag ställde när det kommer en ordentlig finansiering av skolan, inte av andra delar. Det är viktigt med läromedel och lärare, men det behöver komma nu. Det saknas pengar och har så gjort under lång tid.

Jag noterar att andra här ställer frågor om att bekämpa kriminalitet med straff. Vi vet att skolan är en otroligt viktig skyddsfaktor. Det spelar roll här och nu om det finns lärare i klassrummen när barnen är små.

Hur ska vi få skiftet från sent stöd till tidigt stöd om det inte finns pengar?

Anf. 54 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag delar naturligtvis helt och hållet den uppfattningen. Jag anser att vi måste göra ett nytt omtag om finansieringen av svensk skola. Det är också därför vi har tillsatt en utredning om nationell skolpengsnorm. En sådan kommer att innebära att kommunerna inte kommer att kunna satsa hur lite pengar som helst på vår skola. Jag tror också att staten framgent måste ta ett betydligt större ansvar än i dag.

Kommunerna och eldning av trädgårdsavfall

Anf. 55 HELENA STORCKENFELDT (M):

Herr talman! Jag bor på gård. Varje vår innebär det en hel del trädgårdsavfall, vilket i sin tur såklart innebär en brasa i stället för många vändor till

återvinningscentralen. Varken i avfallsförordningen eller i EU:s avfallsdirektiv står det någonting om något generellt eldningsförbud, precis som ministern sa i sitt svar till Stina Larsson. Avfall som har förberetts för materialåtervinning får däremot inte brännas, men det är någonting helt annat.

Räknas verkligen det som jag har krattat ihop på min mark av löv, kvistar och den där envisa hallonbusken som utsorterat? Enligt Naturvårdsverkets riktlinjer gör det tydligen det, vilket skapat stor förvirring i kommunerna, som har ansvaret att komma med tydliga riktlinjer.

I min hemkommun Kungsbacka går vi nu i bräsch och tillåter eldning, men i Uppsala tolkar man detta som ett totalt eldningsförbud.

Min fråga är: Vad kan kommunerna göra? Hur kan kommunerna hitta rätt information för vägledning här?

Anf. 56 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Tack, ledamoten, för en väl ställd fråga! Tiden är kort; jag ska försöka sammanfatta så mycket som möjligt.

Den implementering av EU:s lagstiftning som Sverige, med hjälp av den här regeringen, väljer att göra ger varje kommun fullgoda möjligheter att implementera lagstiftningen på lämpligt sätt. Vi har kämpat hårt, både när frågan förhandlades och när vi arbetat med implementeringen på nationell nivå och på EU-nivå, för att se till att kommunerna ska ha de möjligheterna.

Det sista en liberal och borgerlig regering vill göra är att krångla till det för folk. Så arbetar vi absolut inte. Man får tända majbrisor, när det blir tid för det. Och man får hantera sitt trädgårdsavfall på i princip samma sätt som tidigare.

Det är sorgligt när debatten vrids på det här sättet och när man har en dold agenda och sprider vilseledande information. Men implementeringen av lagstiftningen kommer att gå till utan några större förändringar i förhållande till hur det är i dag.

Anf. 57 HELENA STORCKENFELDT (M):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret. Jag hoppas att detta förtydligar en del för de kommuner som nu brottas med tolkningen.

Naturvårdsverkets riktlinjer har skapat stor oreda, trots att det står tydligt att det endast är avfallet som är insamlat och förberett för materialåtervinning som inte får förbrännas. Riktlinjerna från Naturvårdsverket är tydliga men helt oproportionerliga.

Precis som ministern säger blir det egentligen ingen skillnad. Det är fortfarande upp till kommunerna. Jag undrar om ministern kan göra någonting. Eller är det Naturvårdsverket som måste göra om och göra rätt här?

Anf. 58 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Det finns regler för hur myndigheter sköter sitt arbete och tolkar det vi kommer med.

Men jag kan redogöra för att regeringen sedan i fjol – långt innan Centerpartiet valde att sprida felaktigheter om detta – har arbetat med ett utredningsarbete just om hur vi kan förtydliga formuleringarna. Det handlar om att det inte ska bli sådana här missuppfattningar och att alla kommuner ska tillämpa de ventiler som inte minst den svenska regeringen har sett till finns i lagstiftningen.

Regelverk för den småskaliga vattenkraften

Anf. 59 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Min fråga går också till statsrådet Romina Pourmokhtari.

När det gäller småskalig vattenkraft pratar vi om nästan ett tusental företagare på landsbygden. De väntar på besked från regeringen om nya regelverk. De känner stor oro och funderar på hur de ska agera utifrån de nya regelverken och skillnaden mot dem som hittills har funnits.

Min fråga är: Hur går det med processen för att få fram nya regelverk för den småskaliga vattenkraften?

Anf. 60 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Vi är angelägna om att åtgärderna vid vattenkraftverken blir genomförda, bland annat därför att vi behöver uppfylla vår del av EU:s ramdirektiv för vatten. Så är det. Och det behöver vi göra på ett rimligt sätt. Det är just där regeringen kommer in.

Vi kommer att vidta åtgärder för att säkerställa att påverkan på all typ av vattenkraft blir acceptabel. Och vi kommer att se till att ta in fler perspektiv än man har gjort tidigare.

Självklart är det viktigt att vattenkraftens negativa inverkan på miljön minskar. Men vi kan, återigen, inte hålla på och krångla till det för folk så som vi gör. Det gäller inte minst de småskaliga vattenkraftsägarna.

Anf. 61 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Jag har själv varit med och infört ett vattenråd i Bohuslän och är väl insatt i vattendirektivet, vars huvudsakliga syfte är att säkerställa att det finns dricksvatten. Myndigheter har tolkat det som att det huvudsakliga syftet är att se till att det simmar lax, men det är inte riktigt det som är vattendirektivets mål och mening.

Det handlar om fler frågor, såsom kulturarv, matproduktion och fastighetsvärde. Vi har 10 000–15 000 olika dämmen, som en del har tänkt riva. Det skulle leda till radikala förändringar i vår kulturmiljö.

Har ni med även de tankarna i processen, statsrådet?

Anf. 62 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Vi har med oss de perspektiven. Det finns mycket att väga samman här.

Men låt mig påpeka att det primära är att se till att vattenkraften blir acceptabel ur ett elsystemperspektiv.

Vi måste se till att vattenkraften kan spela en bra roll i vårt kraftsystem.

Utöver det finns det många olika aspekter att ta hänsyn till, inte minst ur det kulturella perspektivet som en liberal, borgerlig regering såklart bär med sig.

Medel till studieförbunden

Anf. 63 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsminister Mats Persson.

Till sommaren avslutar Sensus Studieförbund all sin verksamhet i den dalsländska kommunen Bengtsfors. Det har flödat av verksamhet i studieförbundets regi. Under en vecka har aktiviteterna, kurserna och kulturevenemangen kunnat locka 130 personer.

Den här stängningen är en direkt konsekvens av Sverigedemokraternas och regeringens kraftiga nedskärningar på studieförbunden. Det är nedskärningar som främst drabbar landsbygden.

Mot bakgrund av de konsekvenser vi nu ser och hur det tömmer landsbygden på fritidsaktiviteter och möjligheter till bildning och gemenskap undrar jag om regeringen ändå väljer att gå vidare med de aviserade ytterligare nedskärningarna på studieförbunden.

Anf. 64 Utbildningsminister MATS
PERSSON (L):

Herr talman! Tack till frågeställaren för frågan!

Det är riktigt att en del av våra studieförbund under lång tid har haft ekonomiska problem. Det tuffa ekonomiska läget vi nu har, med hög inflation, gör att en del verksamheter påverkas. Så är det, och det är beklagligt.

Det är också riktigt att regeringen, precis som Socialdemokraterna säger, gör en tydlig prioritering. Vi prioriterar utbildning. Vi gör otroliga satsningar så att människor får utbilda sig. Det kan vara på yrkesutbildningar, och det kan vara på komvux. Vi gör satsningar på utbildningar i hela vårt land. Det är en tydlig prioritering i ett läge då vi inte kan lova allt till alla.

Vi menar att det är en viktig prioritering. Om vi ska bygga Sverige starkt finns det nämligen tre saker som är viktiga. Det är utbildning, utbildning och utbildning.

Anf. 65 LOUISE THUNSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tolkar ministrarnas svar som att nedskärningarna på studieförbunden kommer att fortsätta i ytterligare budgetar. Det är vad ministern nu berättar.

Devisen att hela Sverige ska leva, är det bara en klyscha utan innehåll? Konsekvenserna av det här blir som sagt att landsbygden töms på bildning, fritidsaktiviteter och kultur.

Anf. 66 Utbildningsminister MATS
PERSSON (L):

Herr talman! Regeringen tycker att bildning och studieförbunden är väldigt viktiga. Det är därför vi satsar närmare 4 miljarder kronor på studieförbunden och

deras verksamheter. Det är ett kvitto på att vi tycker att det är viktiga verksamheter.

Men vi tycker också att utbildning är viktigt, och vi prioriterar utbildning högt. Vi bygger nu ut antalet utbildningsplatser i hela vårt land, från Ystad till Vilhelmina. Det innebär att tiotusentals människor nu får möjlighet att gå en utbildning som de tidigare inte hade kunnat gå.

Artskydd och äganderätt

Anf. 67 BEATRICE TIMGREN (SD):

Herr talman! Min fråga går till miljöministern.

På senare tid har vi sett flera uppmärksammade fall där markägare har fått avslag på sin avverkningsansökning med hänvisning till artskyddet. Det resulterar i stora ekonomiska konsekvenser för privatpersoner.

Beslut om avverkningsförbud kan överklagas. Men då gäller omvänd bevisbörda. Markägaren riskerar därför att stå med både sina egna och statens rättegångskostnader och utöver detta även kostnader för konsulter för att utreda vilka arter som finns inom fastigheten. Det kan kosta flera hundratusen kronor. Det är mycket pengar för en privatperson.

Nuvarande hantering av artskyddet är dessutom kontraproduktiv. Om en markägare vidtar åtgärder på sin mark som gör det gynnsamt för många arter riskerar markägaren att förlora rätten att bruka sin mark.

Därför vill jag fråga statsrådet varför skogsutredningen, som nu startar, inte kommer att behandla äganderätt i förhållande till artskydd och intrångsersättning när behovet är så angeläget.

Anf. 68 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Regeringen är väl medveten om problemet. Vi menar att det är viktigt att få till ett tydligare regelverk för markägare och för andra berörda. Samtidigt måste vi ha ett effektivt artskydd för att leva upp till våra EU-lagstiftningar.

I arbetet inom Regeringskansliet har vi sett behov av att utreda två frågor ytterligare mot bakgrund av rättsutvecklingen på området. Den ena rör nationell fridlysning, och den andra rör ersättning kopplad till artskyddet. Det är frågor som vi arbetar med just nu och som vi kommer att arbeta med, och mer information kommer att presenteras inom kort.

Sedan går jag över till den delen av frågan som gällde hur det kommer sig att det här inte hanteras inom skogsutredningen. Det handlar helt enkelt om att skogsutredningen ska ta fasta på hur vår bioekonomi kan växa, och där finns många potentiella bitar att utreda. Det är en snårig fråga som vi hellre hanterar separat för att få till det så bra som möjligt för markägarna och för skogsägarna och med ett liberalt och borgerligt perspektiv i åtanke.

Regeringens plan för att nå klimatmålen

Anf. 69 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Herr talman! Klimat- och miljöministern har vid upprepade tillfällen hävdat att regeringen är först med att ha en plan för hur Sverige ska nå hela vägen till nettonollutsläpp. Klimatpolitiska rådet konstaterar dock i sin granskning att åtgärder för att nå klimatmålen saknas i regeringens klimathandlingsplan och att den därför är missvisande och brister i saklighet.

Förra veckan slog även Naturvårdsverket fast att Sverige inte når klimatmålen till vare sig 2030 eller 2045 med regeringens beslutade och planerade åtgärder. Allt som finns är ett löfte om en utredning som ska föreslå åtgärder som i bästa fall kan vara på plats efter denna mandatperiods slut.

Kommer klimat- och miljöministern att i ljuset av detta stå fast vid att regeringen har en plan för hur klimatmålen ska nås?

Anf. 70 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Svaret på den frågan är ja. Jag står fast vid det jag har redogjort för, med allt det innehåll som finns i vår klimathandlingsplan. Det rör sig om över 70 förslag totalt.

Om man genomför alla dessa förslag så som de är utformade och skrivna, och lyckas göra det inom tidsramen, och får de effekter som vi bedömer finns, då finns för första gången förutsättningar att nå målen. Men jag tänker inte som förra regeringen säga att vi når mål därför att det finns ett streck på en kurva som visar 60 procent i reduktionsplikt; så har vi nått målet, och jag lutar mig tillbaka.

Man måste ständigt granska och utvärdera hur det går med alla investeringarna, om de faller rätt ut, om vi får det energisystem vi behöver för att elektrifiera vår transportsektor och vår industri. Det är mycket som tyder på att det kommer att vara en stor utmaning.

Vi behöver mycket mer vindkraft, och vi behöver mycket mer kärnkraft. Här sitter ledamöter som inte riktigt vet hur de känner när det gäller kärnkraften. Miljöpartiets språkrör säger att kärnkraftverket kändes läskigt att besöka.

Det är en lång väg framåt, men med vår plan finns förutsättningar att nå nettonoll för första gången – ja.

Universitetens kursutbud

Anf. 71 ANDERS ÅDAHL (C):

Herr talman! Utbildningsministern har ett antal gånger på senare tid meddelat att det finns för många fristående kurser vid svenska universitet. En del kurser är dessutom av hobbykaraktär, meddelar utbildningsministern. Kritiken från akademien har varit stor och stark. Man menar till och med att utbildningsministern inte riktigt vet hur högre utbildning ser ut.

Direktstyrningen för att få ordning på detta, har jag förstått från utbildningsministern, ska ske genom att det ska vara mindre ekonomiska resurser till

universiteten. Mina frågor är av praktisk natur: Hur ska utbildningsministern säkerställa att det är just de kurser som är av hobbykaraktär som försvinner från kursutbudet? Är det ministern själv som ska välja ut dessa, eller sätter han ett förtroende till att lärosätena har förmåga att själva rensa i sin katalog?

Anf. 72 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar Anders Ådahl för frågan.

Kommer våra lärosäten att ha tillgång till mindre pengar de kommande åren? Svaret är nej. Debatten handlar inte om hur mycket pengar universitet och högskolor har. Debatten handlar om att under de senaste åren har socialdemokratiska regeringar medvetet använt högskolor och universitet som en del i att dölja ungdomsarbetslösheten och byggt ut antalet fristående kurser på distans, som har ökat oerhört kraftigt.

Detta har inneburit att i stället för att få lärarledda lektioner klagar studenter över att de får för lite lärarledd tid. I stället har man fokuserat på att så många som möjligt ska börja högskolan.

Det tycker vi är fel utgångspunkt. Vi vill ha hög kvalitet på utbildningarna, och vi vill prioritera de delar som det behövs mer av i samhället, nämligen ingenjörer, sjuksköterskor och andra viktiga nyckelkompetenser för vårt samhälle.

Skyddet för den akademiska friheten

Anf. 73 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Även min fråga går till utbildningsminister Mats Persson.

Sverige ser sig som ett kunskapsland, ett land som värnar akademisk frihet. Men få länder har ett så svagt skydd för den akademiska friheten i Europa. Forskning skyddas, men inte undervisning, lärosätenas organisation eller deras finansiering. Förtroendet mellan regering och akademi har fått sig några törnar efter en plötslig ändring av styrelsernas mandattider, plötsligt indragna forskningspengar, minst undervisningstid i Europa och nu senast detaljerade synpunkter på de fristående kurserna på distans och nedvärderingen av humaniora.

I *Ekots lördagsintervju* öppnade utbildningsministern för att se över skyddet för den akademiska friheten i grundlagen. När ska regeringen stärka skyddet för den akademiska friheten? När påbörjas arbetet?

Anf. 74 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar frågeställaren.

Regeringen tycker att akademisk frihet är mycket viktigt. Det är därför vi stärker skyddet för lektorer och professorer som hotas i sin yrkesgärning, så att de får ett starkare straffrättsligt skydd om de hotas eller på olika sätt drabbas i sin yrkesgärning. Det är ett tecken på att vi tar forskares akademiska frihet på allra största allvar.

Det är helt riktigt som Miljöpartiet påpekar att det är lite undervisningstid för studenterna i Sverige. Det har Miljöpartiet ett mycket stort ansvar för. Det är färre undervisningstimmar för en kemiingenjör i dag än för 15 år sedan. Man får inte tid i labbet, man får inte tid i maskinhallar och man får för lite praktisk undervisning. Varför? Jo, därför att Miljöpartiet, Socialdemokraterna och de rödgröna partierna under alldeles för många år har prioriterat att dölja ungdomsarbetslöshet i stället för att öka kvaliteten på universiteten.

Det är slut med detta nu. Vi lägger om politiken, och vi är tydliga med att vi gör det.
(Applåder)

Myggbekämpning vid nedre Dalälven

Anf. 75 CRISTER CARLSSON (M):

Herr talman! Frågan går till klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari.

Varje sommar blir det en myggplåga runt Dalälven. Frågan berör minst fyra län och många kommuner. Det är bra att staten numera har ett årligt anslag för myggbekämpning, men i år har kommunerna runt Dalälven signalerat att det kan vara brist på ekonomiska medel till att köpa in de medel som används.

Har statsrådet lugnande besked att ge de boende i området?

Anf. 76 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten Carlsson för frågan.

Frågan är ytterst viktigt, och vi är medvetna att det finns problem med myggorna särskilt kring nedre Dalälven. Det är en diskussion som vi också hade under en längre interpellationsdebatt, som man kan titta på om man vill höra ytterligare i frågan.

Kortfattat finns statliga medel för begränsningen av massförekomsten av översvämningsmyggor. Från 2024 har länsstyrelserna tilldelats 5,4 miljoner kronor för just detta ändamål.

I år har vi fördelat medlen i helhet till länsstyrelsernas förvaltningsanslag. Det är något som har efterfrågats. Man menar att det kan minska den administrativa bördan och underlätta för den långsiktiga planeringen. Men vi behöver självklart följa frågan och se hur problemen utvecklar sig. Sedan får vi agera från statligt håll.

Nu finns medlen där, och vi hoppas verkligen de gör den nytta de behöver göra.
(Applåder)

Grundskoleelevers kunskap om arbetsmarknaden

Anf. 77 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman! Kompetensförsörjningen är en av de största framtidsutmaningarna vi har att hantera nu och kommande år. En nyckel för att lösa denna utmaning är att elever i grundskolan vill utbilda sig till yrken som arbetsmarknaden behöver. Här ser vi ett behov av att

stärka integreringen av studie- och yrkesvägledning på våra skolor i Sverige.

Så sent som i måndags träffade jag en förening i Västmanland som finansieras av olika branscher och kommuner. De fungerar som arbetsgivarnas röst i klassrummet, där de inspirerar och motiverar elever till att göra genomtänkta studie- och yrkesval. Det är ett koncept som har visat sig ge goda resultat.

Med anledning av detta vill jag ställa följande fråga till skolminister Lotta Edholm. Vad gör regeringen för att elever i grundskolan ska få kännedom om arbetsmarknaden på ett sätt som gör att de kan välja utbildning som leder till jobb?

Anf. 78 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för denna väldigt viktiga fråga. Jag ska genast erkänna att jag inte hade hört talas om det här projektet, men det låter väldigt spännande och bra. En bra studie- och yrkesvägledning är ju ibland avgörande för att unga människor ska välja rätt. Vi har under ganska lång tid sett att yrkesutbildningarna inte väljs i den utsträckning som de kanske borde; väldigt många ungdomar som är lite osäkra på vilken gymnasieutbildning de ska välja väljer hellre en teoretisk utbildning.

Nu har vi tillsatt en utredning om yrkesutbildningar för att se om det kan finnas olika sätt att ta sig in på yrkesutbildningar, olika längd och så vidare. Men jag tycker att den här frågan är mycket viktig, för det är viktigt att ungdomar väljer rätt ganska tidigt, även om man sedan naturligtvis alltid kan ångra sig och välja om.

Gängbrottslighet och näringsförbud

Anf. 79 JOAKIM SANDELL (S):

Herr talman! Min fråga går till justitieminister Gunnar Strömmer. Med avregleringar och liberaliseringar som ledstjärna har den svenska lagstiftningen kring ekobrott blivit för svag. Ekobrotten kommer med flera problem. Det mest uppenbara är att gängkriminella kan tvätta pengar och finansiera sin brottsliga verksamhet. Det är inte en rimlig ordning att någon som är dömd för grova brott kopplat till gängkriminalitet ska kunna driva företag för att tvätta pengar.

Mot denna bakgrund har vi socialdemokrater bland annat föreslagit att sänka ribban för näringsförbud. En sänkning av ribban för näringsförbud skulle kunna hindra olämpliga aktörer från att använda företag som verktyg för brott. Exempelvis skulle gängrelaterade brott kunna leda till näringsförbud.

Hur ser regeringen på frågan om att sänka ribban för näringsförbud, och vilka ytterligare åtgärder vidtar regeringen för att förhindra gängkriminella att driva företag?

Anf. 80 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Joakim Sandell för denna viktiga fråga. För att svara rakt på frågan ser vi

utomordentligt positivt och konstruktivt på möjligheten att strama upp regelverken när det gäller möjligheterna att driva företag för enskilda som begått allvarliga brott.

Näringsförbudet är en väsentlig del av detta. Jag tycker att det även finns andra frågor som är av intresse. Hela vårt sanktionssystem, alltså det som egentligen inte handlar om straff utan om mer administrativa sanktioner av olika slag, tycker jag att det kan finnas anledning att se över.

Vi arbetar just nu med ett betänkande som heter *Bolag och brott*, och vi har för avsikt att återkomma till riksdagen i närtid med en proposition där vi på allvar riktar hela statens arsenal mot de kriminella nätverken i syfte att strypa den kriminella ekonomin och slå undan den ekonomiska basen för de kriminella nätverken.

Skärpt lagstiftning för avfallshantering

Anf. 81 MATS ARKHEM (SD):

Herr talman! Min fråga går till justitieminister Gunnar Strömmer.

Lagarna kring avfallshantering visar stora brister. Ett exempel på det är min grannkommun Botkyrka, som har uppmärksammats för skandalen med avfallsföretaget Think Pink. Det visade sig att kommunens och lagstiftarnas möjligheter att stoppa hanteringen innan skadan var skedd i princip var obefintliga. Det finns också problem med större etablerade företag som inte riktigt tar hand om och deponerar kontaminerade schaktmassor på ett riktigt sätt.

Avfallshantering har dessutom kommit att bli en födkrok för kriminella, som utan större risk för konsekvenser tillåts förorena mark och natur. Det snedvrider också konkurrensen och gör det svårt för seriösa företag som vill göra rätt. Hanteringen av avfall borde därför vara tillståndspliktig. Det borde finnas förbud mot deponier i vattenskyddsområden och större krav på markägare som upplåter sin mark för deponier. Därför vill jag fråga Gunnar Strömmer om det inte är dags att skärpa lagstiftningen kring avfallshantering.

Anf. 82 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Mats Arkhem för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor här i dag. Det långa talets korta mening är: Ja, det är dags att se över även den delen av lagstiftningen.

Detta anknyter också till en tidigare diskussion om att vi måste mobilisera andra delar av våra offentliga resurser mot de kriminella nätverken och för den delen mot företagare som inte ingår i kriminella nätverk men ändå begår allvarliga brott, kanske för egen vinning.

Jag har varit i Botkyrka och träffat företrädare för polisen, miljöförvaltningen och det nya moderatledda styret i kommunen. Jag fick med mig väldigt mycket bra bränsle, inte minst på det här området. Jag ser detta som en otroligt central del av den höga ambition vi nu har gemensam – flera partier här i Sveriges riksdag i

samspel med regeringen – att strypa den kriminella ekonomin, slå undan den ekonomiska basen för enskilda näringsidkare som begår brott och på det sättet snedvrider konkurrensen och slå sönder strukturen i de kriminella nätverken.

(Applåder)

Finansieringen av mindre barngrupper och skolklasser

Anf. 83 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Förskolan och skolan hör till det viktigaste för att komma till rätta med det ökande utanförskapet. Men hälften av alla barngrupper i förskolan är större än vad riktlinjerna medger, och skolklasserna är stora.

De senaste veckorna har statsråden Lotta Edholm och Johan Pehrson varit ute med krav på maxtak för barn- och elevgruppers storlek i enlighet med riktlinjerna. Det är mycket rimligt. Men för att uppnå riktlinjerna för förskolan krävs i runda slängar 18 miljarder i ökade personalkostnader. Till detta kommer skolan, lokaler, administration och icke att förglömma kommunernas brist på pengar. Det ekonomiska ansvaret är som sagt delat mellan stat och kommun, men en halv miljard är långt från 18 miljarder.

Utöver utredningen om en nationell skolpengsnorm – hur tänker sig skolministern att finansieringen ska gå till? Det handlar om barnen som går i skolan i dag, inte om tio år.

(Applåder)

Anf. 84 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för en väldigt viktig fråga. Jag är helt övertygad om att vi behöver mer av statlig styrning av svensk skola. Jag tycker att det är bra att även Centerpartiet nu inser detta. Jag tror att vi behöver mer av regleringar. Staten behöver ta ett större ansvar. Det visar vi också i statsbudgeten med hur mycket pengar vi ger till kommunerna generellt men också direkt till förskola och skola. Naturligtvis hoppas vi att pengarna ska användas på de områdena. Men framgent tror jag att staten måste ta ett större ansvar för både förskola och skola. Skolväsendet är nationellt. Därför bör staten ta ett större ansvar.

Den ryska skuggflottan

Anf. 85 ELIN SÖDERBERG (MP):

Herr talman! Jag vänder mig till statsrådet Romina Pourmokhtari.

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina tog vi i Miljöpartiet initiativ till ett totalstopp för import av fossil energi från Ryssland, något som senare riksdagen enhälligt ställde sig bakom. Regeringen har sedan dess agerat otillräckligt, och ännu i dag importeras fossilgas från Ryssland till Sverige.

Omvärldens sanktioner mot Ryssland har varit otillräckliga. I dag fraktas cirka 3 miljoner fat olja om dagen genom Östersjön av Rysslands skuggflotta. Det

här stärker Putins krigskassa. Det innebär också katastrofala risker för oljeläckage i Östersjön som kan skada djur och natur och därmed en risk för att svenska staten måste ta konsekvenserna och stå för kostnaderna.

Min fråga är: Hur har detta kunnat fortgå så länge, och vad avser miljöministern att göra åt den ryska skuggflottan?

Anf. 86 Statsrådet ROMINA

POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten Söderberg för en ytterst viktig fråga. Vi behöver på många olika sätt se till att mota tillbaka den verksamhet, får man väl kalla det, som Ryssland ägnar sig åt just nu. Det är ju inte bara krig mot Ukraina utan så mycket mer. Inte minst pågår det många olika typer av djupt problematisk verksamhet i Östersjön. Vissa av de aspekterna tar ledamoten upp i sin fråga.

Regeringen arbetar allra främst på att tillsammans i de nätverk som vi har, allra främst genom EU, se till att frysa tillgångar och på andra sätt försvåra för Ryssland att fortsätta på det sätt som de gör. EU har nu tagit konkreta steg framåt för att se till att exempelvis avkastning från de pengarna går till Ukraina. Men vi behöver också inom de sammanhang som vi har för just Östersjön arbeta specifikt med den typ av problematik som ledamoten lyfter fram. Tack för den väldigt viktiga frågan!

Utökade möjligheter till kamerabevakning

Anf. 87 LOUISE MEIJER (M):

Herr talman! Vi befinner oss i ett mycket allvarligt läge när det kommer till sprängningar och skjutningar. Barn skjuter barn, och oskyldiga hårt arbetande människor får sina hem söndersprängda. De gängkriminella visar ingen empati inför oskyldiga; inte minst visar förra onsdagens händelse i Skärholmen just detta.

När den här regeringen tillträdde utlovade man en kameraoffensiv – en viktig åtgärd för att förhindra och bekämpa brott. Den senaste tidens våldsdåd gör det tydligt att polisen behöver få utökad och förenklad tillgång till kamerabevakning. Min fråga till justitieministern är: Vad gör den moderatledda regeringen för att polisen och andra brottsbekämpande myndigheter snabbt ska få möjlighet till kamerabevakning för att förhindra att fler oskyldiga människor drabbas av det brutala gängvåldet?

Anf. 88 Justitieminister GUNNAR

STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Louise Meijer för denna väldigt viktiga fråga.

Kamerabevakning är ett helt centralt verktyg för att förebygga och utreda brott, och samhällsutvecklingen gör att vi måste flytta fram positionerna rejält. Därför drog regeringen omedelbart igång ett offensivt arbete för att få fram reformer, och i måndags fick vi de första förslagen.

Det handlar om att förenkla för kommuner, regioner och statliga myndigheter genom att slopa dagens tillståndskrav. Polisen och andra som bekämpar brott ska också få kamerabevaka platser där man bedömer att det finns en risk för framtida brott och strategiska platser för brottsligheten – inte bara som i dag platser där det redan har begåtts brott. Dessutom ska civila polisfordon få ha igång sina kameror även när poliserna lämnar bilen. Det ska också bli enklare för polisen att lämna drönare.

Nu inväntar vi ytterligare förslag i ett särskilt snabbspår som regeringen har dragit igång för att komplettera med ett antal viktiga delar. Det handlar bland annat om att ge polisen tillgång till automatisk igenkänning av registreringsnummer med de kameror som polisen har på sina egna bilar och att de ska ha rätt att följa andra kameror i realtid – trafikkameror, trängselskattskameror med mera – i syfte att öka tryggheten och friheten för medborgarna och förhindra, förebygga och klara upp fler brott.

Strandskyddet

Anf. 89 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Pourmokhtari.

Under förra mandatperioden lade dåvarande regeringen fram propositionen *En ökad differentiering av strandskyddet*. Den fick det mottagande den förtjänade, det vill säga den avslogs. Det fanns goda skäl till det eftersom den socialdemokratiska regeringen hade gått vilse i den frågan. Den skickades tillbaka med budskapet: Gör om och gör rätt! Den bärande kritiken från förra regeringens förslag var att kommunerna måste få ett större mandat kring hur utvecklingen längs sjöar och vattendrag ska se ut och att det lokala inflytande måste stärkas.

Vi vill se en mer rättssäker och tydlig lagstiftning där markägaren enklare kan förutse om en tänkt åtgärd kan vara möjlig eller inte.

Min fråga är: Kan vi i dag få veta hur strandskyddsfrågan ligger till i beredningsprocessen, och när kan vi se fram emot att ta emot denna proposition?

Anf. 90 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten Elofsson för denna fråga. Det värmer alltid en liberals hjärta när man får prata om frihetsfrågorna, och detta är ju verkligen en frihetsfråga i grund och botten.

Vi behöver en frihetsreform generellt – en frihetsagenda till och med – för landsbygden. Vi måste sluta krångla till det så pass mycket som vi gör för vanligt folk i Sverige. Inte minst gäller det hur vi använder oss av strandskyddet.

Därför är det så bra att våra fyra samarbetspartier inom regeringsunderlaget nu är överens om att titta på strandskyddet och reformera det. Arbetet med det pågår för fullt. Vi vill se till att strandskyddet uppfyller sitt grundläggande syfte, att skydda och värna

värdefull natur, och inte att det ska lägga en våt filt över alla strandlandskap och potentiell bebyggelse över stora delar av Sverige. Det behöver värnas.

Sverige har gott om sjöar, skog och kust, och dem måste vi kunna nyttja. Regeringen arbetar för fullt med att stiga fram i det här arbetet och förändra och reformera strandskyddet.

Reglering av skolmarknaden

Anf. 91 PAULA ÖRN (S):

Herr talman! Det är väldigt välkommet att skolministern i veckan sa till Dagens Nyheter att hon verkligen ångrar att regeringsunderlaget under förra mandatperioden stoppade de socialdemokratiska förslagen för att reglera skolmarknaden och att man nu därför har tillsatt utredningar. Då är det ju väldigt bra att det finns ett mycket snabbare sätt för skolminister Lotta Edholm att få igenom den politik hon ångrar att man röstade ned, nämligen att använda de förslag som redan finns och är beredda.

Varför ska skolan vänta till nästa mandatperiod med regleringar av skolmarknaden som statsrådet själv vill se när det dessutom läcker 2 miljarder per år från grundskolan? Skolministern har det yttersta politiska ansvaret och makten i skolfrågorna. Propositionerna *Ökad likvärdighet för skolhuvudmän* och *Ett mer likvärdigt skolval* finns klara, remissade och beredda och skulle nu också sannolikt vinna majoritet i riksdagen. Jag vill därför fråga skolministern: När kommer hon att lägga dessa förslag på riksdagens bord?

Anf. 92 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Vi har en lång rad utredningar i akt och mening att förändra friskolesystemet så att vi till exempel får mer öppenhet. Vi måste se till att vi tar bort den vinstdrift som finns i många friskolor, och vi måste se till att vi får ett nationellt skolpengssystem som är mer rättvist och så vidare. Alla de här frågorna utreds just nu i olika utredningar, och jag ser fram emot att ta del av dem när de nu en efter en kommer att presenteras.

Tredjelandsstudenter

Anf. 93 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsminister Persson.

Frågan om tredjelandsstudenter som avviker efter kort tid på svenska lärosäten och sedan försvinner in i vårt skuggsamhälle har blivit allmänt uppmärksammat efter att Riksrevisionen lyfte problemet. En viktig aspekt i detta är att vissa av högskolorna tjänar på denna illustra verksamhet. De drar in studentpengar medan skuggsamhället växer alltmer.

Det är troligt att vissa av de här högskolorna har känt till problemet långt före Riksrevisionen utan att slå larm. Högskolorna är dessutom statliga myndigheter, och det är allvarligt att dessa myndigheter inte själva slagit larm utan spelar med i hanteringen.

Anser ministern att det är rimligt att tredjelandsstudenter får uppehållstillstånd för kortare enskilda kurser, kanske med bristande kunskaper i engelska språket? Vad anser ministern om att statliga myndigheter faktiskt varit en del i den här hanteringen?

Anf. 94 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en utmärkt fråga. Detta är ett problem som har vuxit i Sverige de senaste åren och som innebär och riskerar att innebära att studenter som är här i Sverige och gör sitt jobb, det vill säga pluggar, och som kan bidra i vårt samhälle, som kan jobba i våra företag, i välfärden eller på våra universitet och högskolor riskerar att inte kunna vara här för att vissa studenter utnyttjar systemet och fuskar.

Detta tar regeringen på allra största allvar, och därför har vi nyligen tillsatt en utredning som ska titta på bland annat den frågan. Utredningen ska också titta på och komma till rätta med flera av de problem som handlar om att utländska doktorander och forskare har svårt att vara i Sverige. Ni har säkert läst historier om personer som inte kan lämna Sverige för att de måste söka förnyat uppehållstillstånd från ett annat land och så vidare. Även de problemen tar vi om hand i akt och mening att Sverige ska vara ett land där man kan forska och att människor kan komma hit och göra det.

Mobilförbud i skolan

Anf. 95 JOHANNA HORNBERGER (M):

Herr talman! Min fråga går till skolminister Lotta Edholm. Det är mina praoelever Elena Tsolakakis och Tuva Öhman som har formulerat frågan. De sitter också här uppe på läktaren och lyssnar i dag.

Den psykiska ohälsan bland unga har ökat, främst bland unga tjejer. Utvecklingen kan kopplas till mobiltelefoner och sociala medier. Regeringen har föreslagit att man ska förbjuda mobiltelefoner i grundskolan under hela skoldagen. Mobilförbud under lektionstid är det få elever som är emot, då det ökar koncentrationen. Många elever har däremot svårt att förstå varför förbudet ska gälla raster. Man menar att många då riskerar att känna sig ensamma och utsatta på rasterna. Många elever i högstadiet har vänner i andra klasser och i andra skolor. Är dessa elever utan mobiltelefon kan det leda till att de sitter själva på rasten. För elever som inte har några vänner alls på den egna skolan är mobiltelefonen en trygghet – med den kan de hålla kontakten med sina vänner.

Min fråga till skolministern blir: Kan statsrådet för Elena och Tuva utveckla regeringens motivering till att inte begränsa mobilförbudet till lektionstid?

Anf. 96 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag tackar för denna viktiga fråga. Jag skulle säga att det finns viktiga skäl till att mobiltelefoner bör vara förbjudna under hela skoldagen och inte bara på lektionerna. Vi vet i dag att svenska barn rör

sig alldeles för lite, till exempel. Det är bara två av tio barn som rör sig tillräckligt. Vi vet att mobbning i dag i väldigt hög utsträckning äger rum med hjälp av mobilerna. Vi vet att många elever är beroende av sina mobiler och av dataspel och så vidare.

Det finns nu forskning som visar att elever som går på skolor som har totalt mobilförbud använder skärmarna mindre på sin fritid, alltså hemma. Det tycker jag är viktigt att ta fasta på. Vi måste göra något åt det stora problemet med psykisk ohälsa, där just skärmarna är en viktig förklaring.

Lärosätenas fristående kurser

Anf. 97 MATS WIKING (S):

Herr talman! Utbildningsminister Mats Persson har den senaste veckan vid ett flertal tillfällen uttryckt en stark kritik mot lärosätenas fristående kurser och karakteriserat dem som hobbybetonade. Vi socialdemokrater tolkar detta som en indikation på bristande tillit till lärosätenas förmåga att erbjuda relevanta kurser utifrån studenternas behov och arbetsmarknadens krav.

Frågan som väcks är huruvida regeringen har tillräckligt underlag för att stödja sina påståenden och hur detta kommer att påverka studenternas möjligheter att skräddarsy sin utbildning efter sina individuella mål och behov.

Mina frågor till utbildningsministern blir: Vad menar egentligen utbildningsministern när han säger att fristående kurser är hobbybetonade? Vilka hobbybetonade kurser borde enligt utbildningsministern tas bort?

Anf. 98 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Detta är helt fel. Vi är inte alls kritiska till lärosätena. Vi är kritiska till Socialdemokraterna, och det är en väldig skillnad.

Vi menar att den politik som Socialdemokraterna under många år har fört har inneburit att man har försökt dölja ungdomsarbetslöshet genom att kraftigt bygga ut högskolan. Man har fokuserat på att så många som möjligt ska börja högskolan i stället för att ge studenterna en utbildning med hög kvalitet. Det har varit förödande.

I samband med detta har vi sett en utveckling där antalet distanskurser har vuxit mycket kraftigt. Jag tror att många svenskar ställer sig frågan: Måste kurser i ölkunskap, vinkunskap och kattens beteende bedrivas som akademiska utbildningar, eller kan den typen av kurser erbjudas av någon annan? Jag tror att många svenskar ställer sig den frågan.

Vi är inte kritiska till lärosätena. Vi är kritiska till Socialdemokraterna. Det är en väldig skillnad.

Radikalisering av förskolebarn

Anf. 99 ANDERS ALFTBERG (SD):

Herr talman! Min fråga går till skolminister Lotta Edholm. Den senaste tiden har frågan om radikalisering av barn i förskolan aktualiserats i några

uppmärksammade fall. I Socialdemokraternas Malmö har förskoleförvaltningens arbete mot hedersnormer i förskola totalsågats av Malmö stads egen stadsrevision. Personal vågar inte eller vill inte orosanmäla till socialtjänsten när barn utsätts för hedersförtryck av sina föräldrar.

I Järvaområdet stängdes nyligen ett antal förskolor med hänvisning till att förskoleförvaltningen i Stockholms stad inte ansåg att ägaren vidtagit tillräckliga åtgärder för att säkerställa att barnen inte utsätts för radikaliserings.

Min fråga är då: Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att förhindra att barn i förskolan utsätts för radikalisering?

Anf. 100 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Detta är en väldigt allvarlig fråga. Att små barn redan i förskoleåldern utsätts för den typen av värderingar och påverkan är helt oacceptabelt och strider mot svensk skollag.

Skolinspektionen har fått ett utökat uppdrag att se över detta när det gäller skolans värld. Men det är klart att kommunerna, som har ansvar för tillsynen av de fristående förskolorna, också måste ta sitt ansvar.

Jag tycker att de senaste rapporterna från olika delar av landet visar vilket viktigt ansvar kommunerna har. Jag tror att det är många, inte minst kommunalpolitiker, som nu har fått upp ögonen för denna viktiga fråga och för att man faktiskt måste agera på precis det sätt som regeringen gör på skolsidan.

Artemisprogrammet

Anf. 101 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsminister eller kanske, i det här fallet, rymdminister Mats Persson.

I veckan undertecknade ministern rymdavtalet Artemis tillsammans med USA:s ambassadör – jag hoppas inte att någon har missat detta. Avtalet innehåller bland annat ett antal principer för hur man ska uppföra sig i rymden och hur man utforskar rymden. Det ger även Sverige möjlighet att vara med i den amerikanska nationella satsningen Artemisprogrammet.

Då frågar jag: Vad innebär detta program lite mer specifikt, och vad har vi för nytta av det i Sverige?

Anf. 102 Utbildningsminister MATS PERSSON (L):

Herr talman! Tack, Marie-Louise Hänel Sandström, för din utmärkta fråga! Sverige är en uppfinnarnation. Sverige är ett ingenjörsländ. Det är klart att det då är viktigt för Sverige att ha samarbete med länder som är likasinnade – länder som USA, Kanada och Japan och naturligtvis våra kompisar inom ramen för det europeiska samarbetet.

Detta handlar om att ta till vara den kraft som finns i rymdindustrin. Det är en del av det teknologiska skifte som sker i världen. Det här avtalet ger goda

förutsättningar för det svenska forskarsamhället att ta del av den information och de data som kommer att komma fram när vi nu i världen med all sannolikhet kommer att ha en permanent besättning på månen och i framtiden kommer att åka till planeten Mars. Detta skapar stora möjligheter för Sverige och inte minst för svenska akademiker.

Bedrägerier mot äldre

Anf. 103 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S):

Herr talman! I går träffade jag PRO, som beskrev hur bedrägerierna har ökat. Alltför ofta är det äldre som är måltavlan för kort- och telefonbedrägerier. De vittnade om medlemmarnas utsatthet, deras skam och deras oro över att ha blivit bedragna.

De har haft möten med banker, Villaägarnas Riksförbund, Småföretagarnas Riksförbund, SKPF Pensionärerna och Sveriges Konsumenter. Det finns ett stort samförstånd om att mer måste göras. PRO har lämnat över en skrivelse med krav på hårdare tag för att stoppa bedragarna. Vissa lagar behöver också ändras.

Nu måste regeringen agera och se till att bedrägerier mot äldre blir omöjliga att genomföra. Det finns en skrivelse, och det finns förslag från PRO. Min fråga till justitieminister Gunnar Strömmer är: Vad avser regeringen att göra för att förhindra bedrägerier mot äldre?

Anf. 104 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Tack, Anna-Belle Strömberg, för att dessa frågor tas upp i frågestunden i dag! Jag är – precis som Anna-Belle Strömberg, PRO, SPF och andra organisationer i civilsamhället som lyfter dessa viktiga frågor – väldigt bestört över de vittnesbörd som kommer fram när det gäller inte minst äldre som utsätts för mycket brutala bedrägerier, ofta per telefon men även på andra sätt. Vi vet också att dessa bedrägerier tillsammans med välfärdsbedrägerier och annan ekonomisk brottslighet sammantaget i dag utgör en större intäktskälla för de kriminella nätverken än narkotikan. Det säger något om djupet och vidden i problematiken.

Vi gör mycket. Tillsammans med PRO har jag träffat bankerna. De ska återkomma under våren med sina preventiva åtgärder. Vi ser över straffen. Vi öppnar möjligheter att använda tvångsmedel även preventivt för att förhindra bedrägeribrott. Jag ska gå igenom flera av PRO:s förslag. Mycket där behöver genomföras.

Innovation i kemiindustrin

Anf. 105 JOHNNY SVEDIN (SD):

Herr talman! Min fråga är ställd till statsrådet Romina Pourmokhtari.

Kemiindustrin är en av de mest forskningsintensiva branscherna, där innovation och teknisk utveckling är avgörande för konkurrenskraft och hållbarhet. Innovation inom kemi kan leda till mer miljövänliga

produkter och processer och öka resurseffektivitet och utveckling av nya material som kan bidra till lösningen på globala utmaningar som klimatförändringarna.

Regeringen har en avgörande roll i att utforma en politik som främjar innovation inom kemiindustrin genom att bland annat säkerställa att regelverken är tydliga, förutsägbara och inte onödigt restriktiva. Detta innefattar att se över befintliga regler och samråda med industrin och andra intressen samt undvika överimplementering av EU-direktiv för att säkerställa att det är en jämn spelplan inom unionen.

Avser ministern att arbeta för att förbättra och förenkla regelverket för att stödja innovation och nytänkande inom kemiindustrin och undvika överimplementering av EU-lagstiftning?

Anf. 106 Statsrådet ROMINA
POURMOKHTARI (L):

Herr talman! Låt mig vara väldigt tydlig: Ja. Regeringen ser generellt en stor problematik i att vi krånglar till det oändligt mycket för människor som vill göra en massa olika saker i vårt samhälle, inte minst folk som vill driva företag inom en komplex bransch, som man ändå kan kalla kemiindustrin. Det har nämnts flera gånger bara under denna frågestund.

Det finns mycket reglering från EU:s sida, och vi arbetar mycket med att utveckla den regleringen för att se till att produkter som produceras med kemiindustrins hjälp är mer miljövänliga och går att cirkulera och återvinna.

Vi måste alltså sluta krångla till det. Det förenklingsråd som regeringen nyligen annonserade kommer att titta på överimplementering av EU-lagstiftning, vilket kanske är ett sådant arbete som kan komma kemiindustrin till nytta.

Vi ser också att behöver ha mycket mer dialog med industrin än vad vi har haft tidigare. Även där gör regeringen ett stort tag, inte minst genom att jag krockar arm med kemiindustrin när vi pratar om exempelvis hållbarhet och klimatomställning.

Utbildningsministerns uttalande om fristående kurser

Anf. 107 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Min fråga går till utbildningsminister Mats Persson.

Utbildningsministern blir aldrig så exalterad som när han får smutskasta Socialdemokraterna. Men problemet är att utbildningsministern vid ett flertal tillfällen den senaste veckan har slängt sig med fakta som inte riktigt håller. Utbildningsministern pratar om den extremt växande andelen fristående kurser. Men problemet är ju att de fristående kurserna var betydligt fler när en tidigare liberal utbildningsminister satt vid makten och styrde i Utbildningsdepartementet.

Därför är min fråga till utbildningsministern: På vilket underlag bygger utbildningsministern och regeringen påståendet att de fristående kurserna kraftigt har byggts ut? (Applåder)

Anf. 108 Utbildningsminister MATS
PERSSON (L):

Herr talman! Det bygger vi på att antalet platser sedan 2017–2018 har ökat kraftigt efter medvetna politiska beslut från Socialdemokraterna.

I dag är varannan fristående kurs en distanskurs. Det är en ganska kraftig utveckling som vi har sett, vilket innebär att många studenter klagar på att de inte får lärarledd tid. Det innebär att många studenter klagar över att de inte får göra laborationer. Det innebär att många studenter klagar över att man inte får träffa lärare. Allt detta innebär att kvaliteten på utbildningen hela tiden försämras.

Detta är ett medvetet politiskt val som Socialdemokraterna har gjort i en anda av att ständigt vilja dölja sina misslyckanden kring ungdomsarbetslösheten genom att bygga ut högskolan, vilket har varit förödande.

Nu vänder vi den politiken. Vi tror på en annan politik. Jag förstår att det är jobbigt för Socialdemokraterna, men vi tror ändå att vägen framåt handlar om kvalitet. Den som börjar högskolan ska veta att man får en högkvalitativ utbildning. Jag skäms inte för det. (Applåder)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.14 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 april

KU14 Riksdagens arbetsformer

Punkt 1 (Antalet vice ordförande i utskott)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

275 för utskottet

19 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 21 C, 16 KD, 14 MP, 12 L, 2 -

För res. 1: 19 V

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD, 4 MP, 4 L

Punkt 6 (Svenska språket i riksdagen)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

230 för utskottet
64 för res. 3
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
14 MP, 12 L, 1 -
För res. 3: 63 SD, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU23 Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera

Punkt 1 (Blocköverskridande överenskommelse om våldsbejakande extremism och terrorism)

1. utskottet
2. res. 1 (MP)
Votering:
280 för utskottet
14 för res. 1
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
12 L, 2 -
För res. 1: 14 MP
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 2 (Fler konkreta insatser mot våldsbejakande extremism och terrorism)

1. utskottet
2. res. 2 (S, MP)
Votering:
170 för utskottet
124 för res. 2
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 21 C, 16 KD, 12 L, 1 -
För res. 2: 90 S, 19 V, 14 MP, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 3
Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU18 Våldsbrott och brottsoffer

Punkt 3 (Förundersökningar)

1. utskottet
2. res. 3 (V)
Votering:
275 för utskottet
19 för res. 3
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 21 C, 16 KD,
14 MP, 12 L, 2 -
För res. 3: 19 V
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 24 (Brottsofferlag)

1. utskottet
2. res. 16 (S, MP)
Votering:
189 för utskottet
105 för res. 16
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
12 L, 1 -
För res. 16: 90 S, 14 MP, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 26 (Stärkt skydd till sexualbrottsoffer)

1. utskottet
2. res. 19 (MP)
Votering:
279 för utskottet
15 för res. 19
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 63 SD, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
12 L, 2 -
För res. 19: 1 S, 14 MP
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L
Johan Büser (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 31 (Registerutdrag)

1. utskottet
2. res. 22 (C)
Votering:
272 för utskottet
21 för res. 22
56 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 62 SD, 57 M, 19 V, 16 KD,
14 MP, 12 L, 2 -
För res. 22: 21 C
Frånvarande: 16 S, 10 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU13 Punktskatt och tull

Punkt 2 (Skatt på drivmedel m.m.)

1. utskottet

2. res. 4 (C)
Votering:
259 för utskottet
21 för res. 4
14 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 19 V, 16 KD,
12 L, 2 -
För res. 4: 21 C
Avstod: 14 MP
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 4 (Vägsbatter m.m.)

1. utskottet
2. res. 9 (V)
Votering:
211 för utskottet
19 för res. 9
64 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 57 M, 21 C, 16 KD, 14 MP,
12 L, 1 -
För res. 9: 19 V
Avstod: 63 SD, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 5 (Trängselskatt)

1. utskottet
2. res. 12 (MP)
Votering:
195 för utskottet
14 för res. 12
85 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 57 M, 19 V, 16 KD, 12 L, 1 -
För res. 12: 14 MP
Avstod: 63 SD, 21 C, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 7 (Skatt på kemikalier)

1. utskottet
2. res. 15 (SD)
Votering:
230 för utskottet
64 för res. 15
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
14 MP, 12 L, 1 -
För res. 15: 63 SD, 1 -

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU12 Ekonomisk familjepolitik

Punkt 1 (Familjepolitikens inriktning)

1. utskottet
2. res. 3 (C)
3. res. 4 (MP)
Förberedande votering:
22 för res. 3
14 för res. 4
258 avstod
55 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Gudrun Brunegård (KD) anmälde att hon avsett att av-
stå från att rösta men markerats ha röstat ja.
Huvudvotering:
149 för utskottet
21 för res. 3
124 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 16 KD, 12 L, 1 -
För res. 3: 21 C
Avstod: 90 S, 19 V, 14 MP, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 3 (Reserverade dagar)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)
Votering:
106 för utskottet
64 för res. 8
124 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 57 M, 21 C, 16 KD, 12 L
För res. 8: 63 SD, 1 -
Avstod: 90 S, 19 V, 14 MP, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 6 (Snabbhetspremien)

1. utskottet
2. res. 15 (S, C)
Votering:
168 för utskottet
112 för res. 15
14 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 19 V, 16 KD, 12 L, 1 -
För res. 15: 90 S, 21 C, 1 -

Avstod: 14 MP
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 12 (Bostadsbidrag och underhållsstöd)

1. utskottet
2. res. 25 (V)
Votering:
190 för utskottet
19 för res. 25
85 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 57 M, 16 KD, 14 MP, 12 L, 1 -
För res. 25: 19 V
Avstod: 63 SD, 21 C, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU16 Polisfrågor

Punkt 2 (Polisens trygghetsskapande och brottsförebyggande uppdrag)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
Votering:
189 för utskottet
91 för res. 1
14 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
12 L, 1 -
För res. 1: 90 S, 1 -
Avstod: 14 MP
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 4 (Polisernas placering)

1. utskottet
2. res. 4 (C)
Votering:
259 för utskottet
21 för res. 4
14 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 19 V, 16 KD,
12 L, 2 -
För res. 4: 21 C
Avstod: 14 MP

Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 5 (Polisens inre organisation)

1. utskottet
2. res. 7 (MP)
Votering:
216 för utskottet
14 för res. 7
64 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD, 12 L,
1 -
För res. 7: 14 MP
Avstod: 63 SD, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 16 (Polisens samarbete med försvarsmakten)

1. utskottet
2. res. 16 (SD)
Votering:
230 för utskottet
64 för res. 16
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
14 MP, 12 L, 1 -
För res. 16: 63 SD, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 19 (Åtgärder i utsatta områden)

1. utskottet
2. res. 18 (V)
Votering:
171 för utskottet
19 för res. 18
104 avstod
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 21 C, 16 KD, 1 MP,
12 L, 1 -
För res. 18: 19 V
Avstod: 90 S, 13 MP, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Ulrika Westerlund (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU21 Processrättsliga frågor

Punkt 1 (Ökade möjligheter till kamerabevakning)

1. utskottet

2. res. 1 (S)
Votering:
203 för utskottet
91 för res. 1
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 63 SD, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
14 MP, 12 L, 1 -
För res. 1: 90 S, 1 -
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Punkt 7 (Sekreteress för häktningsbeslut)

1. utskottet
2. res. 7 (MP)
Votering:
280 för utskottet
14 för res. 7
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 90 S, 63 SD, 57 M, 19 V, 21 C, 16 KD,
12 L, 2 -
För res. 7: 14 MP
Frånvarande: 16 S, 9 SD, 11 M, 5 V, 3 C, 3 KD,
4 MP, 4 L

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 (forts. från § 6) Familjerätt (forts. CU9)

Anf. 109 MALCOLM MOMODOU

JALLOW (V):

Herr talman! Vi debatterar civilutskottets betänkande CU9 *Familjerätt*, och jag hoppar in för min kollega Andreas Lennkvist Manriquez, som inte är här i dag.

Jag tänker ta upp framför allt två frågor, och den ena handlar om barnkonventionen.

I Sverige är barnkonventionen lag sedan den 1 januari 2020. Vad är då barnkonventionen? Den är ett rättsligt bindande internationellt avtal som slår fast att barn är individer med egna rättigheter och inte föräldrars eller andra vuxnas ägodelar.

Artikel 12 i barnkonventionen slår fast att barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter utifrån barnets ålder och mognad.

När föräldrar tvistar om vårdnad, boende eller umgänge i domstol företräds de vanligtvis av var sitt ombud. Ofta kommer den rättsliga processen att handla om att rättvisa ska skipas mellan föräldrarna, varpå barnet, som egentligen är huvudperson, blir osynliggjort. För att barnets rätt och principen om barnets bästa verkligen ska tas på allvar menar vi att barn bör ha rätt till ett juridiskt ombud som är frikopplat från föräldrarna och deras eventuella biträden. Ett

barnombud skulle ha det enskilda barnets intresse för ögonen och kunna utgå enbart från barnets bästa och barnets synpunkter i sin argumentation inför rätten.

Herr talman! Att barn bör ha ett eget ombud för att säkerställa deras rätt att komma till tals är en åsikt som Vänsterpartiet delar med flera organisationer, bland andra Barnombudsmannen, Rädda Barnen och Unizon. Vänsterpartiet anser att varje barn bör ha en klar och uttalad rätt att föra fram sina åsikter i samband med tvister om vårdnad, boende och umgänge. En ovillkorlig rätt för barn att komma till tals i dessa frågor ligger helt i linje med FN:s konvention om barnets rättigheter. Vi menar att även små barn har åsikter om sin levnadssituation som är värda att tas på allvar.

Herr talman! Vänsterpartiet vill poängtera att anledningen till att tvister om vårdnad, boende och umgänge över huvud taget förs till domstol är att det finns en underliggande konflikt mellan föräldrarna. Om föräldrarna hade kunnat samarbeta i frågor kring barnet hade det inte funnits någon tvist. Vidare torde det vara de allra svåraste och mest konfliktfyllda fallen som hamnar i rätten och leder till en huvudförhandling.

Ambitionen måste vara att alla barn som är föremål för en process om vårdnad, boende eller umgänge ska ha rätt att få sina åsikter framförda just för att slippa behandlas som objekt under den rättsliga hanteringen. En rätt till ett eget juridiskt biträde gynnar alla barn vars föräldrar tvistar om vårdnad, boende eller umgänge och i synnerhet de barn som far illa. Vidare skulle ett barnombud leda till mer genomtänkta beslut där barnets vilja faktiskt beaktas, vilket gör att besluten blir lättare att verkställa. Enligt Vänsterpartiets uppfattning bör ett barnombud ha dokumenterad kompetens i frågor som rör barns utveckling, traumahantering och riskbedömning.

Mot denna bakgrund har vi valt att ansluta oss till Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet i en reservation om barns rätt till juridiskt biträde.

Den andra frågan jag ska ta upp i denna debatt handlar om byte av efternamn för den som har adopterats.

Adoptionsskandalen i Sverige har ingen missat, och den uppmärksammades i flera länder. Låt mig ge ett exempel från den. Marianne Skoglund föddes i juli 1980 och kom till sina svenska adoptivföräldrar en kort tid därefter. Hennes adoptivföräldrar fick höra att hennes mamma inte kunde ta hand om henne och därför hade lämnat bort henne. Lika många andra adoptivbarn undrade Marianne över sitt ursprung, och för ett antal år sedan sökte hon till programmet *Spårlöst* i TV4 som lyckades hitta och återföreina Marianne med hennes biologiska mamma Juanita Yáñez i Chile.

Det var då Marianne fick reda på att inget stämde med den information som hennes adoptivföräldrar fått när hon adopterades. Enligt Mariannes biologiska mamma var det en socialarbetare som sökte upp henne på sjukhuset när Marianne var nyfödd och tog Marianne. Ingen sa vart de hade fört henne. När Juanita sedan sökte efter sitt barn påstod man att Juanita skrivit

under och godkänt en adoption. Men det var inte sant utan påhittat.

Bland Mariannes handlingar från tiden för adoptionen finns ett brev skrivet av samma socialarbetare. Där finns en utförlig förklaring om att Juanita valde att adoptera bort Marianne för att hon inte hade ekonomiska möjligheter att ta hand om henne med mera, men allt var lögn. Det är uppgifter som aldrig har kommit från Juanita.

Under flera år sökte Juanita efter Marianne, och hon ska hela tiden ha fått olika svar om var Marianne befann sig. Varje gång nämndes olika städer i Chile. Hon fick aldrig veta att Marianne hade adopterats till en svensk familj. Det visade sig att Juanita Yáñez hade sökt efter Marianne ända sedan hon försvann efter att man förfalskat Juanitas namnteckning.

Hur många fler barn har försvunnit på detta sätt? Det kan handla om tusentals barn där deras mammor fortfarande inte vet var de är, och många av dessa barn kan finnas här i Sverige. Man har stulit deras identitet, kultur, historia och familj från dem. Det är viktigt att dessa barn får upprättelse och att vi lindrar den skada som skett.

Vänsterpartiet har en reservation om byte av efternamn för den som har adopterats. Föräldrabalken säger att den som har adopterats anses som adoptivförälderns barn och inte som barn till sina tidigare föräldrar. En adoption innebär alltså att det rättsliga förhållandet till de tidigare föräldrarna helt upphör.

År 2016 ändrades namnlagen i Sverige. Det blev då lättare att byta efternamn, och möjligheten att ha två efternamn infördes. Enligt lagen har den som är adopterad rätt att återta det namn den bar innan adoptionen. Namnlagen har dock inte visat sig möta den verklighet som adopterade till Sverige befinner sig i. Många av dem som blivit stulna och sedan bortadopterade har nämligen fått fingerade namn och identiteter innan de adopterats till Sverige. De har därför enligt lagen inte rätt att byta till det namn de skulle haft om de inte blivit stulna eftersom de hade ett annat namn när de adopterades.

Herr talman! Med tanke på den skandal och de brottsliga processer som präglat tusentals adoptioner i Sverige anser Vänsterpartiet att ett adoptivbarn ska ha rätt att byta sitt namn oavsett om personen har burit det namnet tidigare eller inte. Det är det minsta man kan begära med tanke på skadan som dessa adoptivbarn har utsatts för.

För Vänsterpartiet är det därför självklart att den som har adopterats ska ha rätt till sitt ursprung och därmed samma rätt att byta till de namn som har funnits i släkten som om man inte hade adopterats.

I dag går adoptivbarn till Skatteverket för att byta efternamn. Men de får svaret att det inte går att byta efternamn eftersom de aldrig har burit detta efternamn innan de blev adopterade. Om de hade burit efternamnet hade det varit lättare. Det krävs att det har varit en allvarlig händelse för att man ska kunna byta till ett namn som man inte har burit tidigare.

Att dessa barn har kidnappats och stulits är så pass allvarligt att Vänsterpartiet anser att Skatteverket borde kunna säga att det är en så allvarlig situation att dessa barn borde kunna byta sitt namn till det namn som släkten har och som dessa barn aldrig har burit. Det är därför som Vänsterpartiet har denna reservation, där vi skriver att vi anser att man måste rätta till denna skada. Och det minsta man kan göra för dessa barn som har blivit fråntagna sin kultur, sin identitet, sin familjs historia är att låta dem byta sitt efternamn. Därför yrkar jag bifall till Vänsterpartiets reservation 10 i betänkan-det.

Anf. 110 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Att bli förälder är nog både det bästa och det jobbigaste man kommer att vara med om i sitt liv. Vi blir föräldrar på lite olika sätt och under lite olika omständigheter. Men jag är övertygad om att vi alla delar både topparna och dalarna i föräldralivet.

Att se framstegen för sitt barn är en obeskrivlig lycka. Att se det ha det svårt av olika orsaker kan vara det jobbigaste och inte alltid någonting som man kan göra någonting åt. Dock är man alltid förälder.

Hemmet och familjen borde vara den trygga borgen för varje barn. Men vad är egentligen föräldrarnas uppgift? Jag tycker att det är att skapa en trygghet för barnen, vara en vägvisare framåt i livet och kanske se till att de inte gör de största misstagen som man själv har gjort och försöka visa dem den rätta vägen. Alla barn har rätt till trygga föräldrar.

Föräldrar och vårdnadshavare är för mig vuxenpersoner som värnar om barnens bästa livet ut. Det är inte valbart. Tyvärr ser det inte alltid ut så. Det är därför som vi i politiken behöver skapa ramar, stöd och gränser i föräldraskapet och också stödja de barn som behöver det.

Vi har i denna debatt pratat om barnkonventionen, som är lag i Sverige. Tyvärr räcker det inte alltid.

Många av oss har varit delaktiga och diskuterat vård, hem och boende med departementet och justitieminister Gunnar Strömmer. Där ser jag att vi har ganska många likartade ingångar och allt som oftast gemensamma åsikter om lösningen. Att stärka möjligheterna för barns röster i vårdnadstvister är en sak som vi känns rätt överens om, vill jag påstå. Och att barn bör ha ett eget ombud just för att man ska ta vara på barnens röst och åsikter tror jag också att vi kan vara ganska överens om.

Jag är också övertygad om att alla partier är överens om att vi vill barnens bästa – att de ska få en tryggare tillvaro och få känna sig trygga under hela uppväxten. Men även om barnen råkar ut för någonting ska samhället faktiskt skydda, stärka och stödja.

En del motioner i ämnet rör detta, och vi har hanterat en del av dem flera gånger tidigare. Men med tanke på de diskussioner som sker med departementet – Tidöpartierna och alla andra partier – tycker jag att man faktiskt jobbar bra inom familjerättsområdet i Regeringskansliet. Och jag tycker att Regeringskansliet

ska få den tid som behövs för att lägga fram förslag till riksdagen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 111 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Larry Söder för hans anförande. Han nämner i anförandet att någon måste stå på barnens sida i vårdnadstvister och att vi skulle kunna vara ganska överens om att barn ska ha ett eget ombud i vårdnadstvister.

I en motion under förra mandatperioden kan man läsa att Kristdemokraterna föreslår att barn ska ha rätt till ett eget juridiskt ombud. Och i en enkät i början av året svarade Kristdemokraterna att de tycker att vi borde utreda ett juridiskt ombud för barn.

I detta motionsbetänkande behandlas motioner, och det finns även en reservation, där det sägs att frågan om ett juridiskt ombud för barn ska utredas. Men Kristdemokraterna avstyrker denna motion. Min fråga till Kristdemokraterna är: Varför avstyrker ni en motion som ni egentligen står bakom?

Anf. 112 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Jag tolkar Martina Johanssons fråga som att vi är överens om att barnens röst behöver stärkas på lite olika sätt även i en rättssal. Det är det som det juridiska ombudet handlar om egentligen.

Det är alldeles riktigt att Kristdemokraterna har drivit och vill ha ett juridiskt ombud för barn. Men jag tror att den bästa vägen att få igenom det är att man jobbar inifrån, det vill säga att departementet och regeringen jobbar med frågan och kommer med ett förslag. Jag tror inte att det hjälper med ett tillkännagivande från riksdagen till regeringen. Jag tror faktiskt att man redan i dag jobbar med frågan och försöker hitta lösningar som är bäst för barnen. Men Centerpartiet och Kristdemokraterna har samma uppfattning i själva sakfrågan. Det är bara lösningarna som är olika.

Anf. 113 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Man kan se olika lösningar på frågan, och man kan göra en jämförelse. För ett år sedan kom vi överens om ett tillkännagivande om snabbare bodelningsprocesser. Det hade kunnat vara snyggt att göra samma sak här. Eller är det så att Kristdemokraterna denna gång inte kan ställa sig bakom detta därför att Moderaterna inte vill utreda ett juridiskt ombud för barn? De är de enda som i Rädda Barnens enkät har svarat att de inte vill utreda ett juridiskt ombud för barn. Handlar det om att Kristdemokraterna väljer att kliva tillbaka i frågan till förmån för Moderaterna i regeringen eller om att man har ändrat uppfattning och inte tycker att ett juridiskt ombud för barn behövs?

Anf. 114 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Om Martina Johansson tror att jag är en politiker som träder tillbaka för att jag får motstånd har hon uppfattat mig fel.

Jag tror att detta skulle vara väldigt bra. Precis som jag sa i mitt anförande har vi barnkonventionen som

lag. Men jag tror inte att det räcker. Jag tror att vi måste ha fler incitament som gör att barnen får sina rättigheter tillgodosedda. Ibland behövs det faktiskt att någon annan talar om vad barnen tycker, tänker och känner och vad som är bäst för barnen. Då tror jag att ett juridiskt ombud är det bästa.

Likväl tror jag att den bästa vägen för att få den politik som jag önskar – den politik som Centerpartiet faktiskt också företräder – är genom att jobba för att departementet och Regeringskansliet ska få fram de bästa förslagen. Därför tycker jag att vi inte ska lägga fler pålagor på regeringen utan låta den jobba med denna fråga på bästa sätt. Jag har fullt förtroende för att Regeringskansliet kan jobba med detta.

Anf. 115 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Larry Söder för hans anförande. Jag ska lyfta fram samma sak som Martina Johansson lyfte fram.

Nyligen presenterade Rädda Barnen en enkätundersökning som visar att sju av åtta riksdagspartier anser att en utredning ska tillsättas om barns rätt till juridiskt ombud också i dessa processer. KD var ett av dessa partier. Det glädde mig. Just denna fråga hade en framskjuten plats på Kristdemokraternas riksting före jul. I motionssvar om denna fråga svarade partiledaren, näringsminister Ebba Busch, och hennes partistyrelse att KD redan i dag driver att barnets rättigheter ska stärkas och att barn i vårdnadstvister ska få rätt till ett juridiskt ombud. Och i självaste kärndokumentet på rikstinget, den familjepolitiska propositionen, står det att KD beslutade att barn ska ha rätt till ett eget ombud i en vårdnadstvist.

Min fråga är: Hur driver ni detta redan i dag? I utskottet, där vi tillsammans diskuterade och beslutade om de här frågorna, sa ju ledamoten Larry Söder inte ett ord om detta över huvud taget.

Jag vill ge ledamoten Larry Söder en möjlighet att inför väljare, medlemmar och delegaterna på rikstinget berätta hur det här görs. Jag hörde ju vad ledamoten sa till kollegan Martina Johansson, nämligen att detta jobbas med inifrån. Ska det då tolkas som att det är en fråga som är aktuell på Statsrådsberedningen i samordningskansliet? Är det en fråga som är uppe på partiledarnivå? Liberalerna har inte anmält sig till den här debatten, men Liberalernas partiledare tog ju upp frågan i en motion precis före valet.

Jag undrar om Larry Söder kan berätta lite mer om hur det interna arbetet går till, där ni redan i dag driver de här frågorna, för i utskottet sa ju KD:s Larry Söder inte ett ljud.

Anf. 116 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Vad som sägs i våra samtal tänker jag givetvis inte berätta. Det är någonting som stannar där det diskuteras. Men Kristdemokraterna har inte ändrat uppfattning. Vi tycker fortfarande att juridiskt ombud är det som ska till och tror att barnen behöver den extra rösten.

Efter dagens utskottssammanträde, där en professor gav oss en redovisning, kan vi konstatera att barnens röst inte når ända fram. Som kristdemokrat tycker jag att det är oerhört viktigt att barnen har sin egen röst, att barnen faktiskt kan tala om hur de känner, vad de tycker och vad de faktiskt tycker är bäst för dem själva.

Precis som jag sa i replikskiftet med Centerpartiets ledamot tror jag att vi har samma mål men olika lösningar för hur vi kommer dit. Det är mycket enklare att man arbetar inom departementet och inom organisationen för att få fram så bra förslag som möjligt för barnens bästa. Jag tror inte att motionsvägen är den bästa vägen.

Anf. 117 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Larry Söder för svaret.

Jag utgår från, och det är jag säker på att alla svenskar i det här landet gör, att partierna lägger handling bakom sina ord här i kammaren, på partikongresser och riksting och vad deras partiledare säger, det vill säga röstar så som de har uttalat sig.

KD har till Rädda Barnen sagt att man vill se en utredning om det här. Man har gett ett löfte om det. KD har uttalat att barn ska ha rätt till eget ombud vid vårdnadstvister och att man redan i dag driver det. På riksdagens bord finns nu ett förslag om att tillsätta den här utredningen för att barn ska få möjlighet till ombud i de här processerna.

Som nämndes enades vi partier i civilutskottet under förra riksmötet, förra året, om att det behövs en utredning för att se över tidsgränsen i bodelningsfrågor, för det är ett våldsinstrument som framför allt våldsutövande män använder sig av. Det skedde bland annat på initiativ från oss socialdemokrater, men många partier var iblandade. Och vi har verkligen uppskattat den goda dialogen i utskottet om detta. Vad skiljer då den här frågan från detta? Varför kan inte alla partier också i den här frågan, åtminstone sju av åtta, gemensamt säga till regeringen: Gör nu det här, för vi har en bred enighet i riksdagen.

Hittills har ju regeringen inte gjort något på det här området över huvud taget. Tvärtom får vi som står utanför Regeringskansliet uppfattningen att frågan blockeras av Moderaterna, som var det enda parti som sa nej till detta i Rädda Barnens undersökning.

Vad är det som hindrar Kristdemokraterna från att gå med oss och se till att utredningen nu blir verklighet?

Anf. 118 LARRY SÖDER (KD) replik:

Herr talman! Man kan konstatera att Socialdemokraterna har en retorik i majoritet och en annan i opposition. De satt i Regeringskansliet i åtta år och kom inte på tanken att tillsätta ett juridiskt ombud för barn. Men när de hamnade i opposition kom ljust upp i huvudet.

Politiska organisationer jobbar på lite olika sätt och på olika ställen. Om man sitter i majoritet jobbar man på ett sätt och i opposition på ett annat sätt.

À la bonne heure! Socialdemokraterna får gärna göra en retorisk poäng av att de jobbar i riksdagen, men det finns andra sätt att jobba med en fråga än att skriva en motion. Det finns andra sätt att jobba med en fråga än att stå och skälla i en talarstol. Det finns många olika sätt. Man behöver inte nedvärdera andra människors engagemang och idoga arbete i riksdagen, för riksdagen och för svenska folket.

Att ett parti säger att man jobbar för en sak betyder precis det, nämligen att man jobbar för en sak. Jag har varit tydlig i denna talarstol med att Kristdemokraterna jobbar för ett juridiskt ombud för barnen. Jag har inte sagt någonting annat, och vad det betyder måste också en socialdemokrat förstå.

Anf. 119 LAILA NARAGHI (S):

Herr talman! Det är nu ett drygt år sedan pojken Tintin mördades i Luleå av sin pappa under umgänge. Han tvingades till umgänge, trots sin rädsla, trots mammans varningar och trots att flera myndigheter var medvetna om riskerna. Tintin tvingades till umgänge och mördades under umgänge.

Det finns tyvärr många fler exempel på våld mot barn vid umgänge. Ofta har socialtjänst och tingsrätt kunskap om att risk för våld föreligger, men barnen har ändå tvingats in i förövarens hem med övergrepp och våld som följd.

Barn är också de enda brottsoffer som tvingas träffa sina förövare. Samhället sviker de här barnen varje dag. Det handlar inte om enstaka fall eller undantag. Tvärtom är det så att våldsutsatta barn och mammor systematiskt lämnas ensamma av samhällets stödssystem och rättsväsendet för att själva tvingas värja sig mot våldet. Det finns gott om forskning och rapporter, och detta är väl känt.

Nu är det på oss, Sveriges riksdag, det beror om vi ska få till en praktisk förändring för de här barnen. Inget barn ska tvingas till umgänge med förövare, inget barn ska behöva uppleva våld och ingen mamma ska behöva lämnas ensam med att både skydda barnet mot pappans våld och mot samhällets tystnad inför och faktiskt upprätthållande av våldet.

Herr talman! Under året som gått sedan vi senast stod här i kammaren och debatterade familjerätt, i mars 2023, har vi socialdemokrater fortsatt att lyfta fram frågorna om vårdnad, boende och umgänge vid våld i familjen.

Jag vet att många följer den här debatten och vill ta tillfället i akt att berätta om det arbete som har skett i civilutskottet.

För det första: Förra året tog vi socialdemokrater initiativ till ett öppet sammanträde i civilutskottet om just den familjerättsliga lagstiftningen och våld mot barn. Vi uppskattar att alla partier nappade på vår idé och att vi kunde göra detta gemensamt. Till sammanträdet bjöd vi in experter, och sammanträdet finns fortfarande att se på riksdagens hemsida.

Det som experterna talade om rådde det också stor enighet bland oss partier om. Kontaktprincipen har fått ett större genomslag i praktiken, och det finns risk för

att barnen far illa. Vi var överens om att det måste säkerställas att prövningen utfaller till barnets bästa när en riskbedömning i fråga om våld aktualiseras, och det rådde stor samsyn om att den familjerättsliga lagstiftningen behöver ändras för att skydda barn från våld i familjen.

Herr talman! För det andra: I höstas bjöd vi in alla partier, så att de fick chans att möta Lex Tintin-föreningen som bildades av Tintins mamma Sanam Gharaee. Hon berättade om det som hänt och hur lagstiftningen i stället för att skydda hennes son tvingade honom till det umgänge där han mördades av sin pappa, trots att samhället alltså visste om riskerna vid umgänge.

Vi uppskattar att alla partier deltog i det uppföljande mötet därefter.

För det tredje: Vi socialdemokrater har också tagit initiativ till att civilutskottets årliga forskningsseminarium, som vi hade i förmiddags och som också nämndes av ledamoten Larry Söder, fokuserar på frågorna om barn, umgänge och våld.

För det fjärde: Vi har legat på regeringen om besked om när det kommer förslag på verkliga lagändringar. Det var vi socialdemokrater som i regeringsställning gav Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga i vilken utsträckning och på vilket sätt uppgifter om våld framförs och beaktas i mål om vårdnad, boende och umgänge.

Herr talman! Det var vi socialdemokrater som tillsatte utredningen som ledde till förslagen i *Tryggare hem för barn*. Det finns en del att säga om utredarens självständiga produkt, men det var vi som såg till att det nu faktiskt finns ett lagförslag på regeringens bord för oss att tillsammans arbeta med, komplettera och fatta beslut om – så att lagen äntligen snart kan ändras.

Det är vi som har legat på regeringen för att det ska komma en tidsplan för när dessa förslag kommer till riksdagen. När det dröjde kallade vi till slut justitieministern till utskottet, och han gav oss äntligen tidsplanen. Det är en tidsplan som Moderaternas socialtjänstminister sedan i medier förnekade ens fanns men som justitieministern ånyo, på vår fråga, fick bekräfta.

Det är uppenbart att det tyvärr varit rörigt i Regeringskansliet, eller åtminstone hos socialtjänstministern, som inte verkar förstå vad civilrätten tyvärr innebär för våldsutsatta barn. Men vi har välkomnat besked från och möten med justitieministern, som ju ändå är den ansvarige. Vi kommer att fortsätta att noga följa att orden blir verklighet, och vi uppskattar kontakten som funnits mellan oss och departementet.

Herr talman! Detta är bara några exempel på hur vi har försökt driva på för att ändra den civilrättsliga lagstiftningen kring våld mot barn i hemmet. Jag vill gärna ta detta tillfälle i akt att tacka andra partier för goda samtal kring frågorna om umgänge och våld. Det är uppenbart att det råder stor samsyn: Barn ska inte tvingas till umgänge, barn ska skyddas vid risk för våld och lagen måste ändras.

Men, herr talman, det räcker inte med vackra ord. Vi måste gå från ord till handling, nu. Vi

socialdemokrater har i vår kommittémotion lagt fram en rad förslag på familjerättens område som innebär en fortsättning på det arbete vi gjorde i regeringsställning för att vi som land ska kunna förverkliga de vackra orden: Barn ska skyddas från våld oavsett vad, också när risken gäller föräldravåld.

För det första: Vi vill till exempel se en utvidgning av lagstiftningen om vårdnadsöverflyttning vid dödligt och allvarligt våld. Vi vill se om det går att utvidga detta till fler typer av våld, och i så fall hur, för att förhindra att barn tvingas leva med förövare.

Det är fruktansvärt att det krävs att en mamma mördas för att barnet i princip automatiskt ska slippa ha en våldsutövande pappa som vårdnadshavare, eftersom han då i princip automatiskt fråntas vårdnaden. Men annat våld innebär inte denna ändring när det gäller vårdnad och inte heller när det gäller umgänge; barn runt om i vårt land tvingas återkommande till umgänge trots risk för och förekomst av våld. Detta behöver ändras.

För det andra, herr talman: En mamma som är rädd för mannen som utövar våld mot henne och barnen och som lyckats fly en våldsam relation för att skydda barnen och sig själv möter helt plötsligt en situation där den familjerättsliga lagstiftningen, civilrätten, tvingar henne till omfattande kontakter med mannen och återanpassning till hans våld. Om hon inte samarbetar riskerar hon nämligen att förlora vårdnaden.

Enligt Jämställdhetsmyndighetens granskning finns det flera exempel där en mans våld mot en kvinna har omskrivits till samarbetsproblem mellan två personer – som om kvinnan själv bär ansvar för våldet mannen utövar mot henne och barnen. Det finns till och med, herr talman, i myndighetens kartläggning exempel där förälderns och barnens vistelse på skyddat boende har bedömts som samarbetssvårigheter. Detta medför att uppgifter om våld förminskas eller osynliggörs och att barn och mammor dubbelbestraffas för våld de självklart inte är ansvariga för.

Detta är orimligt. Det är inte till barnens bästa, och därför behöver lagen tydliggöras och ändras. Om detta är vi överens.

För det tredje: Vi socialdemokrater vill se en utredning om barns rätt till ombud även i civilrättsliga processer som handlar om deras vårdnad, boende och umgänge. Det är dags. Faktum är, vilket har nämnts här tidigare, att sju av åtta riksdagspartier har svarat Rädde Barnen att man vill ha en utredning. Ändå lyckades vi inte få majoritet i civilutskottet för detta; vi nådde inte fram. SD, KD och L ville inte i utskottet stå för sina löften till barnorganisationerna.

I grunden, herr talman, handlar frågan om ombud om barns rättigheter. Barn har rätt till ombud, särskild företrädare, i brottmålsprocesser. Barn har rätt till ombud, offentligt biträde, i förvaltningsprocesser. Det synes inte logiskt att barn inte ska ha ett eget ombud i civilrättsliga processer som handlar om hela deras liv – frågor som rör vårdnad, boende och umgänge.

Dagens processuella upplägg betyder alltså att när frågor om våld ska bedömas inom brottmål och

förvaltningsmål har barnet rätt till eget ombud. Men när frågor om våld inom familjen ska bedömas har barnet ingen som för dess talan. Jag hoppas och tror att alla här i kammaren instämmer i inkonsekvensen i detta och vad den innebär för barn i allmänhet och våldsutsatta barn i synnerhet. Denna inkonsekvens, herr talman, är inte till barnens bästa, och den är inte värdig ett rättssamhälle.

Utredningar, myndighetsrapporter, Barnombudsmannen, civilsamhället – många har lyft detta krav. Vi har en majoritet i vår vackra kammare för detta. Därför, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 5, som gäller detta, för att ge samtliga partier möjlighet att faktiskt rösta enligt sin övertygelse – i går hade vi en lång debatt om betydelsen av att rösta enligt sin övertygelse – om att en utredning bör tillsättas. Jag har svårt att se varför detta ska vara så komplicerat. Jag hoppas alltså verkligen att vi ska kunna få en majoritet för denna reservation.

Herr talman! Avslutningsvis: Eftersom så mycket i detta betänkande och i det som tidigare lyfts här i kammaren kretsar kring regeringens beredning av *Tryggare hem för barn* vill jag här å Socialdemokraternas vägnar ge några tydliga medskick till regeringens arbete med att ta fram en lagrådsremiss; mycket av betänkandet handlar ju om detta. Vi har framfört detta också i andra sammanhang, men för transparensens skull och för protokollets räkning vill vi kortfattat ta upp det även i detta sammanhang.

För det första måste kontaktprincipen underordnas barnets rätt till liv och hälsa. Detta behöver framgå i lagtext eller i författningskommentarer, eller både och. Inom ramen för helhetsbedömningen måste lagstiftarens intention, att barnets rätt till liv och hälsa är överordnad kontaktprincipen, tydligt skrivas fram. Detta betyder inte att kontaktprincipen är oviktig. Självklart har barn rätt till en god och nära relation med sina föräldrar. Men lagen måste ge tydlig vägledning till beslutsfattare om att barnets rätt till liv och hälsa alltid är överordnad. Risk för våld måste beaktas, för våld påverkar barns liv och hälsa. Det gäller givetvis allt våld: fysiskt, psykiskt och sexuellt våld, försummelse och så vidare.

För det andra är det viktigt att tydliggöra att mål om vårdnad, boende och umgänge är framåtsyftande och att riskbedömningen därför är central.

För det tredje menar vi att lydelsen i föräldrabalken 6 kap. 2 § behöver skärpas ytterligare, till exempel genom att framställa det som att det ska fästas särskilt avseende vid risken för att barnet far illa.

För det fjärde vill vi se en kontrollstation om tre år för utvärdering av hur det gått.

Herr talman! Vi kommer naturligtvis att återkomma om detta när vi väl får regeringens förslag. Men vi ville ta detta tillfälle i akt eftersom vi tror att regeringen hör denna debatt. Vi hoppas att detta ska kunna innebära att vi vinner tid och effekt.

För, herr talman, det brådskar att få till en förändring. Inget barn ska tvingas till umgänge där risk för

våld föreligger. Lagen behöver ändras. Det är dags att gå från ord till handling.

I detta anförande instämde Denis Begic (S).

Anf. 120 MARTIN WESTMONT (SD):

Herr talman, ledamöter och åhörare! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 4, men jag vill poängtera att vi står bakom alla våra reservationer.

Denna debatt tar upp det viktiga området familjerätt. Många viktiga frågor innefattas inom familjerätten, och allt kan inte belysas i detta anförande. Så, herr talman, jag tänkte i mitt anförande i dag tala om vikten av familjemedling och av att den sker i ett tidigt skede vid separationer.

Barnets väl och barnets bästa ska alltid vara i fokus; det är något vi aldrig kan tumma på.

Deltagande i familjemedling ska vara obligatoriskt, och familjemedling ska också ske så fort det står klart att föräldrarna ska gå skilda vägar. I samband med detta bör också en särskild stödperson utses åt barnet. Genom en särskild stödperson kan barnets intressen vid en familjemedling tillgodoses bättre än vad som är fallet i dag.

I dag erbjuds ofta frivilliga samarbetssamtal mellan ett par som ska separera, men det är föräldrarna själva som måste ta initiativ till dessa samtal. Dessutom kan den ena parten eller båda neka till en dialog med den andra föräldern utan några direkta konsekvenser.

Problematiken, herr talman, är att om man väntar alltför länge med att diskutera lösningar som är bra för barnet vid en separation är risken hög att konflikten blir ännu mer infekterad, och chansen att komma överens blir mindre än om man hade haft en medling i ett tidigare skede.

Enligt lagen ska fokus ligga på barnets bästa. Trots detta överskuggar ofta föräldrarnas intressen barnperspektivet när en lösning för vårdnad och boende diskuteras.

Sverigedemokraterna vill se att större fokus hamnar på barnets behov. Det är barnet som ska ges möjlighet att ha en relation med sina föräldrar, sina mor- och farföräldrar och sina kusiner även efter en separation. Här vill vi se att kommunens familjerättsenhet vid separationer sammankallar berörda parter till samarbetssamtal så fort man får information om att ett par ska separera.

Samtalen ska vara obligatoriska, och målsättningen för dessa samtal ska vara att föräldrarna gemensamt tar ett helhetsansvar för vad som är bäst för barnet, inte för dem själva. Kommunens familjerättsenhet ska självfallet vara neutral och bistå och ge information till båda parterna på ett likvärdigt sätt. Ingen part ska favoriseras.

För barnet är den bästa lösningen att båda föräldrarna är en del av barnets uppväxt, och vi vill se en mer långtgående familjemedling än den vi i dag ser i våra kommuner. Sverigedemokraterna vill se en familjemedling som den som finns i vårt grannland Norge.

Där har man tidig medling, och resultaten har varit goda.

Det är av stor vikt att vi når föräldrar redan i inledningen av en separation så att myndigheter kan ges bästa möjliga förutsättningar att nå fram till en lösning mellan föräldrarna som också, efter rådande omständigheter, är den bästa möjliga lösningen för barnet.

För att kvalificera sig till uppdraget som familjemedlare ska man bedömas genom enskilda samtal och genomgå en fördjupad utbildning så att den som har uppdraget som familjemedlare är lämplig för uppdraget och har fullgoda kunskaper för den sortens konflikter.

Fokus hos föräldrarna och den tillförordnade familjemedlaren ska vara att hitta samförståndslösningar som först och främst fokuserar på barnets bästa. Det är barnperspektivet som ska prioriteras, inte föräldraperspektivet.

Tillkännagivanden har riktats till föregående regering om att det bör göras en översyn av vilka kunskaps- höjande åtgärder som kan behövas för de personer som arbetar med familjerättsliga frågor. Det är ett arbete som vi nu följer upp inom Tidösamarbetet.

För barn som ser den trygga vardagen dras sönder kan det skapas men för livet, herr talman, och det är därför det är så viktigt att vi tidigt gör vad vi kan för att mildra denna upplevelse för barnet.

Vi kan verka för att förbättra situationen för dessa barn och undvika långa rättsprocesser, med både ekonomisk och emotionell påfrestning som följd. I värsta fall kan det få långtgående negativa konsekvenser för barnets utveckling, till exempel när det kommer till social kompetens.

En god dialog i inledningen av en separation ökar möjligheterna till bra långsiktiga lösningar. Om båda föräldrarna tar ansvar för vad som är bäst för barnet och inte använder de gemensamma barnen som ett slagträ mot varandra skapas också förutsättningar för att barnet, trots omständigheterna, ska få en trygg och bra uppväxt där vårdnad och boende kan fungera väl trots en separation.

Tidiga samarbetsavtal är det tillvägagångssätt som vi anser ser till barnperspektivet vid separationer och vårdnadstvister mellan föräldrar. Samtidigt, när det väl blir en juridisk tvist, vill vi se att domaren i målet träffar barnet personligen och lyssnar till barnets åsikter och önskemål. Detta ökar domarens förståelse för barnets situation, och det kan därför bidra till att domaren fattar beslut som tar större hänsyn till barnets intresse.

Anf. 121 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Martin Westmont, för anförandet!

Vi socialdemokrater vill se en utredning om barns rätt till ombud även i civilrättsliga processer som handlar om deras vårdnad, boende och umgänge. Nyligen hade vi socialdemokrater och Centerpartiet en interpellationsdebatt tillsammans med justitieministern om detta, där också SD:s ledamot Martin Westmont anmälde sig.

Ledamoten Martin Westmont sa då: ”Jag vill betona något som är av stor vikt, nämligen att barn får ett ombud som följer dem under hela processen och inte byts ut i den utsatta situation som barnet befinner sig i.” Ledamoten ställde också, å SD:s vägnar, frågan till oss om vi var beredda att samarbeta i ”denna viktiga fråga om att barn bör få ett eget ombud vid den här sortens tvister”.

I utskottet har vi lagt fram vårt förslag om ombud för barn och utredningen. Vi har välkomnat stöd från alla i denna fråga, och förra året i civilutskottet kunde vi också enas om tillkännagivandet om en tidsgräns för bodelning. Men när vi satt där på utskottssammanträdet sa SD och Martin Westmont inte alls det om ombud för barn som sades här i kammaren i den interpellationsdebatt som jag nämnde, detta trots att SD lyfter upp dessa frågor i sin egen kommittémotion med ett tydligt yrkande och trots att de i Rädda Barnens enkätundersökning svarade tydligt ja på om man vill se en utredning om detta.

Min fråga till ledamoten Martin Westmont och SD är: Kommer ni att leva upp till löftet till Rädda Barnen? Kommer ni att leva upp till det som ledamoten sa här alldeles nyligen i kammaren? Jag tror att det var den talarstol som jag nu står i som ledamoten stod i då. Och kommer SD att leva upp till kravet i sin egen kommittémotion?

Anf. 122 MARTIN WESTMONT (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för din fråga! Vår bedömning är denna: När vi tittade på den här frågan från 2014 års vårdnadsutredning togs också frågan om juridiskt ombud upp och föreslogs. Det fördes även fram en del frågor i utredningen, till exempel att det, när ett barn får en kontaktperson på socialtjänsten, kan bli en problematik när barnet får ytterligare en kontaktperson när man går in i en juridisk tvist.

Detta är frågor som vi tycker bör utredas mer. Därför är vi, precis som ledamoten nämnde, positiva till att utreda frågan. Men med detta sagt vet vi inte vilka förslag som regeringen kommer med i betänkandet *Tryggare hem för barn*. Vi kommer att få veta det under maj månad. Därefter vet vi mer om hur vi ska gå vidare med frågan om juridiskt ombud för barn.

Anf. 123 LAILA NARAGHI (S) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Martin Westmont, för informationen och de reviderade orden från Sverigedemokraterna!

Jag tycker nog ändå att det framstår som något vilseledande från Sverigedemokraternas sida när man pekar på att frågan hanteras i *Tryggare hem för barn*, för det gör den ju inte på det sättet. Frågan om att barn ska få möjlighet till ombud i alla civilrättsliga mål som gäller vårdnad, boende och umgänge har inte utretts i sin helhet i den utredningen. Det vore väldigt spännande om regeringen och regeringspartierna återkommer om just denna fråga inom ramen för detta.

Tidigare lyftes frågan upp om varför ingenting har hänt tidigare. Det har ju funnits flera utredningar på

detta område där frågan tagits upp, till exempel Barnkonventionsutredningen och, senast, Utredningen om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter.

Den utredningen framställde följande till regeringen: ”Frågan om talerätt och juridiskt biträde för barn i mål om vårdnad, boende och umgänge är en så pass omfattande och komplex fråga att det saknas möjlighet att inom ramen för denna utredning lämna konkreta förslag. Frågan bör därför utredas ytterligare.”

Vi anser att det nu är dags. Frågan hade kanske kunnat finnas med i tidigare utredningar där möjligheten har funnits att titta på den, men utredarna har själva sagt att det behövs en särskild utredning om detta. Nu har vi, samtliga partier, det beskedet. Då är det detta som måste göras. Vi har tagit tag i frågan tidigare, och nu fortsätter vi med det.

Jag utgår från att alla partier lägger handling bakom sina ord här i kammaren, det vill säga röstar enligt hur de har uttalat sig – enligt de löften de har gett barnorganisationer, enligt vad de har stått och sagt här i kammaren och enligt vad de har skrivit kommittémotioner om. Jag lyssnar och hör, och jag hoppas att vi kommer att se fler saker framöver. Men det finns fortfarande en chans att rösta på vår reservation vid den kommande voteringen.

Anf. 124 MARTIN WESTMONT (SD) replik:

Herr talman! Tack för inlägget i debatten, Laila Naraghi!

Jag vill poängtera att vi själva i vår kommittémotion har föreslagit att barn från dag ett i en separation ska få ett biträde som stöder barnet i processen. Vår målsättning är att konflikten inte ska hamna i domstol. Detta är ett förslag som Socialdemokraterna har all möjlighet att stödja. Det måste väl ändå vara det som är utgångspunkten, det vill säga att det inte ska bli en tvist mellan föräldrarna.

Jag välkomnar alltså debatten, och vi väntar på regeringens besked i maj månad. Vi får se vad de levererar, och efter det får vi helt enkelt se hur vi ska gå vidare med den här frågan.

Anf. 125 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för anförandet.

Jag kommer också att utgå från den interpellationsdebatt som ägde rum i kammaren den 1 mars och där vi diskuterade just juridiskt ombud för barn. Citat ett från ledamoten Martin Westmont: ”Barn blir många gånger ett redskap i en konflikt och en strid mellan en mamma och en pappa, som präglas av mycket hat och problem.” Citat två: ”Vi är här för att ta ansvar.”

Citat tre föregås av en fråga till mig och Socialdemokraterna, som deltog i samma debatt, nämligen om vi var beredda att samarbeta med Sverigedemokraterna i enskilda frågor där vi har en samsyn. ”Det gäller inte minst denna viktiga fråga om att barn bör få ett eget ombud vid den här sortens tvister.”

Precis som Liberalerna, Kristdemokraterna, Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet har Sverigedemokraterna sagt till Rädda Barnen

att man vill utreda ett juridiskt ombud för barn. För mig är det alltså ganska tydligt att Sverigedemokraterna vill utreda just ett juridiskt ombud för barn, men ändå stöder man inte den reservation som finns i betänkandet.

Sedan kan jag förekomma ledamoten och säga att barn inte ska vara i domstol. Det är inte där tvisten ska vara, utan vi behöver göra saker i förväg. Men min fråga till ledamoten är om han tycker att vi ska ha ett juridiskt ombud för barn i de fall där tvisten går så långt som till domstol.

Anf. 126 MARTIN WESTMONT (SD) replik:

Herr talman! Frågan är ju väldigt delikat med tanke på att det finns positiva delar och negativa delar. Det är också någonting som tas upp av 2014 års vårdnadsutredning, vilket jag nämnde. Även justitieministern har nämnt det i olika sammanhang, bland annat i den interpellationsdebatt som ledamoten hänvisar till.

Vi står alltså fortfarande fast vid att vi är positiva till att utreda frågan, men samtidigt vet vi att betänkandet *Tryggare hem för barn* kommer under maj månad och att det troligtvis även kommer en proposition i september. I dagsläget vore det fel av oss att ta ställning eftersom vi inte riktigt vet vad regeringen kommer att komma med utifrån betänkandet, det vill säga vad man kommer att föreslå som lagrådsremiss.

Anf. 127 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Ja, det är klart att det är just därför vi ska göra en utredning – för att det alltid finns för- och nackdelar, oavsett vilket förslag vi vill genomföra. Det är därför vi gör utredningar, oavsett om det handlar om den här frågan eller om någonting annat. Det är därför vi måste utreda detta. Ja, jag vet att Gunnar Strömmer också har sagt att det finns för- och nackdelar och att det är viktigt att titta på frågan. Jamen, gör det då!

Tryggare hem för barn är en bra utredning, men där finns det inget förslag om juridiskt ombud för barn. Om frågan ska in i den proposition som regeringen aviserar ska komma i september kommer man alltså att lägga in ett förslag om juridiskt ombud för barn utan att det finns något utredningsunderlag. Jag har därför svårt att förstå varför vi ska vänta på propositionen, för jag vet inte varifrån regeringen kommer att hämta det eventuella förslaget – om det inte pågår någon utredning på Regeringskansliet som vi inte känner till.

Som sagt: Varje dag som går utan att någon tar barnets fulla perspektiv och ställer sig helt och hållet på barnets sida i en vårdnadstvist som är komplex och ordentligt infekterad – för det är vad den är när man kommer till domstol, och det kan handla om såväl fysiskt och psykiskt våld som försummelse och så vidare – kommer vi att ha barn som drabbas av att behöva fortsätta umgås med en våldsamt förälder eller en förälder som utsätter barnet för psykiska hot och försummelse. Vi kommer också att ha barn som förlorar kontakten med en vuxen som de borde ha kontakt med.

Anf. 128 MARTIN WESTMONT (SD) replik:

Herr talman! I betänkandet *Tryggare hem för barn* diskuteras bland annat att barn ska få ett biträde vid vårdnadsöverflyttning. Det är ett exempel. Vi vet inte i dag hur regeringen kommer att hantera den frågan. Vi har föreslagit i en av våra kommittémotioner att barn ska ha ett biträde när man vet att en separation står för dörren – gärna från dag ett. Vi tror att det är en jättebra åtgärd för att minska antalet fall som hamnar i en tvist.

Vi har också i en av våra kommittémotioner föreslagit att domaren ska ha en dialog med barnet när det väl uppstår en tvist. Vi ser att det finns bra resultat av den modellen från bland annat Kanada och Australien. Det handlar om att domaren lyssnar in barnet för att ta till sig barnets önskemål på ett bra sätt och ta dem i beaktande inför sitt beslut.

Som det är i dag finns det alltså redan mycket på bordet, och därför har vi som parti valt att först se vad regeringen kommer med utifrån betänkandet *Tryggare hem för barn*. När vi har det på bordet välkomnar jag en fortsatt debatt om hur vi ska gå vidare med dessa viktiga frågor.

Anf. 129 MARTINA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag står och tittar ut över salen och konstaterar att debatten om ett motionsbetänkande om familjerätt inte är lika välbesökt som gårdagens stora debatt. Jag vill dock påstå att de här debatterna är minst lika spännande som den debatt vi hade i går.

Den här typen av frågor påverkar nämligen barns och vuxnas liv på riktigt. Den lagstiftning vi hanterar i civilutskottet, om familjerettsfrågorna, är otroligt viktig. Den kan vara skillnaden för om jag kan skaffa ett nytt boende eller inte efter en separation, och den kan vara skillnaden för om ett barn får fortsätta växa upp i trygghet eller inte. Frågor som vi behandlar på det här området, herr talman, är till exempel: Vem blir förälder? Vem får fortsätta att vara förälder? Vem ärver när någon dör? Vem äger vid en skilsmässa? Och hur ser barnprocessen ut vid en tvist?

Men trots att detta är på riktigt verkar det vara svårt att gå från debatt och ord till löften och, till sist, till handling.

Under en och en halv mandatperiod, det vill säga under sex år, har jag haft förmånen att få arbeta med familjerettsfrågor. En av de första frågor jag ramlade in på var just bodelning. Jag träffade vuxna personer som hade tvistat i tio år utan att kunna göra färdigt sin skilsmässa ekonomiskt eftersom de inte kunde komma överens. Den ena parten förhållade och ville inte samverka.

Under dessa sex år har det i alla fall hänt lite grann i den här kammaren. Vi kan diskutera vilken regering som har gjort det ena eller det ena. Det har i alla fall gått sex år, och det har kommit ett löfte om en utredning. Det är ganska skönt att efter sex år få en bekräftelse på att någon har lyssnat på det som jag och andra har jobbat för.

Moderaterna och jag jobbade tillsammans under förra mandatperioden för att få till detta. Nu väntar jag

på att Moderaterna ska gå från debatt, ord och löfte till handling. Jag återkommer än en gång till samma sak: Det måste gå att säga åtminstone vilket kvartal under 2024 man ska börja titta på frågan.

Sex månader har gått sedan löftet att det ska bli en utredning. Det tog tre månader att gå från förslag till beslut om visitationszoner. Tänk om regeringen hade samma tempo när det gäller familjerettsfrågor som man har när det gäller polisens olika arbetsredskap. Jag menar inte att det inte är viktigt att göra saker och ting för polisen, men jag skulle önska att man kunde ha samma tempo när det gäller barns och vuxnas rättigheter i familjerätten.

Jag får vända mig till Moderaterna i den här frågan. Det är faktiskt så här: Varje dag väntar kvinnor och män på att få ta sig vidare i sin bodelning. Det finns barn som varje dag väntar på att få komma till två nya och bra boenden efter att föräldrarna har valt att gå isär. När kommer regeringen att prioritera barnen?

Twister mellan föräldrar kan röra sig om att två fullt fungerande föräldrar av någon anledning inte klarar av att samarbeta om sina barn. Det krävs otroligt mycket arbete för att få ordning på detta och för att få ett bättre fokus tidigt.

Herr talman! Det jag menar är att vi redan i familjerättens utredningar måste ge medarbetarna bättre verktyg för att riskbedöma. Vi måste också ge föräldrarna verktyg när det gäller hur de ska jobba för att kunna samarbeta vidare och motverka att tvisterna infekteras så mycket att de hamnar i domstol. Centerpartiet har föreslagit att det ska finnas en obligatorisk medling innan man ens får gå till domstol. Vi måste motverka det vi kan.

Det händer inte så mycket. Jag har inte sett att regeringen har gett utökade uppdrag till eller ställt hårdare krav på MFoF att jobba med denna typ av frågor. Vi har tidigare i dag hört att de barn som drabbas av detta kan vara de ungdomar som i framtiden gör helt andra saker på stan. Varför jobbar vi då inte med det här?

Herr talman! Om vi inte lyckas stoppa dessa tvister från att hamna i domstol gäller det att vi skyddar barnen i processerna. Vi måste låta barnets perspektiv styra helt och hållet. Någon måste stå på barnets sida. Det krävs kompetens. Det krävs att man vet vad man gör när man samtalar med barn för att ta upp detta och höra vad som faktiskt händer. Finns det fysiskt våld? Finns det psykiskt våld? Finns det någon försummelse? Finns det missbruk? Barn ska inte behöva växa upp och leva i det här.

Jag har varit inne på det förut: Det finns ju en majoritet i denna kammare för att utreda frågan om juridiskt ombud för barn. Ni får tycka att jag är tjatig, men varje dag drabbas barn eftersom ingen ställer sig på barnets sida i en galet infekterad vårdnadstvist.

Varför kan inte liberaler, kristdemokrater och sverigedemokrater, som vill detta, ansluta sig till den reservation som begär detta av regeringen? Jag har hört ledamöter säga att man jobbar med frågan på ett annan sätt. Jag har också hört argument om att man gör det

på olika sätt beroende på om man är i majoritet eller i opposition, men för mig är arbetet i denna kammare det som är det viktiga när det gäller att driva frågorna framåt. De motioner vi lägger fram har ju som syfte att tala om för regeringen vad vi vill att regeringen ska göra. Om jag hade sett att regeringen hade kommit med förslag om att lägga en utredning om barns rätt till ett juridiskt ombud vid en vårdnadstvist på bordet hade jag förmodligen inte varit lika tjugig i den här frågan.

Jag är lite rädd att det handlar om tomma ord, för detta är inte en fråga som är prioriterad av regeringen eller i Tidösamarbetet. Därför är jag rädd att det inte kommer att hända någonting i frågan om juridiskt ombud för barn i vårdnadstvister under den här mandatperioden.

(Applåder)

Anf. 130 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Herr talman! Under Miljöpartiets tid i regering tillsattes två utredningar som kan få stor betydelse för att säkerställa att alla barn har rätt till sina föräldrar, oavsett hur deras familjer ser ut och oavsett hur barnen har tillkommit. I dag kommer jag att fokusera på en av dem, som nämndes här tidigare av ledamoten från Moderaterna, nämligen *Alla tiders föräldraskap – ett stärkt skydd för barns familjeliv*.

Den viktigaste poängen med den här utredningens förslag är att göra föräldrabalken könsneutral och mindre svåröverskådlig. Detta skulle leda till ökad rättssäkerhet och att alla familjer behandlas jämnt. Utredningen var ute på remiss till och med januari 2023, och nu är det hög tid att ta förslagen vidare.

Poängen med att göra föräldrabalken könsneutral är att undvika de olika särregleringar som finns i dag, till exempel för personer som ändrat juridiskt kön. Det här har gjort lagstiftningen mycket svåröverskådlig. Ytterst riskerar en konsekvens av nuvarande ordning att bli att föräldraskapet till barn fastställs på ett felaktigt sätt utan att de berörda är medvetna om detta och att det sedan kan hävas vid en eventuell konflikt mellan föräldrarna, så att barnet förlorar en förälder. Det är väldigt viktigt att det är tydligt för alla som berörs av lagstiftning vad som gäller i en viss situation.

Ett annat förslag från utredningen är att införa det som utredningen kallar föräldrafullmakt, vilket skulle underlätta för familjer med barn där andra än föräldrarna tar ett omfattande föräldraansvar. Miljöpartiet välkomnar förslaget som ett första steg. På sikt vill vi också att fler än två personer ska kunna vara vårdnadshavare för ett barn i de situationer där det är för barnets bästa, till exempel när fyra personer i praktiken har varit barnets sociala föräldrar sedan det tillkom.

Förslaget med föräldrafullmakt är inte lika långtgående som att införa fler än två vårdnadshavare och borde vara någonting som fler partier kan ställa sig bakom redan nu. Det skulle underlätta vardagen för många familjer.

Ett annat förslag från utredningen som Miljöpartiet särskilt välkomnar är utökade möjligheter till

adoption. Det är inte en fråga som behandlas i dagens betänkande, men jag vill ändå säga något kort om detta.

Utredningen föreslår att tidigare familjehemsföräldrar och personer som tidigare varit gifta eller sambo ska ha möjlighet att adoptera barn gemensamt även efter en separation. Detta är mycket positivt från ett barnperspektiv eftersom det gör att barnets bästa kan tas till vara i det enskilda fallet. Det är också positivt för möjligheterna att formalisera relationerna i familjer som tidigare inte haft möjlighet att göra detta på grund av hinder i lagstiftningen. Detta är något som flera olika typer av familjer kan vilja.

Ett exempel på en typ av familj som skulle gynnas av denna nya möjlighet är familjer som bildades innan det blev möjligt att vara två föräldrar med samma juridiska kön och som på grund av detta då inte hade möjlighet att ge båda föräldrarna samma juridiska status. De som då befann sig i den situationen och sedan dess har hunnit separera kan fortfarande ha önskemål om att ge båda föräldrarna samma status i relation till barnen, även om dessa numera är vuxna.

Det borde vara en enkel åtgärd att genomföra i syfte att till exempel säkerställa arvsrätten. Miljöpartiet vill dessutom i stället för att införa ytterligare undantag helt slopa krav på att vuxna ska ha en viss formell relationsstatus för att kunna få föräldrelation till ett barn. Adoptivföräldrarnas relation kan i stället vara en del i den allmänna bedömningen av om en adoption är lämplig och till barnets bästa i det enskilda fallet.

Herr talman! Miljöpartiet vill se över regleringen av vem som ska anses som förälder vid assisterad befruktning för att minska risken för att föräldraskap hävs. I medier har bland annat ett fall uppmärksamats där en kvinna fått sitt föräldraskap hävt efter en separation eftersom det inte fastställts på ett korrekt sätt, vilket kvinnan inte var medveten om.

Kvinnan och hennes kvinnliga partner valde att skaffa barn med hjälp av en privat spermadonator. När barnet föddes blev kvinnan som inte födde barnet förälder genom föräldraskapspresumtion. Detta skulle hon inte ha blivit. I stället hade paret behövt genomföra en närståendeadoption, något de inte var medvetna om.

När paret nu har separerat har kvinnan som födde barnet valt att utnyttja möjligheten att frånta den andra kvinnan hennes föräldraskap, vilket alltså är fullt möjligt eftersom det inte reglerades på ett korrekt sätt.

I nuläget krävs att par uppfyller fyra kriterier för att den som inte föder barnet korrekt ska bli förälder genom föräldraskapspresumtion:

- De ska vara gifta, sambos eller registrerade partner vid tidpunkten för den assisterade befruktningen.
- Den som inte burit barnet ska ha samtyckt till behandlingen.
- Den assisterade befruktningen ska vara utförd på en behörig klinik, i Sverige eller utomlands, med tillstånd att utföra assisterad befruktning med donerade spermier.

- Barnet ska vid mogen ålder ha möjlighet att ta del av information om donatorn.

Om något av de kriterierna inte är uppfyllt ska föräldraskapet hävas om det fastslagits genom föräldraskapspresumtion, och en närståendeoption ska genomföras.

De reglerna är så krångliga att RFSL på sin hemsida har en flera sidor lång informationstext om vad som gäller i olika situationer. Det är uppenbart att risken är stor att människor inte vet vad som gäller i olika situationer och att föräldraskap regleras felaktigt och sedan kan hävas. Den här regleringen måste ses över.

Herr talman! Jag vill också säga någonting om barns rättigheter i situationer när de har utsatts för våld eller bevittnat våld inom familjen. Det finns starka samband mellan våldsutsatthet och psykisk ohälsa och risk för ogynnsam utveckling. Att uppleva våld mot en förälder är också en allvarlig form av barnmisshandel med starkt samband med ohälsa och negativ utveckling.

I dag präglas samhällets insatser vid misstanke om våld mot barn eller mellan föräldrar av att de vuxna har störst möjlighet att påverka samhällets åtgärder. Det finns stora brister vad gäller barns rätt att höras i rättsprocesser. I flera uppmärksammade fall, inklusive det mycket tragiska så kallade Tintinfallet, har också behovet av mer kunskap om barns rättigheter och riskbedömningar i mål om vårdnad och umgänge blivit tydligt.

Miljöpartiet anser att barn inte ska tvingas till umgänge när de lever på skyddat boende eller med skyddade personuppgifter. Förutom det uppenbara övergreppet att tvinga ett barn att umgås med sin förövare innebär det ofta stora risker för barnets och oftast mammans säkerhet.

Barn ska inte heller tvingas till umgänge med en förälder som dömts för våld mot barnet eller den andra föräldern. Om barnet vill ha umgänge måste vuxenvärlden säkerställa att det kan ske tryggt.

Vi vill också att användningen av interimistisk ensam vårdnad ska granskas. Möjligheten att döma till interimistisk ensam vårdnad under en pågående rättsprocess eller medan barnet lever med skyddade uppgifter finns redan i dag, men det används mycket sällan. Vi vill se en granskning av varför det är så och om det behöver ske förändringar i lagstiftningen för att underlätta för det.

Miljöpartiet vill också, i likhet med många andra partier här i dag uppenbarligen, att barn ska få rätt till ett eget juridiskt ombud i ärenden om bland annat vårdnad och umgänge. Barn ska alltid ha rätt till ett eget juridiskt ombud.

Det handlar om barnets liv och barnets rättigheter, därför ska barnet alltid ha rätt till hjälp för att föra sin egen talan. Detta menar vi ska gälla i alla vårdnads- och umgänges mål. Det behövs en grundligare utredning av frågan om juridiskt biträde för barn i mål om vårdnad, boende och umgänge.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 april.)

§ 11 Idrott och friluftsliv

Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU6
Idrott och friluftsliv
föredrogs.

Anf. 131 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Herr talman! Den moderatledda regeringen tar frågan om möjligheten till ett aktivt och meningsfullt liv på största allvar. Regeringens politik syftar till att alla i Sverige ska ges möjlighet att motionera och idrotta, att främja god hälsa och att stödja en fri idrottsrörelse. I en tid när sociala medier och den psykiska ohälsan ökar, framför allt bland unga kvinnor och tjejer, har idrotten och föreningslivet en särskilt stor och viktig roll i samhället.

Idrottens drivkrafter är många. Det är glädje, gemenskap, stolthet, känslan av att bli starkare och att tillsammans fira framgångar och segrar. Jag är därför stolt över att den moderatledda regeringen på bred front har en politik för att möjliggöra en aktiv och meningsfull fritid för fler.

Herr talman! Deltagande för barn och unga i olika idrottsaktiviteter har inte bara återhämtat sig efter pandemin utan är just nu rekordhögt. Vi vet dock att föreningslivet och idrotten inte alltid når dem som allra bäst behöver den eller önskar vara en del av föreningslivet och idrottslivet.

Under 2025 kommer fritidskortet att lanseras. Nästan 800 miljoner kronor beräknas årligen gå till denna stora och unika satsning som riktar sig till barn och unga i åldrarna 8–16 år. Kortet kommer att kunna användas för stadigvarande aktiviteter inom fritid, kultur, friluftsförbund och andra organisationer inom civilsamhället. Fritidskortets syfte är att främja rörelse och gemenskap i vardagen.

Inflationen verkar antligen vara på väg nedåt. Men hushållen pressas fortfarande av höga räntor och livsmedelskostnader. För Moderaterna är det viktigt att möjligheten till en aktiv fritid inte ska avgöras av föräldrarnas plånbok. Möjligheten till näringsrik kost ska inte ställas mot barnens möjlighet att idrotta eller att delta i en kulturaktivitet eller en friluftsförbund.

Men det är inte enbart den moderatledda regeringen och det arbete som görs nu som kommer att skapa bättre förutsättningar för rörelse och idrottande. Just nu pågår också ett förändringsarbete inom idrottsrörelsen under namnet Strategi 2025. Syftet är att fler ska vilja och kunna delta i föreningslivet genom hela livet.

Anpassningar görs efter ett mer modernt liv. Det handlar om att lägga om idrotten så att fler kan vara med, så att fler kan stanna längre och så att vi kan nå nya målgrupper, och framför allt dem som står längst bort. Det är denna grupp som är i störst behov av fysisk

aktivitet. Där kommer hälsofrämjande insatser att göra störst skillnad.

Herr talman! Forskning visar att det är fler flickor än pojkar som inte kommer upp i den rekommenderade nivån av fysisk aktivitet. Föreningsdeltagandet är lägre för barn med funktionsnedsättningar, för barn som bor i socioekonomiskt svaga områden och särskilt för flickor med utländsk bakgrund. Detta kan vi inte acceptera.

Som aktiv i idrottsrörelsen och som ansvarig för idrottsfrågor för Moderaterna gör detta mig beklämd. Men motivationen att driva på i frågorna blir däremot starkare. Alla som vill ska kunna idrotta och utvecklas individuellt och tillsammans med andra.

Jag nämnde tidigare i mitt anförande att politiken och idrottsrörelsen behöver jobba för att fler ska stanna kvar inom idrotten och föreningslivet högre upp i åldrarna. Det är för att vi lever längre. Då behöver vi också träna längre upp i åldrarna. Vi vet att man inte behöver träna på en hög nivå för att man ska kunna må bättre eller prestera bättre. De små skillnaderna gör de stora skillnaderna.

Resultatet av forskning visar att idrott och friluftskt aktiviteter tycks motverka den ökade skolstressen bland unga. Därför är ett samarbete mellan olika aktörer – exempelvis skola, idrottsföreningar men också friluftsföreningar – av stor vikt för att minska ungdomars psykiska ohälsa men framför allt öka deras välbefinnande. För elever kan det innebära bättre koncentrationsförmåga i skolan, ökad inlärningsförmåga, stärkt självförtroende och ökad vakenhet.

Att prata uppmuntrande om vikten av att delta i idrottslektionen, att själv ta trapporna i stället för hissen eller att anmäla sig eller sin familj till ett tävlingslopp skapar också en positiv syn på rörelse, och hälsovinsterna är ett faktum.

Herr talman! Regeringens politik för idrott som riktar sig till barn och unga riktar sig också till vuxna och äldre. För att föreningslivet ska kunna bedriva idrott och annan verksamhet effektivt är det avgörande att de har tillgång till goda förutsättningar för till exempel evenemang på statlig transportinfrastruktur.

Det är därför glädjande att regeringen har beslutat att Trafikverket nu får avstå från att begära ersättning från ideella föreningar och organisationer för kostnader vid motionslopp, tävlingslopp och andra arrangemang på statlig väg. Genom regeringens gemensamma insatser öppnas nu möjligheter att anordna aktiviteter som cykellopp under mer fördelaktiga omständigheter. Det är positivt både för folkhälsan och för det ideella engagemanget.

Herr talman! Jag har i mitt uppdrag rest land och rike kring för att se på, heja på men också själv genomföra tävlingslopp. Och vart jag än tar mig ser jag att föreningar och städer just i dessa sammanhang plockar upp det bästa och visar upp det bästa. Jag ser en kreativitet, ett ledarskap och ett ideellt arbete. Jag ser familjer som gör saker tillsammans, jag ser målmedvetenhet och jag ser fantastiska idrottsprestationer. Jag ser en fru och barn som hejar på pappa som deltar i en

tävling, en mor och en dotter som tävlar tillsammans, ett äldre par som har bestämt sig för att ta sig i mål och en bror som kör sin rullstolsburna syster i ett maratonlopp. Det är större än själva idrotten i sig.

Fru talman! Jag ser en folkfest, en stolthet och en gemenskap som jag önskar skulle komma alla medborgare till del, och jag känner att inspirationen som detta ger kan ge än större nytta och glädje för alla som tar del av den.

Fru talman! Jag leder nätverket för parasporten här i riksdagen. Vi får inte glömma denna grupp, som i dag utkämpar en hinderbana redan innan de har tagit sig till träningsanläggningen eller ska påbörja ett tävlingslopp. Jag vet att varje människa har potential som med hjälp av ett aktivt och fysiskt liv kommer att kunna blomstra. Förutom att denna grupp såklart känner av samma vinning av fysisk aktivitet som alla vi andra är insatser som bidrar till gemenskapen för just den här gruppen kanske extra viktiga.

Fru talman! Världshälsoorganisationen WHO har i en rapport räknat ut vad bristen på fysisk aktivitet kostar olika länder i form av sjukdomar och vårdkostnader som vi hade kunnat undvika om vi rörde oss mer, för att inte tala om det mänskliga lidandet – om det ens går att räkna i pengar. För Sveriges del handlar det ändå om cirka 1,3 miljarder kronor årligen. Rapporten visar vilken enorm vinning det finns att göra i att satsa på fysisk aktivitet.

Kommittén har fått i uppdrag att lämna förslag som kan leda till ökad fysisk aktivitet och minskat stillasittande – vår tids kanske största utmaning när det kommer till hälsa. Kommittén kommer fram till en viktig slutsats: Varje rörelse gör skillnad.

(Applåder)

Anf. 132 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! Tack till Emma Ahlström Köster för ett inspirerande anförande! Vi har samtalat ett antal gånger i olika forum om vikten av just rörelse och idrott för alla. Detta är ett engagemang som jag vet att ledamoten och jag delar.

I juni förra året lämnade Kommittén för främjande av fysisk aktivitet sitt slutbetänkande. Där betonas just det som ledamoten sa: Varje rörelse räknas. Vi vet att vi har en enorm utmaning med stillasittande och att vi har en rörelseklyfta i vårt samhälle, där olika grupper rör sig olika mycket.

Kommittén lämnade ett antal förslag brett för hur hela samhället ska kunna genomföra åtgärder för att främja den ökade fysiska aktiviteten. Det är alltifrån samhällsplanering och insatser inom hälso- och sjukvården till det som är vårt ansvarsområde och det vi debatterar i dag, det vill säga friluftsliv, idrott och civilsamhälle.

Bland annat föreslog kommittén några saker som rör det betänkande vi i dag debatterar. Det handlar bland annat om att stärka anslaget till svenskt friluftsliv, att inrätta ett statsbidrag för rörelsefrämjande organisationer och att förändra socialavgiftslagen så att man jämnställer idrotten och friluftslivet när det gäller

ledarledda aktiviteter. Kommittén tycker också att vi borde ta fram en strategi så att vi får ihop alla de här insatserna.

Jag vet att regeringen gör en del på både idrotts- och friluftslivsområdet, men jag saknar helhetsgreppet. Jag vill därför fråga ledamoten: Vad är på gång när det gäller att följa upp Kommittén för främjande av fysisk aktivitets slutrapport förra året?

Anf. 133 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)
replik:

Fru talman! Jag instämmer i att vi delar engagemanget för idrotts- och friluftsförfrågorna, som jag har möjlighet att vara en del av ledningen för här i riksdagen.

För att svara kort på frågan: Vi följer resultaten noggrant. Jag instämmer i att man absolut kommer att kunna göra fler saker för att underlätta, men vi får inte göra saker fortare än att vi hinner göra dem med kvalitet.

Regeringen följer noggrant de rapporter som finns. Vi är positiva till det som kommer fram, och vi ser positivt på fritidskortet, som kommer att kunna göra en del av det arbete som lyfts fram i rapporten.

Svaret på frågan är alltså att vi följer detta noggrant och att vi kommer att göra saker. Steg ett är fritidskortet, men därefter har vi givetvis en enorm möjlighet att göra mycket mer.

Anf. 134 AMANDA LIND (MP) replik:

Fru talman! När vi stod här i kammaren för ett år sedan hade jag lagt fram förslag när det gäller just Kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet. Det har jag gjort även i detta motionsbetänkande. Den här gången fick jag som svar på mina förslag att utskottet konstaterar att förslagen från Kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet bereds inom Regeringskansliet och att arbetet inte ska föregripas.

Nu kommenterade inte ledamoten beredningsarbetet, och jag är lite nyfiken på hur man ser på att ta fram en strategi, ett samlat arbete för att främja fysisk aktivitet, och även på att bredda stödet. Det är mycket bra med stödet till idrotten och till idrottssvaga områden, där jag vet att regeringen har avsatt pengar. Vi i Miljöpartiet vill stärka denna satsning ytterligare.

Men vi vet också att friluftslivsorganisationerna bidrar starkt och är viktiga för att nå en bredd. Det finns även ett behov av att satsa på organisationer som jobbar för att främja rörelse utanför de här båda etablerade grenarna i det rörelsefrämjande arbetet.

Jag skulle därför vilja höra lite mer om hur beredningsarbetet går och hur man ser på en strategi och de riktade satsningarna inom vårt ansvarsområde, som vi debatterar i dag.

Anf. 135 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)
replik:

Fru talman! Jag måste göra ledamoten lite besviken, för jag kan inte svara på exakt var vi är i detta arbete just nu. Men jag vet att det här är högst aktuellt.

Jag kan redan i dag meddela att idrottsminister Forssmed kommer med en överraskning om ytterligare en sak som inte tidigare har meddelats, som har med detta att göra. Det handlar alltså om att se bredden.

Jag instämmer i Amanda Linds ambition: Vi behöver ha en strategi på så sätt att fler delar i samhället bidrar till ökad rörelse. Jag vet att regeringen är positiv till den typen av tankesätt.

Detta är dock fortfarande i sin linda. Vi har mycket information, och vi kommer att återkomma till exakt vad det hela innebär. Vi följer arbetet, och vi har samma inriktning och ambition: Vi behöver ha mer rörelse i det svenska samhället, och det finns mycket vi kan göra. Så håll till godo!

Anf. 136 AMANDA LIND (MP):

Fru talman! Sveriges natur är helt fantastisk. Genom det organiserade friluftslivet och möjligheten att ta sig ut i naturen där man bor eller lite längre bort får vi alla chansen att uppleva Sveriges varierade natur med alla våra sinnen.

Vi vet att det är bra för hälsan att komma ut och röra sig, och vi vet att det är extra bra för hälsan att komma ut och röra sig just i naturen. Både kunskapen om den svenska naturen och möjligheten att vistas i den ger förutsättningar för ett livslångt positivt välbefinnande. Det är bekymrande i dag att vi även på detta område ser en klyfta mellan människor, en naturklyfta.

Sedan de friluftslivspolitiska målen kom på plats 2012 har mycket förändrats i vår omvärld. Stillasittandet hos barn ökar. Vi har en tilltagande psykisk ohälsa. Barn och unga tillbringar nu 70 procent av sin vakna tid stillasittande. Det här, fru talman, är naturligtvis djupt oroväckande. Att vända den utvecklingen är nödvändigt, både för enskilda barns och ungas välmående och för samhället som helhet.

Fru talman! Ett aktivt friluftsliv kan motverka de här trenderna och därmed bidra till stora samhällsvinster. Varje krona som samhället satsar på fysisk aktivitet ger nästan fyra gånger tillbaka, visar brittisk forskning. Förutom att vi mår bättre av fysisk aktivitet och den sociala kontakt som följer av friluftaktiviteter har också själva naturupplevelsen i sig en positiv inverkan på vår hälsa. Det finns vetenskapligt stöd för att utövande och naturupplevelser leder till en minskning av både psykisk utmattning och stress, samtidigt som det också kan stärka vår självkänsla och vår kognitiva förmåga.

Fru talman! År 2020 beslutade kulturutskottet att genomföra en politisk uppföljning av de friluftslivspolitiska målen. Våren 2021 fastslogs att uppföljningen skulle inriktas mot fyra av målen – Allemansrätten, Attraktiv tätortsnära natur, Tillgång till natur för friluftsliv samt Ett rikt friluftsliv i skolan. Uppföljningen färdigställdes våren 2022 och redovisades i en väldigt intressant rapport som visar att det finns behov av att stärka friluftslivspolitiken inom flera områden.

Fru talman! Under förra årets allmänna motionstid väckte Miljöpartiet ett antal motionsyrkanden om hur vi skulle kunna göra just detta. Det handlade om att

stärka friluftslivet brett genom att skydda mer natur, värna tätortsnära natur, vårda vår natur och våra friluftsområden och stärka friluftslivet i skolan men också om att gå vidare med de rekommendationer som kulturutskottets utvärdering pekade på, till exempel att vi måste stärka samordningen i arbetet med målen och titta på exakt vilka indikatorer vi har för att följa upp målen. En effektiv uppföljning är nämligen viktig för att vi ska veta vad vi kan göra för att faktiskt bli bättre.

Utskottet avstyrkte tyvärr motionsyrkandena. Utskottet skrev att man naturligtvis stod bakom uppföljnings- och utvärderingsrapporten men hänvisade till att Naturvårdsverket i december 2023 skulle lämna förslag på hur målen skulle nås. Man hänvisade också till en ny uppföljning 2025. Utskottet uttryckte det som att man förutsatte att Naturvårdsverket skulle beakta utskottets synpunkter när verkets förslag till måluppfyllelse skulle lämnas till regeringen i december 2023 och att man därför inte ville föregripa utredningen, och så avstyrkte man våra motionsyrkanden.

När jag nu tittar på vad Naturvårdsverket kom fram till i uppföljningen ser jag att många aktörer i samhället har genomfört insatser för friluftslivet. Tyvärr bedöms dock bara tre av de friluftslivspolitiska målen ha en positiv utvecklingsinriktning. De flesta är negativa eller neutrala. Till exempel har Tillgänglig natur för alla haft en negativ utveckling. Attraktiv tätortsnära natur likaså. Även God kunskap om friluftslivet pekar åt fel håll. Detta, fru talman, är också alarmerande.

Trots att många insatser har gjorts behöver vi göra mer. Det Naturvårdsverket gör – och det är här det blir intressant – är att lägga fram flera konkreta förslag till regeringen om vad som behöver göras. Det handlar om att se över möjligheterna för civilsamhället att verka för friluftslivet. Det handlar om de sociala avgifterna, som vi har motionerat om och debatterat här i kammaren tidigare, det vill säga att friluftslivet bör ha liknande förutsättningar som idrottsrörelsen att anställa ledare och därmed kunna guida människor ut i naturen. Naturvårdsverket pekar också på att man måste tydliggöra det friluftslivspolitiska målsystemet, alltså precis det som Miljöpartiet yrkade på förra året i sin friluftslivsmotion.

Fru talman! Detta är ett yrkande som naturligtvis kvarstår. Det är någonting vi fortsatt tycker att regeringen och riksdagens majoritet borde ta tag i. Ta ett samlat grepp om vår friluftslivspolitik! Allting finns på bordet. Det finns förslag från kulturutskottets utvärdering. Det finns förslag från Naturvårdsverket. Det finns också flera motionsyrkanden som vi nu behandlar och som också tyvärr avstyrks – med ganska luddiga argument. Både Centerpartiet och Miljöpartiet har motioner som man sveper över.

Jag tycker att det är tråkigt, fru talman. Jag är nämligen övertygad om att ett mer tillgängligt friluftsliv för alla och en mer tillgänglig natur skulle göra det bättre både för individer i vårt samhälle och för vårt samhälle som helhet.

Fru talman! Jag vill också säga några ord om idrottsrörelsen, vår fantastiska största folkrörelse. Vi

debatterade nyligen hur viktigt det är att se till att alla barn och unga har tillgång till rörelse i vardagen. Det finns många sätt vi kan göra det på, men det är klart att idrottsrörelsen utgör en alldeles speciellt viktig del. I den organiserade idrotten får barn och unga inte minst fantastiska möjligheter att jobba tillsammans med andra, träna sig i demokrati och samspel och såklart också uppleva och utveckla rörelseglädje och fysisk hälsa.

Fru talman! Idrottsrörelsen är stark. Det har gjorts flera politiska satsningar, både av den tidigare röd-gröna regeringen och av den nu sittande regeringen. Det är bra. Satsningen på idrott i utsatta områden är viktig och bör förstärkas. Idrotten är segregerad. Vi vet att idrotten i sig inte kan kompensera för en ekonomisk eller social ojämlikhet eller segregation. Till det behövs andra politiska insatser. Men idrotten betyder mycket för den enskilde, och alla barn borde få möjlighet att uppleva den meningsfullhet, det hälsofrämjande och den sociala gemenskap som engagemang inom idrottsrörelsen innebär. Vi vet också att idrotten i sig fyller en viktig funktion i arbetet med att främja integration och i det brottsförebyggande arbetet.

Fru talman! Fritidskortet återkommer ofta Tidöpartierna till som denna mandatperiods stora satsning. Visst finns det goda skäl att ha en ambition om att fler barn och unga ska kunna idrotta. Vi ska nu se om fritidskortet kommer att kunna designas på ett sådant sätt att det når alla barn och fungerar. Jag har i tidigare debatter uttryckt tveksamhet till detta men följer naturligtvis arbetet med intresse.

Det var ju så, fru talman, att man avsatte 731 miljoner kronor i årets budget till fritidskortet. Det har varit en stor fråga vad som händer med de pengarna. Nu har Jakob Forssmed faktiskt lämnat besked i dag om vad som händer med delar av pengarna. Jag läste i ett pressmeddelande att man kommer att avsätta 300 miljoner delvis till idrottsrörelsen och delvis för att på olika sätt marknadsföra kortet för framtiden.

Det är bra med pengar till idrotten. Det är bra att det kommer pengar till idrottsanläggningar och till utsatta områden. Men jag ställer mig naturligtvis frågan: Var är de övriga pengarna? Det var 731 miljoner. Var är resten?

Fru talman! Min talartid är ute. Det finns väldigt många saker jag skulle kunna nämna, som e-sporten, idrottsanläggningsfrågan och vikten av att Sverige tar ledarskap när det gäller stora internationella idrottstävlingar. Samisk idrott har vi också ett motionsyrkande om.

Jag står naturligtvis bakom alla våra motionsyrkanden i betänkandet men väljer att yrka bifall endast till reservation 4 om idrott i utsatta områden.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ulrika Westerlund (MP).

Anf. 137 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Vi debatterar kulturutskottets betänkande *Idrott och friluftsliv*. Jag ställer mig bakom utskottets ställningstagande.

Det är viktigt att röra på sig, det inser vi alla – ung som gammal. När jag växte upp fanns det en annons som jag aldrig glömmet. En man som hette Arne Tammer gav genom en annons i alla de större veckotidningarna ett löfte till svenska folket: Ge mig en kvart om dagen och jag ska ge dig en ny kropp! Det fanns en tid när man ansåg att det bara var idrottsmän och knäppgökar som sysslade med kroppsbyggande, men Arne Tammer fick igång en folkrörelse när 400 000 personer anslöt sig till hans korrespondenskurs. Det sägs inget om vilka som fick en ny kropp, men säkert var det många som kom i rörelse – åtminstone för en tid.

Jag skulle inte orka att sluta träna, sa Arne Tammer.

Vad gör då regeringen för de unga i dag? Det är väl känt att Riksidrottsförbundet får 100 miljoner kronor för att utveckla idrottsverksamhet för framför allt barn och unga i utsatta områden. Det är ett permanent årligt stöd. Det tas alltså inte bort förrän någon regering beslutar det. De här insatserna ska ske i områden där det finns förutsättningar för långsiktigt arbete, först och främst i områden där kriminella har inverkan på lokalsamhället.

Självklart blir det här en del i kampen mot brottsligheten och rekryteringen av unga till olika gäng. Satsningen möjliggör att fler barn och unga kommer att få tillgång till en meningsfull och aktiv fritid när de kommer in i sammanhang där de får uppleva gemenskap i föreningslivet och bli sedda och uppmuntrade av engagerade ledare.

Det kan få många positiva effekter. Vi vet att just känslan av sammanhang och att ha en uppgift är viktig för att må bra. Någon har till och med sagt att känslan av att vara i ett sammanhang och att ha en uppgift är meningen med livet.

Fru talman! Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att tillsammans med Mediemyndigheten sammanställa kunskap om barns och ungas medieanvändning, alltså skärmtid. I uppdraget ingår också att, som det heter, undersöka hur de kommersiella plattformarnas algoritmer och interaktionsdesign påverkar barns och ungas användning och hälsa. Utifrån den kunskapssammanställningen ska Folkhälsomyndigheten ta fram riktlinjer och rekommendationer för att stötta barn och unga och deras föräldrar till ett hälsosamt och balanserat användande.

Även våra grannländer har börjat inse hur viktigt det är att se över skärmtiden när det gäller framför allt barn. Norska regeringen har gett det som kallas Skjermbrukutvalget i uppdrag att ta fram kunskapsunderlag om hur barns och ungas skärmbbruk i förskola och skola och på fritiden påverkar hälsa, livskvalitet, lärande och uppväxt. Delar av uppdraget utförs i samarbete med svenska Folkhälsomyndigheten.

Inom forskningen pratar man ofta om undanträngningseffekter, det vill säga att digitala medier

konkurrerar ut andra aktiviteter. Det innebär till exempel att barn och unga rör sig mindre, äter sämre och sover mindre på grund av att de ägnar sig åt nätbase-rade aktiviteter.

Forskning visar också att digitala medier kan ha negativa effekter på ungas psykiska hälsa och leda till försämrat lärande och bristande språkutveckling hos barn. När små barn använder skärmar hämmas den mänskliga interaktionen och barnen hamnar i en digital bubbla.

Det som Folkhälsomyndigheten gör skulle kunna vara åtminstone ett delsvar på de åtgärder från regeringen som man efterlyst i tidigare anföranden. Att Folkhälsomyndigheten har det här uppdraget är en viktig åtgärd.

Fru talman! En stor andel av barn och unga anser faktiskt att de använder digitala medier för mycket. I Statens medieråds senaste enkät uppgav minst hälften, alltså över 50 procent, av ungdomarna i åldern 13–18 att de ägnade för mycket tid åt sina mobiltelefoner och att de i stället skulle vilja ägna mer tid åt andra aktiviteter, som att umgås utanför nätet eller träna.

Rekommendationen är att barn och unga behöver och bör vara fysiskt aktiva minst en timme om dagen. I dag är det endast två av tio barn som når rekommendationerna för fysisk aktivitet.

Även vardagsrörelsen minskar. En undersökning visar att många tonåringar i princip inte rör sig alls på helgerna. De rullar knappt ur sängen, som några forskare uttrycker det.

Samtidigt uppgav så många som en tredjedel av föräldrarna att konflikter om skärmtid är den största utmaningen i föräldraskapet. De flesta föräldrar efterfrågar mer information och vägledning för att bättre kunna hantera sådana konflikter – därav regeringens satsning. Att påstå att man inte gör någonting är alltså felaktigt.

Det känns naturligt att avsluta mitt anförande med att tala om fritidskortet, som är ett av kulturutskottets mest debatterade förslag här i kammaren. Det är många som nu är delaktiga i att ta fram en lösning som fungerar över tid – Riksidrottsförbundet, MUUF, Svenskt Friluftsliv med flera. Vi ser fram emot att det under nästa år kommer att bli som jag så länge, flera år faktiskt, talat om här i kammaren: ett fritidskort som är laddat med en summa som barn och unga kan använda för att delta i ledarledda aktiviteter.

Tiderna förändras. Arne Tammer har lämnat jordelivet, men hans tankar om att varje dag vara i rörelse är högst relevanta också i dag. Men det är nya tider. Ny teknik och nya medier har gjort så att till och med politiken måste in och styra i människors beteenden. Det borde inte vara så, men det är för allas bästa.

(Applåder)

Anf. 138 ANNE-LI SJÖLUND (C) replik:

Fru talman! Jag var orolig en kort stund att ledamoten Roland Utbult inte skulle lyfta upp fritidskortet. Jag har nämligen laddat för detta.

Vi delar intentionerna. Vi vill alla barns och ungdomars bästa. Vi vill ge dem en aktiv och meningsfull fritid. Detta har vi pratat mycket om. Jag tror inte att det finns någon som tycker något annat. Men jag har ändå lite svårt att förstå det här med fritidskortet, som är den stora satsningen på barn och unga.

Intentionerna är fina, men i delrapporten från Försäkringskassan talar de om att endast att införa själva it-systemet kommer att kosta 291 miljoner kronor. Då är inget annat inräknat. De säger att det fram till 2031 kommer att kosta 1,8 miljarder kronor att administrera det här kortet.

Jag är otroligt nyfiken på att få höra hur man tänker. Menar ledamoten, efter Försäkringskassans delrapport, att det är en klok idé att låta miljontals kronor gå till administration och byråkrati?

Anf. 139 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag ska försöka hjälpa ledamoten Sjölund att förstå det här med fritidskortet och vad som händer just nu.

Försäkringskassan har lämnat in ett underlag där man är kritisk och ifrågasätter. Precis som ledamoten säger har man synpunkter, bland annat att det kommer att kosta mycket pengar.

Underlaget har lämnats till regeringen, som hantlar det just nu och kommer att svara på det. Jag har ingen möjlighet att svara på exakt vad det svaret kommer att bli. Det håller som sagt på att hanteras. Jag vet inte om ledamoten är nöjd med svaret, men så är det i alla fall.

Det är regeringen som handhar frågan, och vi vet att det finns en vattenfåra utanför huset som skiljer oss lite från regeringen. Vi vet inte allt som händer i regeringens arbete. Men jag vet en sak, nämligen att man hanterar frågan.

Precis som ledamoten säger delar vi ett stort engagemang för barn och unga. Vi anser att det är så viktigt att barn och unga kommer i rörelse. Vi vill att de ska må bra, att de ska uppleva att livet har utmaningar som de kan övervinna. Jag tycker att det är synd att politiken måste in i beteenden, men för barnens bästa vidtar regeringen olika åtgärder, till exempel att försöka minska skärmtiden.

Anf. 140 ANNE-LI SJÖLUND (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Det är fantastiskt om det inte kommer att kosta en enda krona, vilket verkar helt omöjligt. Skulle det vara så är det bra.

Jag blir glad över att få höra att pengar ska avsättas från årets pott på 730 miljoner. Jag har tidigare frågat vart pengarna ska gå och hur de kommer ut till barn och ungdomar nu på en gång. Det är fråga om 300 miljoner. De andra 430 kan man gissningsvis tänka ska gå till någon typ av uppbyggnad av ett system eller något annat. Det vet jag inte. Jag kan bara gissa, likaväl som du kan gissa när det andra är klart.

Det finns andra sätt att dela ut pengarna. Vi var båda och lyssnade på en kvinna som sa att i hennes

verksamhet står 120 barn i kö. De kan ta in 30. När ett barn kommer med kortet och säger ”yes, nu vill jag vara med” måste ledaren säga att hon är ledsen därför att kön är för lång.

Det finns ett problem med att det inte finns ledare. De inom fritidsverksamheten säger att de inte har resurser att ta emot fler därför att det finns för få ledare. Vi kanske ska se till att det finns ledare, lokaler och så vidare på plats innan vi kommer med ett kort. Jag är orolig att pengarna inte kommer att finnas för barnens bästa och användas så som intentionen är.

Hur tänker du? Tycker du att det känns rimligt att det går så mycket pengar till administration?

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag påminner om att vi tilltalar varandra med ledamot eller för- och efternamn.)

Anf. 141 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Anne-Li Sjölund för ytterligare en fråga om hur jag upplever detta och vad pengarna ska användas till.

Det kan bli problem i föreningarna. Det händer saker hela tiden överallt. Man kan inte undgå alla hinder på vägen.

Men själva intentionen är att barn och unga ska komma i rörelse, att de ska få ett kort laddat med möjligheter till idrottsaktiviteter eller att gå till kulturskolan. Jag menar att kortet kan hjälpa barn och unga som normalt sett inte kommer i kontakt med idrotten eller kulturskolan. Jag tror att ledamoten Sjölund och jag brinner för att fler ska få komma in i ett sammanhang där de upplever gemenskap och kan utvecklas som människor.

Var de 450 miljonerna finns är inget som jag kan svara på just nu, men 300 miljoner går till verksamhet som gynnar idrottsrörelsen. De övriga miljonerna kommer säkert att hanteras på ett bra sätt. Jag känner förtroende för minister Forssmed.

Anf. 142 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Att fritidskortet betyder mycket för Roland Utbult och regeringen har inte gått någon förbi.

Vilka andra viktiga reformer ser Roland Utbult och regeringen för idrottsområdet?

Anf. 143 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Azadeh Rojhan.

Det finns en räckvidd intentioner från regeringens sida. Det finns också förslag, och det finns sådant som har genomförts. Det finns 100 miljoner till idrott i utsatta områden, en intervention till områden där det saknas möjligheter. I områden där man inte når fram till barn och unga kommer dessa 100 miljoner att bli viktiga. Pengarna är permanenta och kommer att finnas år efter år till dess en regering – gud förbjude – tar bort möjligheten. Det är en reform.

Jag beskrev i mitt anförande att Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att se över datoranvändandet – skärmb bruket, som jag kallar det. Låt oss vända på

detta; det är en mycket viktig reform. Om man minskar användandet av skärmar och datorer, och inte hamnar i bubblan, kommer man att aktivera sig på annat sätt. Jag tror mycket på det.

Det är synd att politiken ska in i människors beteende, men på något sätt blir det så. Samhället ser ut som det gör, tekniken utvecklas, och det betyder att vi har svårt att stå emot om inte politiken inför vissa regleringar.

Anf. 144 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag noterar att jag inte fick höra något om nya reformer som rör idrottsområdet. Det förstår jag eftersom fritidskortet verkar bli regeringens enda satsning på idrottsområdet. Det är en otroligt dyr och kostsam reform. Det är fråga om 700 miljoner enbart för reformen, för att få ut pengar till barn och unga, men det blir närmare 1 miljard i byråkratipengar.

Detta lämnar inte så mycket över för att genomföra andra reformer. Det är reformer som hade bemött de utmaningar som vi kan se i idrottsrörelsen i dag och som hade sänkt trösklarna för fler barn och unga att få komma in i idrotten.

Emma Ahlström Köster sa i replikskiftet med Amanda Lind att fritidskortet är steg ett, men jag kunde tyvärr inte begära replik. Det väckte såklart frågor hos mig. Vad är steg två eller steg tre? Därför är frågan till Roland Utbult: Vilka andra reformer ser Roland Utbult och regeringen framför sig?

Om det finns steg två och tre – men de kanske inte finns – varifrån ska pengarna tas? Kommer det att komma några fler generella satsningar på idrotten, eller kommer alla pengar att gå till en kostsam reform?

Anf. 145 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Azadeh Rojhan för frågan. Jag skulle kunna ställa en provocerande motfråga, nämligen vad barnen är värda.

Jag vet att ledamoten och jag delar uppfattningen att vi värnar om barns rättigheter och möjligheter. Jag tvekar inte om att vi är överens om det.

Det här bygger på en vision om att verkligen göra skillnad. Det förslag som Kristdemokraterna från början lade fram och som vi har debatterat och diskuterat här år efter år bygger på en verklig önskan att få skapa en förändring för barn och unga.

Om man gör kostnaden till den stora frågan är det klart att det blir svårt med väldigt många reformer. Men det här med 1 miljard i byråkrati blev jag lite fundersam över. Det får jag kolla upp. Jag tycker att det låter lite ogrundat faktiskt.

Det som gläder mig är att vi delar ett engagemang för barn och unga. I och med att vi gör det tror jag att vi framöver kommer att forma det här på allra bästa sätt. Oavsett regering tror jag att det kommer att stanna och förbli. Jag hoppas det, fru talman och ledamoten Azadeh Rojhan.

Anf. 146 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Svensk idrott är i vårt samhälle en viktig och positiv kraft som vilar på en stark grund av frivillighet och ideellt arbete. Med 3,2 miljoner medlemmar i 20 000 ideella föreningar och 650 000 ledare är idrottsrörelsen Sveriges största folkrörelse med verksamhet i hela vårt avlånga land.

Idrott handlar inte bara om att utöva sport och skapa framtidens elitidrottare. Nej, idrott formar människor dagligen. Här tränas barn och unga i värden som samarbete, ledarskap och fair play – värden som är viktiga inte bara på idrottsplanen utan också utanför, i det vardagliga livet.

Idrottens betydelse för bättre fysisk och psykisk hälsa är allmänt känd. I en tid av ökat stillasittande och psykisk ohälsa i alla åldersgrupper, men främst hos barn och unga, är idrotten viktigare än någonsin.

Enligt Centrum för idrottsforskning är den grupp unga som rör sig minst också den grupp som är svårast att nå. Problemet är att de inte tilltalas av vare sig idrotten i skolan eller det som föreningsidrotten erbjuder. De uppfattar sig som exkluderade från den rådande idrottskultur som finns både inom idrottsföreningar och i skolan. Här behöver idrottsrörelsen ökade resurser för att kunna hitta nya och alternativa möjligheter till fysisk aktivitet som verkar inkluderande.

Fru talman! Svensk föreningsidrott skapar goda möjligheter till integration. Idrottens universella språk och dess förmåga att överbrygga kulturella och språkliga barriärer gör den till ett effektivt verktyg för att bygga broar mellan olika samhällsgrupper. Riksidrottsförbundet bedriver redan i dag en inkluderande verksamhet som bidrar till integration. Detta är en utveckling som vi socialdemokrater vill fortsätta stödja.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill också att Sverige ska vara ett land där vi fortsätter fostra framtidens stora internationellt erkända idrottare. Sverige skulle vara väldigt mycket tråkigare utan Armand Duplantis, Zlatan Ibrahimović, Charlotte Kalla och Sarah Sjöström och alla deras vinster. Sett till Sveriges storlek är det helt fantastiskt att vi kan stoltsera med så många internationellt erkända idrottare.

Men här finns också en hel del utmaningar. I en artikel i DN säger friidrottens förbundskapten Kajsa Bergqvist att det bara är en tredjedel av hennes VM-trupp på 32 personer som kan leva på sin idrott. Så ser det tyvärr ut inom många sporter. Många av de bästa idrottarna lever i dag under mycket knappa förhållanden.

Den förra S-ledda regeringen tillsatte utredningen om ett trygghetssystem för alla, som i juni 2023 presenterade förslag på alternativa sätt att beräkna en individs sjukpenninggrundande inkomst. Tyvärr har den utredningen hamnat i en byrålåda hos nuvarande regering, och ingen har sett röken av den. Vi socialdemokrater menar att unga idrottsutövare som vill satsa på sin idrott ska kunna känna samma trygghet som alla andra och omfattas av samma sociala försäkringar och framtida pensionsmöjligheter. Vi uppmanar regeringen att plocka fram denna utredning för att först och främst gå fram med de förslag som förbättrar

förutsättningarna för många konst- och kulturutövare men också se över hur idrottsutövare kan omfattas av de förslag som finns i utredningen.

Fru talman! Idrottsrörelsen har i flera år lyft fram anläggningsfrågan som en av de största utmaningarna för idrotten i Sverige. Det gäller bristen på anläggningar och idrottsmiljöer samt det stora behovet av att renovera och tillgänglighetsanpassa redan befintliga. Bristen på anläggningar är en stor anledning till att barn och unga antingen inte får utöva sin idrott alls eller får göra det i mycket mindre utsträckning än önskat. En annan utmaning som idrottsrörelsen lyfter fram är det stora behovet av att utbilda och rekrytera ledare, inte minst unga ledare. Båda dessa utmaningar menar idrottsrörelsen är avgörande för hur rörelsen ska klara av att tillgängliggöra idrott för fler.

En praoelev, Linn, som jag träffade förra veckan här i riksdagen, berättade engagerat för mig om sin gymnastikklubb. Hon berättade att hon har idrottat hela sitt liv och därför vet hur mycket idrotten kan betyda. För henne är gymnastiken en fristad fylld av glädje och gemenskap, något hon vill dela med sig av till de barn som hon är tränare för. Hon berättade också att hennes gymnastikförening i dag har 1 210 aktiva medlemmar. Men de har också 1 000 barn och unga som står i kö till verksamheten, detta enbart på grund av lokalbrist och brist på tränare. Det här är inget unikt för Linns gymnastikklubb. I dag tvingas en tredjedel av barn- och ungdomsföreningarna att tacka nej till nya medlemmar på grund av brist på tid och plats.

Vi socialdemokrater vill se större omtag för att få bukt med anläggningsproblematiken. Den tidigare S-ledda regeringen genomförde en samordningssatsning på 80 miljoner kronor och utökade Centrum för idrottsforskningens uppdrag för att titta närmare på anläggningsproblematiken. Detta är dock inte tillräckligt. Kommunerna efterfrågar möjlighet till delfinansiering för nybyggnation och renovering av anläggningar. Det är också mot bakgrund av detta som vi socialdemokrater menar att frågan om en statlig idrottsanläggningsfond bör utredas skyndsamt.

Fru talman! Det är med hänvisning till de befintliga utmaningar som finns inom idrotten som vi socialdemokrater har svårt att förstå regeringens satsning på fritidskortet, som också ser ut att vara regeringens enda stora satsning på idrottsområdet. Det är en satsning på 700 miljoner som dessutom ständigt skjuts upp.

Jakob Forssmed sa i en interpellationsdebatt med mig förra veckan att vi snart skulle få se hur dessa pengar skulle användas. Nu har vi precis fått veta att regeringen avser att fördela ut 200 miljoner kronor av dessa 700 miljoner till bland andra Riksidrottsförbundet för förbättrad tillgång till idrottsanläggningar. Det är vi glada för. Regeringen har tagit till sig av den lösning som vi föreslog och hörsammat vårt förslag. Men var är resterande pengar, och vad ska de gå till?

Det här innebär inte att regeringen inte avser att fortsätta genomföra den dyra reform som fritidskortet är. Dyrt kommer det att bli. Nu när alla fem myndigheter som fick i uppdrag att förbereda införandet av

fritidskortet återkommit med sina rapporter möts vi av häpnadsväckande siffror.

Försäkringskassan räknar i nuläget med kostnader på runt 700 miljoner kronor bara för de första åren. Utöver det framgår det i E-hälsomyndighetens rapport från januari att övriga myndigheter som arbetar med fritidskortet uppskattar kostnaderna till runt 239 miljoner kronor under kommande år. Sammanlagt handlar det om bara myndighetskostnader för närmare 1 miljard kronor.

Om vi då räknar på dessa siffror har vi 700 miljoner kronor för själva reformen, det vill säga de pengar som förhoppningsvis ska nå ut till barn och unga. Till det kommer 1 miljard kronor i byråkrati. Det innebär att för varje medlemskap som reformen är tänkt att ge stöd till "vaskas" ett medlemskap på grund av kostnader för byråkrati.

Fru talman! Vi socialdemokrater förstår regeringens ambition med fritidskortet. Dock menar vi att denna kostsamma reform riskerar att bli tandlös utifrån de befintliga utmaningarna och att den inte kommer att ge de effekter som regeringen önskar.

För vad sker när fler barn och unga kommer och knacker på hos en förening och vill bli medlemmar men i stället blir hänvisade till en kö som har tillkommit på grund av för få ledare eller på grund av den anläggningsproblematik som finns runt om i landet? Eller riktar sig denna reform främst till barn och unga som redan finns inom idrotten? Risker är att det är så här utfallet av reformen kommer att bli.

Om syftet med fritidskortet är att fler barn och unga ska idrotta och komma ut på meningsfulla aktiviteter samt att minska stillasittandet i denna målgrupp menar vi att fritidskortsreformen är att börja i fel ända.

Fru talman! Friluftsliv är en hörnsten i naturvårdspolitiken. Oavsett förutsättningar ska alla människor, däribland barn och unga, ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Vi socialdemokrater anser att förutsättningarna för människor att utöva friluftsliv ska fortsätta att utvecklas i alla delar av landet. Därför satsade vi socialdemokrater 250 miljoner kronor mer än regeringen på naturvårdsanslagen i statsbudgeten för 2023. Vi menade att anslaget skulle användas till insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald och för att tillgängliggöra naturreservat och göra insatser för ett förstärkt friluftsliv.

Vi vill också stärka friluftorganisationernas stöd till skolans verksamhet med friluftsdagar och utomhuspedagogik samt främja satsningar på utevistelse för barn och unga, inte minst barn i socioekonomiskt utsatta områden.

Fru talman! Svensk idrott och svenskt friluftsliv är unika. Det är folkrörelser som förenar sport med samhällsengagemang och som formar framtidens ledare. Vår roll som politiker är att vara lyhörda inför hur vi kan skapa de bästa förutsättningarna för dessa rörelser och agera därefter.

Med dessa ord yrkar jag bifall till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 147 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)
replik:

Fru talman! Jag vill tacka för ett anförande av Azadeh Rojhan som i alla fall var engagerande. Men ingen kan förvånas över fräckheten i detta anförande. Azadeh Rojhan lyfter fram punkt efter punkt med saker som hon ser ett behov av i Sverige i dag när det gäller idrott. Det är saker som hon vill ska göras – problem och utmaningar. Men hon har samtidigt missat att regeringen har plockat upp alla dessa punkter.

Regeringen jobbar i dag med att få ett fritidskort på plats. Det är en helt unik satsning som har syftet att nå precis den grupp som ledamoten Rojhan önskar ska få tillgång till idrotten. Vi har en sådan satsning.

Vi har också meddelat att vi nu har räddat tävlingar på statlig väg. Tidigare kunde Trafikverket ta ut en kostnad för det. Vi har gjort det möjligt att man ska slippa denna kostnad. Vi har gjort ett undantag för att det fortfarande ska kunna ske. På så sätt kan fler vara med och tävla och utmana sig själv, och fler kan vara med och arrangera, arbeta runt omkring och vara en del av idrottsrörelsen.

Vi satsar också 100 miljoner kronor på anläggningar. Det är helt nya pengar för att antalet anläggningar i Sverige ska kunna utökas – idrottsanläggningar som gör det möjligt för fler att komma till och idrotta.

Vi satsar också 100 miljoner kronor på barn och unga och idrottande i utsatta områden. Det är också mer pengar avsatta till Riksidrottsförbundet för uppsökande arbete.

Då är min fråga: Vad gjorde Socialdemokraterna under åtta år som motsvarar en liten del av det som regeringen nu lägger fram förslag om?

Anf. 148 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Detta är ett retoriskt knep som många använder sig av, alltså att man använder frågan till att hänvisa till någonting som har skett tidigare i stället för att stå för den politik som man bedriver här och nu.

Faktum är att regeringen styrs av Moderaterna med stöd av SD. Och faktum är att 2 miljarder kronor ska gå till att genomföra en reform som vi inte har sett röken av och som inte har bidragit till att ett enda barn har kommit i rörelse. Faktum är att alla kommuner skriker efter pengar för att kunna bemöta de problem som de ser i sina anläggningar och pengar för de behov som de har för att också bygga nya anläggningar.

700 miljoner kronor för denna reform hade kunnat vara starten för att bygga upp en ny anläggningsfond, någonting som vi faktiskt föreslog från Socialdemokraterna när vi såg att denna reform uteblev gång på gång. 1 miljard kronor i byråkrati, är det rimligt? Är det kanske dags för denna regering att lägga prestigen åt sidan och säga att detta blev mycket större än man hade tänkt? Dessa pengar kan komma till användning på ett helt annat sätt.

Min fråga är: Är det inte fräckt att gå fram med en reform som ser ut att utarma idrottsrörelsen och generella satsningar på idrottsrörelsen under många år framöver?

(Applåder)

Anf. 149 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)
replik:

Fru talman! Nej, jag använder inte några retoriska knep för att försöka få fram en annan poäng än den som är relevant här, det vill säga att man står och talar sig varm för att man brinner för att engagera sig i idrottsfrågor när man inte har presterat någonting själv på åtta år. Men därefter, när man har förlorat regeringsmakten, har man plötsligt en hel palett med saker som man skulle vilja göra. Men dessa saker är dessutom redan påbörjade.

Jag förstår att det är besvärande för Socialdemokraterna att vi nu har kommit med så konkreta förslag som faktiskt kommer att göra skillnad. Jag förstår att det är besvärande för Socialdemokraterna att vi kommer att kunna nå fler av dem som står allra längst bort.

Självklart skulle man kunna lägga in pengarna i det system som vi redan har. Men om man gör precis samma sak som man redan gör får man också det resultat som man redan har.

Här försöker regeringen göra någonting annat för att verkligen kunna nå den grupp som är svår att nå. Ja, det kommer att kosta. Och i den bästa av världar hade det kostat mindre. Men det är viktigt för regeringen att pengarna går ned i rätt fickor, till rätt personer och till rätt verksamheter och inte landar fel. För att säkerställa det kommer vi inte att hasta igenom en reform som inte är genomtänkt, som inte är förberedd och som inte är förankrad, utan det kommer att ta tid. Men på det sättet säkerställer vi också kvaliteten, och vi säkerställer att sakerna går dit de ska.

Men utöver det, trots denna enligt Socialdemokraterna dyra satsning, gör vi fem, sex eller sju saker till. Det kallar jag inte för att utarma idrotten. Det kallar jag för att satsa på idrotten.

(Applåder)

Anf. 150 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag hoppas verkligen att vi inte kommer att ha ett scenario där barn och unga som nu faktiskt söker sig till idrotten inte kommer att knacka på och bli hänvisade till att ställa sig i kö för att man inte har fått bukt med anläggningsproblematiken och för att man inte har gjort så att föreningarna och idrottsrörelsen ska kunna rekrytera och utbilda nya ledare som ska kunna ta emot barn och unga. Jag hoppas verkligen att det inte blir så, men allt pekar ditåt. För de satsningar som ledamoten hänvisar till och som regeringen nu har gjort är en droppe i havet för att kunna bemöta den problematik som finns.

Dessa 700 miljoner hade kunnat bli början till en anläggningsfond som skulle kunna bemöta den problematik som vi ser runt om i vårt land. Det hade gjort att vi hade fått fler timmar i idrottshallarna, så att man

hade kunnat öppna dörren för fler barn och unga att kliva in och få utöva sin sport. Idrottsrörelsen hade kunnat använda dessa pengar för att rekrytera fler ledare och ha mer tid till att göra det.

Jag har inte ens nämnt vilken administrativ börda som denna reform kommer att innebära för varje enskild förening. Den administrativa bördan kommer att ta tid från de ideella krafterna som egentligen ska vara ute och ta emot nya barn och unga.

Nej, jag måste tyvärr säga att jag tror att ni har börjat i fel ända. I stället för att bemöta de problem som finns har ni en prestigereform som ni vill visa upp och som ni tror ska vara lösningen på alla problem. Det kommer den tyvärr inte att vara.

Men vi kommer att stå här den dag som ni är beredda att överge denna reform och göra de riktiga satsningar som behövs för att stärka idrottsrörelsen och få fler barn och unga i rörelse.
(Applåder)

I detta anförande instämde Lawen Redar (S).

Anf. 151 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Den systemhotande brottslighet som vårt land nu upplever har brutala konsekvenser för brottsoffren, för människors trygghet och integritet i utsatta områden och i förlängningen för hela vårt fria och öppna samhälle. Människor med våldskapital ska inte tillåtas skrämma hederliga medborgare till tystnad. Gängen med sin totala hänsynslöshet, bland annat har man mördat på idrottsplatser på sistone, kommer inte att sluta förrän vi har stoppat dem.

Idrott utgör många gånger den gemenskap som hindrar ungdomar från att lockas till kriminella gäng i våra utsatta områden. Det är skälet till att regeringen, utöver de cirka 2 miljarder som årligen går till idrottsrörelsen i Sverige, också satsar 100 miljoner årligen på idrott för barn och unga i utsatta områden. Det är en procentuell ökning av satsning som inte går att jämföra med den förra regeringens.

Förra veckan besökte kulturutskottet Skåne. Där fick vi bland annat träffa fotbollsklubben FC Rosengård, som är Sveriges mest framgångsrika fotbollsklubb för damer. FC Rosengårds tränare och volontärer är några av de tusentals vardagshjältar i Sverige som ger barn och unga en meningsfull vardag och en framtidstro.

I dag är i genomsnitt 40 procent av ungdomarna i Sverige aktiva i en idrottsförening. Det är nämligen fler än någonsin just nu. Det är fler än före pandemin, så vi har fått se en rebound. 42 procent av pojkarna och 37 procent av flickorna är aktiva i en idrottsförening. Men i våra utsatta områden är det markant färre, framför allt bland flickor. Det beror, fru talman, enligt min mening på att vi i Sverige i stället för att finansiera idrottsföreningar har finansierat spelkortsklubbar för vuxna män.

I min hemstad Göteborg är det bara 8 procent av flickorna i Bergsjön som idrottar, trots att 24 procent av pojkarna deltar i idrott. Det måste ändå sägas att

skillnaden är väldigt stor. Man kan inte bortse från att det kan vara hedersnormer och andra normer kring flickors möjlighet att idrotta som har stark inverkan här.

Det påstås falskt av oppositionen att den borgerliga regeringen inte satsar på förebyggande åtgärder för att bekämpa utanförskap. Det är inte sant, och det var besöket hos FC Rosengård ett bevis på. Tack vare regeringens satsning på 100 miljoner varje år specifikt till idrott i utsatta områden kan FC Rosengård nu storsatsa och bygga ut sin verksamhet för ungdomarna i Rosengård. Och tack vare att den här regeringen kräver att det ska vara jämställda satsningar, att det ska gå lika mycket till flickor som till pojkar, gör man precis det just nu i satsningarna på FC Rosengård i Rosengård. Flickor som aldrig har idrottat lockas till idrotten. Man får in ungdomar som aldrig idrottat tidigare.

Dessutom kommer regeringens omfattande satsning på ett fritidskort som ska ge en aktiv och meningsfull vardag och fritid för barn och unga mellan 8 och 16 år att ge särskild effekt i våra utsatta områden, eftersom den kommer att vara socioekonomiskt viktad och gå direkt till ungdomarna. 92 procent av flickorna i Bergsjön idrottar inte. De kommer alla att veta att de i framtiden har en säck pengar som de kan använda. Föreningar och andra som vill satsa i de här områdena kommer att kunna rekrytera de här flickorna till idrott. Mammorna och papporna kommer inte att tvingas välja mellan mat på bordet eller att barnet ska delta i idrotten. Det är den stora skillnaden med fritidskortet. Det går till varje individ och är socioekonomiskt inriktat. Och det kanske är skillnaden mellan vad en borgerlig regering väljer att satsa på och vad en vänsterregering väljer att satsa på.

Det är skillnaden mellan en vänsterregerings generella bidrag, som kan användas till villamattor för barn som liksom mina egna barn har akademikerföräldrar, och en borgerlig regering som satsar pengar som framför allt går till ungdomar som inte idrottar i dag och som bor i utsatta områden.

I dag beslutade regeringen även att idrottsrörelsen får 200 miljoner detta år tills systemet med fritidskort är i gång. Pengarna kommer bland annat att gå till anläggningar och, fru talman, jag tror faktiskt att det är första gången, i alla fall under min tid i riksdagen, som en regering satsar på anläggningar. Det verkar vara väldigt efterfrågat av alla partier i riksdagen, så jag hoppas att alla känner sig lite nöjda i dag.

Staten ska inte och kan inte göra allt på egen hand. Civilsamhället och näringslivet är jätteviktiga bidragsgivare och tar samhällsansvar tillsammans för att bekämpa utanförskapet i Sverige. Jag vill ge ett exempel. Det svenska miniorlandslaget i friidrott är ett samarbetsprojekt mellan Svensk Friidrott och it-företaget Atea. Tillsammans satsar de på fritidsaktiviteter riktade till barn i de första skolåren i idrottssvaga områden.

Satsningen innebär att lokala friidrottsföreningar, tillsammans med initiativtagaren Ateas lokala kontor, startar upp miniorlandslag som tränar ihop cirka tio

veckor under våren och tio veckor under hösten. Samtidig träning är kostnadsfri för dem som vill delta. Dessutom ingår gratis medlemskap i föreningen. Det är den här typen av satsningar som ett fritidskort i framtiden kommer att kunna stötta, men det näringslivet gör är också jätteviktigt.

Fru talman! Med regeringens politik kommer vi på sikt att få fler unga att idrotta och färre unga som lockas in i systemhotande brottslighet.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 152 RUNAR FILPER (SD):

Fru talman! Idrott är en del av Sveriges hjärta och själ. Det är där vi möts, inspireras och bygger gemenskap.

För Sverigedemokraterna är idrott inte bara en fritidssysselsättning. Det är en viktig del av vårt samhälle, en kraftig plattform för hälsa och nationell stolthet.

Vi tror på en idrottspolitik som främjar jämlikhet och tillgänglighet för alla. Varje individ, oavsett bakgrund eller ekonomisk situation, ska ha möjlighet att delta och att njuta av idrottens fördelar. Vi kommer att prioritera att investera i idrottsanläggningar och infrastruktur som når ut till alla delar av landet, så att ingen lämnas utan möjlighet att delta i sin favoritsport eller favoritmotion.

Dessutom är vi fast beslutna att bekämpa alla former av dopning och matchfixning. Vi vill säkerställa en ren och rättvis idrottsmiljö i Sverige, där våra idrottare kan tävla på lika villkor och fansen kan lita på att resultaten är äkta.

Ett av våra största folkhälsoproblem i dag är det ökande stillasittandet, särskilt bland barn och unga. Vardagsmotionen minskar och de naturliga relationerna till rörelse, motion och vistelse i naturen blir allt färre. För att få bukt med denna negativa utveckling krävs krafttag, och ett led i det är att stärka friluftslivets ställning i samhället.

Fru talman! Jag är övertygad om att idrottens potential att främja hälsa och välmående inte får underskattas. Genom att uppmuntra till fysisk aktivitet och sunda levnadsvanor från ung ålder kan vi bidra till att minska sjukdomar och öka livskvaliteten för alla våra medborgare. Med en stark och visionär idrottspolitik kan vi bygga ett Sverige där varje individ har möjlighet att uppnå sin fulla potential, oavsett om det är på idrottsarenan eller i livet i allmänhet. Tillsammans kan vi göra idrotten till en kraft för förändring och en källa till stolthet för alla svenskar.

Fru talman! Sverigedemokraterna tror på ett inkluderande och respektfullt samhälle, där alla ges möjlighet att delta och blomstra oavsett individuella utmaningar eller hinder. En viktig del är ett idrottsliv för alla.

Idrott för dig som inte är som alla andra och som möter andra hinder än den som är fullt frisk och utan handikapp finns inom parasporten. För oss är

parasporten inte bara en fråga om tävling och prestation utan en symbol för vår vilja att överbrygga gränser och stå upp för människovärdet i dess bredaste bemärkelse.

Parasporten är en källa till inspiration och stolthet för hela nationen. Genom sin uthållighet, passion och dedikation visar våra parasportare att ingenting är omöjligt och att motstånd kan övervinnas med viljestyrka och målmedvetenhet.

Parasport har på senare tid ökat i popularitet i Sverige, och av goda skäl. Det är en fantastisk möjlighet för personer med funktionsnedsättningar att delta i sport och motion på lika villkor som alla andra. Trots att allt fler föreningar i landet erbjuder parasport är det fortfarande många kommuner där det inte finns tillgängligt.

Det är därför viktigt att riksidsrotten gör en större insats för att hjälpa och stödja föreningar som vill erbjuda parasport i dessa kommuner.

Alla borde ha tillgång till parasport oavsett var de bor i landet. Det är en rättighet för alla att kunna delta i idrott och motion, och det är viktigt att det inte finns några hinder för personer med funktionsnedsättningar att delta i sport och motion.

Fru talman! Det finns flera regelverk inom färdtjänstlagen som försvårar för parasportare. Personer med funktionsnedsättningar som behöver specialutrustning för sitt idrottsutövande stöter ofta på hinder när de reser med färdtjänst. Till exempel kan de inte ta med sig sin specialrullstol med färdtjänsten, vilket kan göra det svårt att delta i träningar och tävlingar. Dessutom kan vissa personer ha en begränsad mängd färdtjänstresor till sitt förfogande, vilket kan göra det svårt att ta sig till idrottsanläggningar.

För att möjliggöra parasportande för personer med funktionsnedsättningar är det nödvändigt att förändra vissa av de befintliga reglerna.

Regeringen måste se över bland annat färdtjänstlagen och andra lagar som påverkar parasportare så att personer med funktionsnedsättningar kan ha med sig sin utrustning och ta sig till sina träningar. Genom att ändra dessa lagar kan vi göra det lättare för personer med funktionsnedsättningar att delta i sport och motion på lika villkor som alla andra.

Genom att främja medvetenheten om parasport och genom att stödja initiativ som främjar inkludering och tillgänglighet kan vi bygga ett samhälle där alla känner sig välkomna och respekterade.

Anf. 153 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Fru talman! I dag har många invånare ett mycket mer stillasittande liv än tidigare generationer. Det påverkar kondition och muskelstyrka och riskerar att försämra hälsan. En stor rörelseundersökning visade att vi tillbringar i genomsnitt åtta till tio timmar om dagen sittande. Särskilt skrämmande är att denna mätning visade att femåriga barn i Sverige är stillasittande runt nio timmar om dagen.

För Vänsterpartiet är det viktigt att förskolan fortsätter att ha ett stort fokus på lek, rörelse och

utomhuspedagogik för att garantera att alla barn får röra sig tillräckligt och kan etablera hälsosamma vanor i en tidig ålder. I vår budgetmotion för 2024 lägger vi ett statligt stöd på 250 miljoner kronor per år till kommunerna för att stötta upprustningen och utbyggnaden av lekparkar, spontanidrottsytor och parklekar.

En stor insats för att öka motionerandet och idrottandet står förstas det organiserade föreningslivet för. Sammanlagt är runt 4,5 miljoner i vårt land medlemmar i en friluftsförening eller en idrottsförening. Det är en mycket hög andel av befolkningen och en tradition att vara stolt över.

Situationen är alltså inte helt entydig. Sverige har ett stort bekymmer med stillasittande samtidigt som vi har en av de befolkningar i Europa som rör på sig mest. Det är självklart stora skillnader mellan olika grupper. En del är med i många föreningar och rör på sig mycket medan andra står helt utanför. Som så ofta spelar klass och kön roll för hur vi lever. Undersökningar av barns och ungas idrottande visar att det är barn till högutbildade som idrottar mest.

Av detta drar Vänsterpartiet slutsatsen att det krävs en blandning av olika politiska insatser för att skapa goda förutsättningar för en bra folkhälsa.

Fru talman! Låt mig börja med vikten av att skapa platser för rörelse. Det behövs bra stadsplanering hos kommunerna så att det finns tillgång till cykelvägar, upplysta motionsspår, simhallar, idrottshallar, parker och stadsnära skogar så att det blir enkelt att motionera i vardagen. Det behövs förstas också bra kollektivtrafik till såväl idrottsplatser som naturområden. Vi vill också höja anslagen för att underhålla vandringsleder och annan naturvård som kan öka tillgängligheten till naturområden.

När det gäller möjligheterna till idrott, motion och friluftsliv i skog och mark är det också viktigt att vår allemansrätt får vara fortsatt stark.

När Riksidrottsförbundet för några år sedan genomförde en enkät till sina medlemmar visade det sig att en tredjedel av föreningarna som bedrev barn- och ungdomsidrott hade platsbrist medan en fjärdedel av det totala antalet föreningar menade att de hade svårt att få tag på lokaler för sin verksamhet. Problemet fanns i både små och stora kommuner, och många föreningar uppgav att de inte kunde ta emot alla barn som var intresserade av att idrotta på grund av svårigheten att få till fler träningstider.

Det var också många, uppemot hälften av de svarande, som beskrev att det fanns stora renoveringsbehov i lokalerna de använde. Vi vet också sedan tidigare att tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning och för parasporten är dålig i många idrottslokaler, så det är en viktig aspekt vid ny- eller ombyggnation.

Vänsterpartiet anser att det behövs ökade resurser till lokaler och även en nationell stödfunktion för att stötta kommunerna i arbetet med att få fram fler idrottsytor.

Fru talman! En annan viktig aspekt att belysa är den ekonomiska tillgängligheten till idrott. Det

framgår av Centrum för idrottsforskningens årliga uppföljning av statens idrottsstöd att barn med högskoleutbildade föräldrar idrottar i större utsträckning än barn till föräldrar med endast gymnasieutbildning. Barn till ensamstående idrottar i mindre utsträckning än barn till sammanboende föräldrar, och tjejer med utländsk bakgrund idrottar minst av alla. Alltför många lämnar idrotten alltför tidigt. Vid elva års ålder deltar som flest barn i idrottsföreningar. Sedan sjunker medlemskurvan kraftigt. Kostnaden för att idrotta är ett av skälen till att barn och ungdomar lämnar idrotten.

Riksidrottsförbundet har också tidigare flaggat för att ekonomin ser dålig ut i många föreningar. Nio av tio föreningar som själva äger eller driver anläggning är oroliga för sin ekonomi. Det handlar om höga elpriser, räntor och hyror. Detta riskerar i förlängningen att leda till högre avgifter för att föreningarna ska klara sin ekonomi, vilket drabbar många barnfamiljer som redan har ett starkt pressat ekonomiskt läge.

För Vänsterpartiet är det angeläget att utjämna de ekonomiska klyftor som skapar skillnader i tillgången till en meningsfull fritid och i slutändan leder till ojämlig hälsa bland barn och unga. I vårt budgetförslag dubblade vi därför regeringens satsning på idrott i utsatta områden. Jag tror också att det aviserade fritidskortet är en insats som rätt utförd skulle kunna ge fler barn en meningsfull fritidssysselsättning. Vänsterpartiet har tidigare haft en reform som liknar denna för att erbjuda barn och unga gratis idrott, men den har vi lagt på is i väntan på att se hur reformen med fritidskortet faller ut.

Jag blir dock ganska oroad av de nya myndighetsrapporterna som visar på väldigt höga kostnader för administrationen av fritidskortet. Detta måste vi följa så att så mycket som möjligt av resurserna går till föreningslivet och barnen och inte till våra myndigheters it-system.

Bristen på ledare inom idrott och friluftsliv och lärare inom kulturskola har också nämnts när det gäller att kunna ta emot fler barn och unga. En viktig fråga som vi har lyft upp och som andra partier har motionerat om är att man skulle kunna ha samma villkor för friluftsföreningar som för idrottsföreningar när det gäller arvodering av ledare. Skatteverket har här gjort lite olika bedömningar beroende på vilken typ av förening det är. Här skulle det behövas ett mer enhetligt regelverk så att alla får samma förutsättningar att rekrytera ledare.

Till detta kommer frågan om tillgång till lokaler och träningstider, som jag redan har nämnt, vilket riskerar att bli en bromskloss vid införandet av fritidskortet. Flera debattörer har redan tagit upp det, så jag lämnar det därhän.

Det var ändå ett positivt besked från regeringen att en del av de pengar som inte kommer att kunna användas för fritidskortet i år ska gå ut till föreningsliv och kulturskolor. Det är dock inte hela potten. Jag tycker att det skulle vara intressant att höra var resten av dessa miljoner kommer att hamna under innevarande år; fritidskortet kommer ju inte att vara på plats förrän 2025.

När det gäller friluftslivsföreningarna är utmaningarna delvis andra. Färre barn har i dag en uppfattning om vilka aktiviteter de kan erbjuda.

Friluftsdagar i skolan är inte längre obligatoriska. Det märks att det är mycket färre skolor som ordnar friluftsdagar. Skolan är en viktig arena för att nå alla barn och unga med information, inte minst om vad det organiserade friluftslivet skulle kunna innebära. Det handlar om att kunna gå med i en förening men också om att kunna vara i naturen på egen hand och känna sig bekväm med det. Jag tänker att detta också hänger tätt ihop med kunskapen om allemansrätten.

Det är väldigt viktigt att jobba med de mål när det gäller skolans verksamhet som vi har i friluftslivspolitik. Det är det enda mål där vi har backat när det gäller friluftslivspolitik. Vi har motionerat om att vi tycker att Skolverket skulle få en mycket tydligare roll och ta ett ansvar för att jobba med detta.

Fru talman! Idrott kan skapa sammanhållning på olika sätt, som i en förening där man deltar som idrottare eller får chans att vara med som styrelsemedlem eller supporter. Men det gäller också för oss som är åskådare på distans, oavsett om det är hemma framför tv:n eller kanske vid en storbildsskärm i parken tillsammans med andra; man blir en del av något större. Landslagets eller den enskilda idrottarens framgångar blir också våra framgångar.

Tack vare det stora intresset för idrotten i Sverige och den breda folkrörelse som vi har skapat kring den kan vi, trots att vi har en liten befolkning, stå oss väldigt bra i den internationella konkurrensen. Det är roligt att se. Vi har både en välorganiserad breddidrott och framgångsrika elitidrottare.

Jag ser att min talartid börjar rinna ut, men jag vill ändå lyfta några förslag som vi i Vänsterpartiet har lagt fram när det gäller satsningar på just elitidrotten.

Under förra året rapporterades det en hel del om ohälsa hos våra elitidrottare. Det handlade om fysiska skador, som kan skapa långvariga problem, och även psykisk ohälsa, som kan uppstå efter en avslutad idrottskarriär. Många intervjuade beklagade att man inte fått tillräckligt stöd från sitt specialidrottsförbund när man mått dåligt. Det är väldigt viktigt att vi tar dessa berättelser på allvar och att det finns ett stödssystem. Det behövs en beredskap för att stötta idrottare när de avslutar sin karriär.

Vi tänker också att det måste vara möjligt att förbereda sig för dubbla karriärer redan som ung idrottare. Det måste gå att kombinera elitidrottande med högskolestudier för att ha något att falla tillbaka på. Riksidrottsförbundets satsningar tillsammans med en rad högskolor och universitet – riksidrottsuniversitet och elitidrottsvänliga lärosäten, som det heter – är jätteviktiga steg på vägen men rör främst utbildningar inom det idrottsvetenskapliga området.

Det finns också stipendier som delas ut till idrottare genom Svenska Spel och Riksidrottsförbundet. Detta är också en viktig del i att skapa goda förutsättningar.

Från Vänsterpartiets sida ser vi dock att den pusselbit som saknas handlar om våra trygghetssystem; de

behöver funka bättre för dem som är elitidrottare. Vi har därför nu motionerat om att regeringen behöver kika på hur vi kan se till att vi har både ett pensionssystem och ett socialförsäkringssystem som fungerar för elitidrottare. Man behöver också se över CSN-reglerna och arbetslöshetsförsäkringen, a-kassan, så att de systemen kan anpassas till de speciella villkor som elitidrottare lever under.

Nu tror jag att jag har fått med allt jag behövde säga, fru talman. Men jag behöver också yrka bifall till vår reservation nummer 5.

Anf. 154 ANNE-LI SJÖLUND (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till Centerpartiets reservation nummer 13.

Det ideella engagemanget – människors lust att tillsammans med andra skapa aktiviteter för aktivitetens skull – är idrottens och friluftslivets största resurs.

Idrotten får samhället att hänga ihop. Den är en av landets största folkrörelser. Idrottsföreningar finns över hela landet, och varje dag går nästan 150 000 barn och ungdomar till träningen. Men de skulle kunna vara fler. För trots att det finns fantastiska ledare runt om i landet råder stor ledarbrist, liksom platsbrist. Att inte kunna välkomna nya medlemmar är en förlust för både föreningarna och samhället i stort.

Idrott och friluftsliv är inte bara roligt. Det är också viktigt för inkludering, hälsa och gemenskap och har en central roll för att stärka sammanhållning och engagemang på lokal nivå, främja integration och skapa en gemensam plats där människor kan mötas oavsett bakgrund eller socioekonomiska skillnader. Därför behöver ett brett idrotts- och friluftsliv främjas i hela landet och bli tillgängligt för fler.

Centerpartiet är ett liberalt parti som tror på lokala och privata initiativ. Idrotten och friluftslivet har stora möjligheter att bidra till politiska mål som en levande landsbygd, ökad trygghet i socioekonomiskt utsatta områden, minskad ofrivillig ensamhet bland äldre samt bättre integration och folkhälsa – om det får ske på idrottens och friluftslivets egna villkor. Politikens uppgift är att riva hinder och röja väg för denna utvecklingskraft.

Centerpartiet anser också att stat, regioner och kommuner aktivt bör underlätta för föreningslivet att verka mer långsiktigt genom satsningar som gynnar jämställd och jämlik folkhälsa. Detta kan göras till exempel genom idéburet offentligt partnerskap. Ett systematiskt arbete som involverar idrotten, kommunerna och myndigheterna behövs för att säkerställa en mer jämställd tränar- och ledarkår och jämlika möjligheter att utöva idrott både i stad och på landsbygd. Mer behöver även göras för att bredd- och elitidrotten ska vara trygga arenor där ingen utsätts för trakasserier, hot eller våld.

Många personer med funktionsnedsättningar möter hinder när de försöker delta i idrottsaktiviteter. Parasport kan vara ett sätt för dem att vara fysiskt aktiva, men det är inte alltid lätt att få tillgång till passande idrottsmöjligheter. Det kan krävas olika former av

stöd, som färdtjänst, ledsagare, specialutrustning och kunniga ledare inom parasporten. Här behöver vi skapa kunskap och ha mer samordnad forskning för långsiktiga och hållbara beslut. Om vi gör problematiken synlig hittar vi lättare lösningar, som parasportens ordförande Åsa Llinares Norlin brukar säga.

Fru talman! Elitidrottare spelar en viktig roll som förebilder för att motivera barn, unga och vuxna att själva börja träna eller delta i organiserad idrott och för att motivera till frivilliga insatser i idrottsföreningar. Elitidrottens förutsättningar och samlade resurstilldelning behöver ses över och förbättras i takt med förändringar i omvärlden. Politiken på nationell nivå behöver ta ansvar för att lösa elitidrottens frågor kring sådant som föräldrapenning, sjukskrivning och försäkringar.

Sverige har en viktig roll att spela i kampen mot dopning inom idrotten. Insatserna som med statligt stöd genomförs inom idrotten är av betydelse både för folkhälsan och för att upprätthålla världsantidopningskoden. Regeringen bör ta initiativ till en strategi för att fler myndigheter och civilsamhällesaktörer ska kunna bidra till att stärka och vidareutveckla antidopningsinsatser, både i och utanför Sverige.

Fru talman! Jämställdhet inom idrotten är en kamp som måste föras med envishet och beslutsamhet. Vi strävar efter en värld där varje idrottskvinna har samma möjligheter och får samma erkännande som varje idrottsman. Genom att bygga en plattform av jämställdhet inom idrotten skapar vi inte bara rättvisa utan inspirerar också kommande generationer av unga tjejer att ta plats och ta ledningen.

Tidigare i år fick jag som representant för kulturutskottet åka ned till Bryssel på ett kommittémöte anordnat av FEMM, utskottet för kvinnors rättigheter och jämställdhet.

En av de inbjudna var Pia Sundhage. Hon föddes i en tid då det var allt annat än självklart för tjejer att spela fotboll. Om man älskar fotboll över allt annat hittar man en väg, sa Pia. Pia hade tur, med bra vuxna omkring sig. Tränaren kallade henne Pelle, och hon fick spela med pojkarna.

Pia har nått stora framgångar i en manlig värld, och hon är en riktigt stor förebild. Samtidigt har det varit en ständig kamp för jämlika och rättvisa villkor. Att skapa bra och rättvisa förutsättningar redan från början, när flickor och pojkar börjar idrotta, borde vara en självklarhet.

Fru talman! Sedan har vi friluftslivet. Att tillbringa tid utomhus och utforska naturen kan vara en fantastisk upplevelse, där fler kan upptäcka glädjen i rörelse i naturen, utan krav på prestation eller jämförelser med andra. Det kan hjälpa oss att koppla av och minska stress. Därför är det viktigt att se till att friluftslivet är tillgängligt för alla.

Fysisk aktivitet och naturupplevelser är viktigt både för att människor ska må bra här och nu och för att undvika kostnader och lidande i framtiden. Det kan handla om bättre tillgång till lokala spontanidrottsytor, utegym och idrottsplatser eller nya stigar, löpspår och skidspår i ett naturområde.

Det handlar också om frågor som belysning och trygga vägar till dessa platser, vilket är viktigt inte minst ur ett jämställdhetsperspektiv. Därför bör civilsamhällets förutsättningar att bidra långsiktigt i satsningar som gynnar friluftsliv och folkhälsa i hela landet kartläggas.

Inte minst idrotts- och friluftsföreningar i glesbygden och socioekonomiskt utsatta områden behöver utrymme och förutsättningar att vara en nod och mötesplats för bland annat barn, unga, nyanlända och äldre. Regeringen bör se över hur friluftslivet kan få långsiktigt stabila ramvillkor.

Idrottsevenen, både nationella och internationella, är riktigt viktiga för svensk idrott. De gör inte bara idrotten starkare och roligare, utan de är också en mötesplats där människor engageras och gemenskap främjas. Detta kan öka intresset för idrottande och är positivt för besöksnäringen, och det skapar jobb och ekonomisk tillväxt. Konkurrensen om att få arrangera dessa mästerskap är stor. Här skulle en långsiktig strategi behövas för att locka fler idrottsevenemang till Sverige.

Som jag började: Människors lust att tillsammans med andra skapa aktiviteter för aktivitetens skull är idrottens och friluftslivets största resurs.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 24 april.)

§ 12 Högskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU14
Högskolan
föredrogs.

Anf. 155 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi ska nu debattera utbildningsutskottets betänkande om högskolan.

Fria och självständiga universitet är en hörnsten i det demokratiska samhället. Den som fritt får söka kunskap kommer också att fördjupa sig och bidra till både sin egen och samhällets utveckling och bildning.

Många av dagens samhällsproblem kommer att kräva mer kunskap och forskning för att vi ska kunna lösa dem. Det gäller till exempel hur man kan bota svåra sjukdomar och hur vi kan få fram vaccin och mediciner, möta klimatkrisen och få fram mer näring i livsmedel men också hur vi kan tackla sociala utmaningar såsom kriminalitet, psykisk ohälsa och barns inlärning, till exempel. Här finns en nyttoaspekt för samhället och möjligheten att skapa bättre liv för miljardier människor. Det kan handla om allt från att lindra smärta vid sjukdom till att ge barn möjlighet till en bättre skolgång.

Forskning, vetenskap, kunskap och fakta är också centralt för att vi ska kunna bli mer resistenta mot konspirationsteorier, desinformation och självutnämnda experter och lycksökare på Youtube i största

allmänhet. Kunskap stärker samhällets motståndskraft. En folkmassa som är välutbildad blir svårare för en demagog att hetsa. En grupp som är välutbildad blir svårare för en ideolog att manipulera och lura med enkla lösningar.

Den fria akademien är en förutsättning för ett liberalt samhälle, för ett öppet samhälle och för att Sverige ska vara en framgångsrik industri- och välfärdsnation. Sverige är ett litet land men har höga ambitioner inom utbildning och forskning. Vi är, för att använda ett engelskt uttryck, ett small and smart country. Därför måste vi också prioritera smart.

Fru talman! Regeringen gör stora satsningar för att främja svensk innovationskraft och tillväxt, inte minst genom att satsa på STEM-fälten, alltså naturvetenskap, teknik och ingenjörsvetenskap. Under de kommande åren görs riktade satsningar för fler undervisningstimmar på tekniska utbildningar.

Vi möter industrins och sjukvårdens kompetensbehov genom att det utbildas fler sjuksköterskor och ingenjörer. Det genomförs också satsningar på forskning och utbildning inom samhällsviktiga områden såsom cybersäkerhet, batteriteknik, 6G och så vidare.

I vårändringsbudgeten görs också satsningar på andra delar av utbildningssystemet, inte minst på regionala yrkesvuxutbildningar. Också i de instanser som leder upp till högskolan, nämligen grundskolan och gymnasiet, stödar regeringen upp. Det är helt nödvändigt att göra detta. Vi ska ha en skola som i de yngre åldrarna återgår till grunderna.

Mitt parti Liberalerna är också för att återreglera svensk skola och göra upp med new public managements målstyrning. 1990-talets kommunalisering och flera andra förändringar har varit djupt skadliga för svenskt skolväsen, vilket också har drabbat den högre utbildningen eftersom elevernas kunskapsinhämtning försämrats.

Även på högskolor och universitet måste vi höja kvaliteten. Excellens inom forskning lägger grunden för vårt välstånd, och det finns ett egenvärde i att Sverige är med och bidrar till lösningar på mänsklighetens stora utmaningar.

Fler utländska forskare måste komma till och även stanna i Sverige och bidra med sina kunskaper. Därför har en utredare fått i uppdrag att lämna förslag på åtgärder som förbättrar möjligheterna att attrahera och behålla utländska doktorander och forskare i Sverige. Syftet är bland annat att stärka vår konkurrenskraft som forsknings- och innovationsnation.

Detta, fru talman, sker i en omvärld som blir alltmer osäker. Antagonistiska aktörer vill Sverige illa. Detta konstaterar Säkerhetspolisen såväl som den militära underrättelsetjänsten och även Totalförsvarets forskningsinstitut, som också bedömer att lärosätena är sårbara.

Regeringen lät förra året en utredare se över hur universitetens och högskolornas kompetens i säkerhetsfrågor kan öka. Han lämnade sitt förslag i januari i år och pekar där på stora brister. Därför har regeringen för en dryg månad sedan gett uppdrag till

nomineringspersonerna – det som vanligt folk kallar valberedningar – att beakta att det finns kompetens i säkerhetsfrågor i universitetsstyrelserna. Detta är mycket viktigt.

Vi måste inse allvaret, fru talman, i att stater som Ryssland, Kina och Iran ser svenska lärosäten – våra universitet och högskolor – som viktiga mål för informationsinhämtning och även i vissa fall som föremål för sabotage.

Avslutningsvis, fru talman, hänger den utbildningskedja som löper från förskolan upp till universiteten ihop. Om barn i de yngre åldrarna inte utvecklas och får tillräckliga kunskaper sänks kvaliteten längre fram i kedjan.

Pisamätningen handlar om elever på högstadiet, medan Pirls handlar om mellanstadiet. Den kunskapskollaps vi bevittnade i den senaste Pisamätningen indikerar mycket stora utmaningar framöver också för våra universitet och högskolor. Därför måste vi förmå att se nödvändigheten av satsningar på kvalitet och excellens i den högre utbildningen men också stora satsningar på baskunskaper och studiero i de yngre åldrarna.

Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 156 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Malm pratade fint om att folk som är välutbildade och välbildade är svåra att lura, och dessa vackra ord kan man ju ställa sig bakom. Det är ju något som har varit självklart under lång tid.

Det har också varit självklart att man som student faktiskt ska kunna välja kurser och i stor utsträckning kunna välja att utbilda och bilda sig inom det man själv önskar. Ett lärosäte ska kunna anpassa kurser efter arbetsmarknadens behov men också efter studenternas vilja att läsa dem.

Därför vill jag ändå höra ledamotens syn på det som hans egen partikollega utbildningsministern har diskuterat flitigt i medierna den senaste veckan, nämligen den kraftiga nedskärning av fristående kurser som har aviserats. Ministern påpekar också att det finns kurser av hobbykaraktär inom den högre utbildningen. Jag skulle vilja höra ledamoten Malm förklara och reflektera kring detta på sitt sätt. Vilka kurser av hobbykaraktär kan namnges av ledamoten? Vad är det som ska försvinna från lärosäten framöver?

Anf. 157 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag uppskattar att Niklas Sigvardsson är så pass ödmjuk att han konstaterar att ledamoten Malm får resonera ”på sitt sätt”. Det är mycket bra. Jag uppskattar verkligen det.

Det är väl så här, fru talman: Vi har under ett antal år haft en diskussion om exempelvis dimensionering av den svenska gymnasieskolan. Man har diskuterat behovet av att fler läser till exempel yrkesinriktade program och att det innebär att lite färre kommer att läsa teoretiska program. Det är klart att man även när

det gäller den högre utbildningen måste kunna föra en diskussion kring exempelvis dimensionering. Det kan handla om kurser som är lite längre, om kortare kurser eller om att man från politiskt håll – kanske i en forskningsproposition eller på annat sätt – vill staka ut en färdriktning för att man vill prioritera vissa forskningsområden lite mer och så vidare.

Jag uppfattar att det Mats Persson vill är att ha en sådan diskussion därför att han ser en risk i utvecklingen under de senaste åren, det vill säga att vissa utbildningsgrenar – särskilt teknikutbildningarna, som är väldigt viktiga för Sverige och ofta ganska dyra när det gäller labb, lärarledd undervisning och annat – riskerar att falla ut negativt på totalen, så att säga. Det är lite så jag uppfattar det.

Jag välkomnar den diskussionen. Jag tycker att den är lika viktig för den högre utbildningen som för gymnasieskolan. I övrigt får väl var och en själv svara för vad man säger. Den som väljer att använda ord som hobbykaraktär kan väl göra det. Jag använder i alla fall inte det uttrycket, men vilka ord man använder står det var och en fritt att välja.

Anf. 158 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag lyssnade intensivt efter ett svar på min fråga. I slutet av repliken nämndes i alla fall ordet hobbykaraktär, så därmed får vi kanske anse frågan besvarad. Men jag förstår fortfarande inte riktigt.

Om det blir som ministern säger ska antalet kurser minska, och det utbildningsministern säger bör ju rimligtvis vara det som utskottets majoritet kommer att fatta beslut om framöver. Vi måste i alla fall rimligtvis kunna tänka så. Därför tycker jag fortfarande att ledamoten Malm är svaret skyldig: Om det är så att kurser kommer att försvinna, i vilken riktning ligger de kurser som ska försvinna?

Det blir liksom ologiskt i mitt huvud när Fredrik Malm helt undviker den typen av frågor. Hans utbildningsminister har ju den senaste veckan mycket tydligt meddelat att kurser kommer att behöva försvinna och att det framför allt är kurser av hobbykaraktär som ska jagas på landets lärosäten. Jag ställer därför frågan vilka kurstyper bland de fristående kurserna som ledamoten Malm tycker ska minska på landets lärosäten framöver.

Anf. 159 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det finns ett talesätt som lyder: "Som man frågar får man svar." Det kapslar möjligen in det här replikskiftet en aning.

Det är ju inte vi här som fattar beslut om enskilda kurser på lärosätena; det är jag övertygad om att Niklas Sigvardsson är helt medveten om. Men om det inom den högre utbildningen i Sverige relativt sett nästan blir neddragningar på tunga, dyra och långa utbildningar som är mycket viktiga för svensk tillväxt – inte minst utbildningar inom industri, verkstadsteknik, grön omställning och så vidare – samtidigt som det sker en väldigt kraftig ökning av kortare kurser där man kanske inte alltid kan se riktigt samma koppling

till arbetsmarknaden tror jag att även Socialdemokraterna skulle uppfatta den utvecklingen som inte helt optimal.

Om vi lägger retoriken en aning åt sidan tycker jag alltså att man när man tittar på vårt utbildningssystem måste kunna föra en politisk diskussion kring frågan om dimensionering och så vidare av utbildningarna – och det tycker jag gäller över egentligen hela linjen, alltså från de yngsta åldrarna ända upp till universiteten. Men sedan har vi ju fria lärosäten, och utifrån de riktlinjer och budgetallokeringar som görs bestämmer de självklart själva över utbildningen, kursinnehåll och sådana saker. Jag tror alltså inte att Niklas Sigvardsson egentligen ska behöva vara så orolig.

Anf. 160 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Malm för anförandet. Jag tyckte att det lät som en väldigt klok idé att staka ut riktningen för forskning och utbildning i en forskningsproposition som man gör inspel kring och har en debatt om. Nu kommer dock inriktningarna i debattartiklar i dagspressen, skrivna av ett regeringsparti.

Jag vill knyta an till detta med den akademiska friheten och skyddet för den. Det finns ett stort stöd för att det behöver stärkas; det verkar inte finnas någon jättestor politisk oenighet om det, och från akademien och studenter är trycket ganska högt på att stärka grundlagsskyddet för den akademiska friheten. När enskilda ministrar pekar med hela handen om vad som ska hända på lärosäten och med specifika kurser kanske det också är hög tid.

Jag har uppfattat att det ändå finns ett intresse även från regeringen och Liberalerna av att stärka grundlagsskyddet för den akademiska friheten. Min fråga är därför när detta kommer att hända.

Anf. 161 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Om vi talar om grundlagar kan vi börja med att konstatera att rätten för ministrar att skriva debattartiklar faktiskt är grundlagsskyddad, vilket jag hoppas att Miljöpartiet tar fasta på.

Självklart måste regeringsföreträdare, partiledare eller alla vi här inne kunna uttala oss i frågor om forskning även om vi inte just för dagen ska klubba den forskningspolitiska propositionen. Det gör vi ju bara en gång per mandatperiod, och det vore en torftig debatt om forskningen om vi inte kunde diskutera inriktningen för forskningen även de andra dagarna.

Jag skulle säga så här, fru talman: Jag stänger inga dörrar för en diskussion kring det som Camilla Hansén tar upp. Det ska dock sägas att det nu ligger ett uppdrag hos UKÄ, om jag inte minns fel, kring exempelvis den fria forskningen och hur den skyddas för forskare. Det uppdraget tror jag ska redovisas i maj, och sedan får vi se därefter också – det är väl lite av en övergripande bild och så vidare. Men jag välkomnar den diskussionen.

Anf. 162 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Nu var det kanske inte ifrågasättandet av att skriva debattartiklar i sig som min fråga handlade om. Den handlade snarare om när man kommer att sätta igång med arbetet för att stärka skyddet för inte bara forskningen utan även den högre utbildningen, lärarnas arbete, organiseringen, finansieringen och kanske regleringar när det gäller utnämningar av personer inom akademien. När kommer detta att hända?

Skyddet för akademisk frihet i Sverige är svagt internationellt sett. En annan svaghet är att vi har väldigt lite undervisningstid. Studenterna i det vi gärna kallar kunskapsnationen Sverige tillbringar väldigt lite tid med sina lärare. Detta är såklart ett bekymmer för kvaliteten. Ska man lära sig svåra saker på egen hand eller tillsammans med dem som redan kan svåra saker?

Regeringen har valt osthjveln som arbetsredskap när det gäller akademien och gjort generella besparingar som drabbar alla lärosäten. Man har satsat på natur- och teknikundervisningen, vilket är jättebra – jag är inte emot det på något sätt. Problemet är att de generella besparingarna på många lärosäten är större än den satsning man gjort på natur- och teknikundervisningen.

Inför vårändringsbudgeten hade Liberalerna kunnat vara aktiva och driva på för att få tillbaka pengar till akademien. Vi har en situation där lärosäten ställer in undervisning på grund av att de inte har råd. Jurister, lärare och sjuksköterskor får inställda föreläsningar. Detta sker i kunskapsnationen Sverige, som har minst undervisningstid i hela Europa.

När kommer Liberalerna att driva på för att studenterna ska få tillräckligt med tid med sina lärare?

Anf. 163 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på detta långa resonemang och konstaterade att Camilla Hanséns parti har styrt Sverige åtta av de senaste tio åren. Varför hände ingenting? Hur har Miljöpartiet kunnat acceptera att den här utvecklingen har fortgått?

Om man bara satsar på kvantitet och den stora målsättningen är att så många som möjligt ska in i den högre utbildningen, då blir det mindre lärarledd undervisning. Så blir det ju om man inte samtidigt kompenserar lärosätena för den ökade kostnaden. Det viktigaste för oss är att ha en så hög kvalitet som möjligt.

Jag instämmer i analysen att detta är ett problem i Sverige. Det är ett problem att den lärarledda undervisningstiden – till exempel den tid en student får med sin handledare – är otillräcklig. Jag hoppas att vi i takt med att vi bekämpar inflationen, stärker den svenska ekonomin och produktiviteten i den och därmed förstärker våra möjligheter att investera mer i den högre utbildningen verkligen gör just det.

Liberalerna är ju det parti som i varje förhandling de senaste 30–40 åren har försökt att mjölka ut det där lilla extra till skola och utbildning. Det är ju vårt partis viktigaste fråga, och vi tar gladeligen hjälp av alla som vill bidra i detta arbete framöver.

Anf. 164 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tror att det här blir ett intressant replikskifte av ideologisk karaktär, ledamoten Malm! Våra partier är ju i grund och botten ganska lika varandra. Centerpartiet är liberalt, och Liberalerna är kanske liberala.

Samtidigt finner jag att vi på senare tid har glidit isär en bit från varandra. Det resonemang om akademien som ledamoten Malm förde i talarstolen tyckte jag inte hängde samman, och jag tyckte att det hade ganska lite med liberalismen att göra. Å ena sidan var det ett oförblommerat försvar för den fria akademien och det fria universitetet, å andra sidan har Sverige en utbildningsminister som vill styra enskilda kurser och som vill gå in och styra hur sammansättningen i styrelserna ska se ut. Han vill ändra och detaljstyra.

Ledamoten Malm talade om att man vill lämna new public management när det gäller skolan. Även i den högre utbildningen har vi något som liknar new public management. Jag kan hålla med om att vi borde lämna detta, men jag tror inte att vi ska gå till new liberal management – de nya liberalernas management – och peka med hela handen och direktstyra.

Jag skulle vilja be ledamoten Malm förklara hur man å ena sidan kan säga att vi absolut ska ha fria akademier och fria universitet och å andra sidan kan ha synpunkter på vilka kurser enskilda universitet väljer att ha i sin katalog. Detta skulle aldrig kunna hända i USA. Donald Trump skulle aldrig under sin tid ha kunnat peka på Stanford och Harvard och säga: Ta bort de här kurserna! Där är akademierna nämligen fria – de står fria från staten.

Hur hänger detta ihop, ledamoten Malm?

Anf. 165 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Apropos exemplet tror jag att Donald Trump mycket gärna skulle gå in och säga ett och annat om de nämnda lärosätena. Det är dock mycket riktigt att autonomin i USA är mycket stor, så han skulle ha föga framgång i detta.

Vad det här handlar om är snarare en diskussion om hur vår högre utbildning i ett vidare perspektiv ska se ut och fungera. Vår utbildningsminister har varit mycket tydlig med nödvändigheten av att stärka STEM-ämnena med en STEM-strategi så att vi får fler ingenjörer, stärker ingenjörsutbildningarna och så vidare. Den prioriteringen gjorde tyvärr inte de tidigare regeringarna. De prioriterade andra saker inom utbildningssektorn.

Ledamoten Anders Ådahl har förstås helt rätt i att Liberalerna och Centerpartiet ideologiskt står ganska nära varandra nu. Man bör dock notera, fru talman, att det inte alltid har varit så. Centerpartiet orienterade sig ju i liberal riktning för att nå mer urbana väljare någon gång på sent 1990-tal, medan Liberalerna har varit liberaler sedan liberalismen och partiväsendet föddes i Sverige.

När det gäller sammansättning av styrelser uppfattar jag det inte alls som någon sorts ingrepp i den fria akademien. Det finns regler för hur styrelsemedlemmar

tillsätts på våra universitet och lärosäten. Dessa regler är bestämda av regeringen. Nu justerar man dem för att stärka kompetensen och säkerhetskunskapen i styrelserna. Detta görs efter tydliga påpekanden från våra rättsvårdande myndigheter, och det har därefter varit föremål för utredning. Jag ser inte alls några konstigheter i detta förfarande.

Anf. 166 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag håller med ledamoten Malm om att det är klokt att rikta extra intresse och fokus mot det som kallas STEM, alltså science, technology, engineering and mathematics. Det är bra att en regering kan peka ut vissa områden och göra särskilda satsningar på dem.

Det är dock inte detta vi diskuterar, utan vi diskuterar akademins frihet och självstyre. Vi diskuterar den institutionella friheten och att lärosätena själva ska få lov att välja sitt kursutbud och vilka program som erbjuds. Det är lärosätena som har störst möjlighet att leverera de allra bästa kurserna till Sveriges studenter. Vi talar ju om detta och om skillnaden i hur våra partier ser på det.

Det finns något jag inte förstår. Om man som utbildningsminister säger att vi inte ska ha vissa kurser måste det få en konsekvens. Hur får man detta att hända? Är det genom någon form av direktstyrning? Ska man vända sig till lärosätenas rektorer och säga att de ska ta bort den ena eller andra kursen, eller hur ska det gå till?

Jag tror att utbildningsminister Mats Persson sa att han ska använda det ekonomiska instrumentet och skära bort medel till vissa universitet. Det finns dock en risk att dessa universitet inte kommer att välja bort de kurser som Mats Persson kallar för hobbykurser. Om man nu vill styra universiteten, vilket Liberalerna verkar vilja göra, och inte vill lämna dem fria, hur ska det då praktiskt gå till? Hur ska man få bort de kurser som Liberalerna vill ta bort?

Anf. 167 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att vi har lite perspektiv här.

Ledamoten Ådahl kan gå in på vilket lärosäte som helst i Sverige, oavsett om det är ett universitet eller en högskola. Om han går in där med ingångsvärdet att lärosätet inte verkar under akademisk frihet i dag tror jag att han befinner sig i någon sorts parallell omloppsbana runt det jordklot vi faktiskt lever på. Vi har en fri akademi i Sverige. Vi har fri forskning i Sverige. Liberalerna värnar denna ordning, precis som jag hoppas att alla partier i riksdagen värnar den ordningen.

Fru talman! Jag kan också konstatera en sak till. Politiken styr alltid den högre utbildningen genom de ekonomiska resurserna. Vi gör det i budgetpropositionen. Vi gjorde det häromdagen i en vårandringsbudget. Vi kommer att göra det i höst med en forskningspolitisk inriktningsproposition och så vidare. Det sker hela tiden, och det sker varje dag.

Samma sak gäller den svenska skolan. Vi har nu ökat stödet till just teknikutbildningar. Med Centerpartiets resonemang borde vi möjligen inte göra det. Men vi har valt att göra den prioriteringen eftersom vi anser att de utbildningarna är väldigt viktiga.

Man kommer aldrig ifrån att den högre utbildningen är ett samspel där våra lärosäten ska vara så fria som möjligt. Men i slutändan finns det också 7, 8, 9 eller 10 miljoner skattebetalare därute som ställer oss till ansvar för att vi ser till att vi allokera resurser på ett sådant sätt att vi når de mål som vi i demokratisk ordning har fattat för den högre utbildningen.

Det här hänger ihop. Det går inte att frikoppla sektorer, där dessutom varje universitet är en myndighet, helt och hållet från all politik. Det är omöjligt att göra det. Samtidigt ska vi absolut inte ha en ordning där politiken bestämmer saker som är orimliga att möta för våra lärosäten. Det är ett ständigt samspel.

Jag hoppas att vi framöver kan fortsätta att utveckla svensk högre utbildning på sätt som gör att vi kommer att vinna ännu fler Nobelpris i framtiden.
(Applåder)

Anf. 168 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag vill inledningsvis självklart påpeka att vi socialdemokrater står bakom alla våra reservationer och de motioner som behandlas förenklat i detta betänkande. Men för tids vinning yrkar jag endast bifall till reservationerna 1 och 6.

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt land att utbilda sig i som ger många människor chansen att förverkliga sig genom utbildningsresor inom hela vårt utbildningssystem. Högre utbildning och forskning är helt avgörande för Sverige som kunskapsnation men också för att ge alla möjligheter till bildning och att stärka sina livschanser.

Ändå är tillgången till högre utbildning ojämnt fördelad runt om i vårt land och mellan människor. Det berikar en del regioner, medan andra regioner blir fattigare. Precis som i grundskolan spelar föräldrarnas utbildningsbakgrund en helt avgörande roll för att människor ska studera vidare på högskolan och för deras möjligheter att klara av sina studier. Andelen som går vidare till högre utbildning är också helt beroende av var i landet man bor.

I Danderyd är det 79 procent som har påbörjat högskolestudier vid en ålder av 24 år. Motsvarande siffra i de tio kommuner som har lägst övergångsfrekvens ligger på 10–20 procent. Förutom den sociala sammansättningen är det den geografiska närheten till högre utbildning och situationen på den lokala arbetsmarknaden som faller hela avgörandet. Utrikesfödda män som har invandrat någon gång mellan sju och tolv års ålder påbörjar högskolestudier i lägst utsträckning.

Det kan vi som land inte vara nöjda med. Mer måste göras, och det hårda arbetet som de tidigare socialdemokratiska regeringarna genomfört behöver stärkas och utvecklas. Det behöver komma till stånd fler satsningar på att personer långt från akademiska hem ges möjligheten att förverkliga sig själva och få

möjlighet att bidra på bästa sätt till samhällets framtida utveckling. Därför är satsningar på lärcentrum, studenthälsa och differentierat kursutbud extra viktiga för att möjliggöra att fler kan ta sig an högskolestudier.

En uppgift som blivit allt viktigare är möjlighet att ställa om och utvecklas genom hela livet. Under ett yrkesverksamt liv kommer vi kanske att tvingas byta bana och yrkesroll både tre, fyra och fem gånger. Det är en av huvudanledningarna till att det sedan 2022 finns ett omställningsstudiestöd på plats som ger ekonomisk möjlighet att vid senare tillfällen i livet kunna ställa om eller fylla på kunskaper som stärker individer och deras möjligheter på arbetsmarknaden.

Men för att omställningsstudiestödet ska bli så bra som det kan bli behöver vi få bättre möjligheter till omställning och kompetensutveckling genom ett förändrat kursutbud för högre utbildning.

Det behövs ökad flexibilitet i utbildningsutbudet med fler korta kurser och fler kurser på deltid. Då en majoritet av de sysselsatta i dag har en eftergymnasial utbildning kommer utbildningsutbudet att behöva vara på såväl eftergymnasial nivå som högskolenivå.

Det krävs att ett nytt kursutbud tas fram, men också att kurser som i dag ligger lite senare i programutbildningar också blir möjliga att läsa och öppnas upp för fler. Människor ska kunna fylla på en examen som har ett lite äldre stuk.

Dagens besked från regeringen att man öppnar för att en utredare ska se över detta är glädjande. Då kan också utskottsmajoriteten ställa sig bakom reservation 6, som jag tidigare yrkade bifall till.

Fru talman! Det märkliga utspelet kring fristående kurser från regeringen och utbildningsministern är inte bara ett hot mot människors möjlighet att kunna bilda sig genom hela livet och kunna utveckla sig. Det följer också en trend för den nuvarande regeringen, som gång på gång utmanar den akademiska friheten.

Det är friheten där akademien behöver vara de som styr över kursernas innehåll och det kursutbud som finns. Annars måste vi ställa oss frågan om regeringen och dess partier verkligen står upp för den akademiska friheten, eller om det nu ska vara regeringens uppgift att detaljstyra även kursutbud framöver.

Till den massiva kritik som har varit den senaste veckan kan vi lägga det senaste årets kritik gällande lärosätenas styrelser. Då går det inte utesluta att den politiska detaljstyrningen kommer att bli större och alltmer detaljerad framöver. Det är ett tydligt trendbrott gentemot den tidigare gemensamma synen i den här kammaren på akademisk frihet.

Det senast året har drygt 440 000 studenter studerat någonstans på landets alla lärosäten. Det är glädjande att så många väljer att läsa en enstaka kurs eller ett helt program. Studenterna är trots allt de absolut viktigaste när det gäller högskolans verksamhet.

De kan också vara en extremt viktig resurs i att vara med och utveckla och förbättra lärosätenas verksamhet. Men då behöver landets alla studenter få förutsättningar gällande studier, mående, hälsa och aktiviteter.

Det är därför av yttersta vikt att arbetet med att utveckla studenthälsan fortsätter att stärkas. Det är glädjande att den gemensamma studenthälsoportalen som lanserats är igång. Den initierades av den tidigare socialdemokratiska regeringen. Men ytterligare steg behöver tas.

Vi behöver få bort myten om att högskolan inte är för alla. Alla kanske inte ska gå på högskolan, men alla måste få möjligheten att kunna gå på högskolan. Då behöver högskolan vara anpassad för alla typer av studenter. Då ska inte klass, inlärningsförmåga, psykiskt mående eller familjesituation spela någon roll. Studenter som kommer in på sina studier ska också ha möjlighet att kunna klara av sina studier.

En annan sak som är av yttersta vikt är att studenter runt om i vårt land har möjlighet att engagera sig i ett starkt föreningsliv på våra lärosäten. Där ser traditionen av campusengagemang väldigt olika ut. Men det ska självklart finnas en bredd i utbudet av studentdrivna föreningar på landets alla lärosäten. Där inkluderas även politiska föreningar.

Med anledning av olika händelser de senaste åren och risken för att studentorganisationer behandlas godtyckligt anser vi socialdemokrater att högskoleförordningens 1 kap. 13 § bör ses över så att godtyckliga tolkningar inte stänger ute demokratiskt uppbyggda föreningar.

Högskolor, universitet och studentkårer ska ta sitt respektive demokratiska ansvar. Men då krävs att politiska organisationer också kan vara en del av det demokratiska samtalet på alla landets lärosäten.

På så sätt bidrar alla landets lärosäten inte bara genom att granska, kunna utbilda till kritiskt tänkande och få välutbildade studenter. Utan det demokratiska politiska samtalet ska också finnas runt om på alla våra lärosäten. Det bidrar till att studenter ser det som en självklar del att bidra inte bara under sina studier utan i samhället i stort genom hela sitt liv.

Avslutningsvis är det viktigt att påpeka att vi har kommit långt när det gäller utvecklingen av högre studier. Men vi behöver mer, och vi kan bättre. Vi behöver se till att politiken inte stannar vid att fokusera på att fler kommer in och får påbörja sina högre studier. Vi behöver fortsätta att se till att de som har kommit in också klarar sina studier och att de får möjlighet till examen.

En socialdemokratisk högskolepolitik kommer att ge många dörrar in och fler chanser under studierna. En avslutad utbildning ger oändliga möjligheter. En sådan politik är avgörande för att Sverige ska kunna lyckas som kunskapsnation och för att individen ska få möjligheter till sin bildningsresa.

(Applåder)

Anf. 169 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag funderade på den fråga som ledamoten tog upp ganska tidigt i sitt anförande: breddad rekrytering. Det lät som att regeringen skulle ha avbrutit en massa åtgärder som Socialdemokraterna tidigare

hade vidtagit, vilket jag inte riktigt tycker stämmer med verkligheten.

Regeringen satsar mycket på breddad rekrytering, på att studenthälsan ska fungera och på att man ska ge stöd till alla studenter och elever som vill studera. Vi har också arbetat mycket med STEM-strategin, som går ut på att nå föräldrar tidigt för att barn och elever ska våga studera inom områden de kanske inte trodde att de skulle klara. Vi satsar också mycket på tekniksprång, till exempel, för att tala om för studenter att de kan klara studierna.

Jag tycker att regeringen gör väldigt mycket för en breddad rekrytering, så jag är nyfiken på vad det är som ledamoten tycker att vi inte gör men som Socialdemokraterna gjorde.

Anf. 170 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tyckte inte att mitt anförande var så kritiskt mot den nuvarande regeringen, utan det var kritiskt till hur verkligheten ser ut. Verkligheten är fortfarande ojämn. Vi socialdemokrater lyckades med mycket, men vi lyckades inte hela vägen. Det är vi ärliga och öppna med. Vi behöver bli bättre, och Sverige behöver bli bättre, när det gäller utvecklingen så att alla får en chans att tillgodogöra sig högskolestudier. Där behöver vi göra mer.

Jag har varit runt på olika lärosäten i vårt land. Senast var det runt påsk, då jag hade förmånen att besöka Malmö universitet, som jobbar jättemycket med akademiska introduktionskurser. Där fick jag möjligheten att träffa studenter som kom från mycket olika bakgrunder. Det fanns de som just hade kommit från folkhögskolan och som såg den akademiska introduktionskursen som ett steg in. Det fanns också någon som var runt 50 år och jobbade som förskollärare men som ville läsa in så att hon de sista åren i sitt yrkesverksamma liv kunde jobba som specialpedagog, för hon kände att kallet hade kommit här och nu.

Den typen av breddade rekryteringssatsningar önskar jag att regeringen kunde prata mer om så att vi får ett ännu tydligare fokus på den breddade rekryteringen. Så kan Sverige som nation fortsätta att ta steg emot ett möjliggörande av studier i hela landet.

Också i Lund jobbar man med breddad rekrytering, men kanske på ett lite annorlunda sätt. Man har öppna kurser, bland annat en introduktionskurs i juridik, där alla som söker kommer in om de har grundläggande behörighet. De som är absolut bäst får sedan en möjlighet att komma in på juristprogrammet, som är ett av de mest sökta programmen i hela landet. Man behöver alltså inte gå ut med A i alla ämnen, utan man kan hitta sitt kall i livet senare och få möjlighet till studier.

Anf. 171 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag syftade på att ledamoten tidigare sa att Socialdemokraterna gjorde många insatser som avbröts. Jag ville därför veta vad det var som regeringen skulle ha avbrutit och vad Socialdemokraterna i så fall skulle göra för en breddad rekrytering. Men

om det inte var någonting som avbröts är det förstås bara positivt.

Jag har också varit runt mycket på olika lärosäten, och jag ser också många som arbetar jättemycket med breddad rekrytering. Men jag ser också att man på många ställen arbetar med att göra det hela välkomnande för studenter neuropsykiatriska diagnoser. Det kan exempelvis handla om att de kan komma lite tidigare till universitetet eller högskolan. Så gör man till exempel i Malmö. Studenterna kan på så sätt få vänja sig vid omgivningen.

Det finns alltså många som arbetar med detta, och det tycker vi är oerhört bra. Vi ser ett stort värde från regeringens och Moderaternas sida i att få så många som möjligt att vilja studera. Vi behöver fler som vill läsa på universitet och högskola, så vi gör allt för att möjliggöra och underlätta detta.

Sedan är verkligheten givetvis som den är, men det viktigaste är att vi visar för elever och studenter att vi tror på dem och att vi ser möjligheter. Detta ska starta redan i förskolan. Vi tror på elevernas inneboende möjligheter att komma vidare om de vill studera. Alla kanske inte vill studera vidare, men man ska kunna göra det på de nivåer som fungerar. Det viktiga är att vi erbjuder utbildningar med olika inriktningar och på många olika ställen som är välkomnande för alla elever och studenter.

Min undran gäller alltså detta: Om det finns någonting som Socialdemokraterna vill göra mer och som regeringen inte gör är jag nyfiken på det.

Anf. 172 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Nu förstår jag vad det var som fick ledamoten att begära replik från början. Jag får väl gå till protokollet för att se om jag sa "avbröts", men det tror jag inte att jag sa.

Vi socialdemokrater vill fortsätta att se till att bredda. Jag tog upp några exempel. Det gäller bland annat utrikes födda män som invandrat någon gång mellan sju och tolv års ålder, det vill säga tidig grundskoleålder. Det är den grupp som är absolut minst representerad bland dem som går vidare till högre studier. Där kommer vi att behöva göra mer.

Vi behöver också bredda vilka typer av val som studenter känner är möjliga. Även om trenden är positiv när det gäller kvinnor som väljer STEM-ämnena – som vi har pratat mycket om tidigare – behöver vi göra fortsatta satsningar. Då handlar det mycket om hur vi till exempel kan stärka studie- och yrkesvägledningen tidigare. Men det handlar också om näringslivet och fackföreningsrörelsen, som kan vara med som en viktig del i arbetet för att visa vad en modern arbetsplats innebär inom dessa olika typer av yrken. Så kan man locka både män och kvinnor i arbetslivet senare.

Det är nästa steg att ta när vi behöver förbättra jämställdheten i sektorn som helhet. I dag är det väldigt många kvinnor som studerar, vilket är mycket glädjande, men vi behöver också attrahera personer att göra olika, kanske inte så könsstereotypa, yrkesval.

Det finns väldigt mycket att göra här, men det viktigaste som vi socialdemokrater kommer att fortsätta med är att se till att det inte blir stängda dörrar för den som inte råkar ha akademiska föräldrar. Vi ser fortfarande att det i de kommuner där den akademiska nivån är väldigt hög är en mycket större självklarhet att ens barn går vidare till högre studier. Den gränsen måste vi fortsätta att sudda ut.

Anf. 173 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Högre utbildning är en ständigt aktuell och viktig fråga. Under förmiddagen i dag hade vi förmånen att uppmärksamma riksdagens forskningsdag. Vi samlades i Andrakammarsalen, där det var fullt till sista bänk. Intresset från ledamöterna var stort, och många initierade och intressanta talare deltog.

Dagens gemensamma ämne var AI, vilket berör alla våra utskott. Det är viktigt att vi ser att AI är något som berör väldigt många. Sverige är en AI-nation, men vi kan alltid bli bättre. Det leder mig in på dagens debattområde, högre utbildning. Det är ett väldigt roligt och otroligt viktigt område, där vi ser många olika möjligheter. Sverige är, som Fredrik Malm tidigare nämnde, ett smart men litet land.

Eftersom vi har pratat om AI hela förmiddagen var jag tvungen att fråga Chat GPT om högre utbildning. Det kom en lång utläggning som jag inte tänker läsa upp, utan jag nöjer mig med slutklämmen: Högre utbildning erbjuder avancerad kunskap och specialisering inom olika ämnesområden och är ofta viktig för karriärsutveckling och att få specialiserade yrken. Utbildningsprogrammen kan vara teoretiska, praktiska eller en kombination av båda beroende på ämne och institution.

Det låter ganska rimligt, Det är väl det vi vill se med högre utbildning; den ska ge stora och olika möjligheter.

När det gäller just AI har Universitetskanslersämbetet, eller UKÄ, haft ett uppdrag att analysera hur AI kan påverka högskolans utbildningsutbud sett till arbetsmarknadens behov. Det är alltså en utredning som har pågått. Detta uppdrag har genomförts tillsammans med olika lärosäten, myndigheter och arbetsgivare. Det är otroligt viktigt att vi får se hur AI påverkar och hur det kan underlätta där vi till exempel har kompetensbrist.

Varför behövs då denna utredning? Den har ju ändå varit ganska långtgående och djup. Ett orosmoment som vi dagligen hör om är kompetensbrist. Vilket företag vi än besöker hör vi detta. Tre av fyra företag säger att man inte kan anställa dem man behöver, för det finns inte rätt kompetens. Detta ser vi även internationellt, vilket gör att vi måste anstränga oss ytterligare för att behålla studenter och få folk, till exempel forskare, att komma hit till oss och studera och jobba.

Det råder också stor brist inom tillverkningsindustrin och it-sektorn, men även inom miljö och

hållbarhet. Som alla vet har vi nu en batterifabrik i Sollefteå, och snart kommer sådana att finnas också i Göteborg och Mariestad. Det är oerhört positivt, men det kräver väldigt mycket kompetens och även specialkompetens.

Även inom detta område har UKÄ ett uppdrag, nämligen att titta på försörjningen av digital kompetens. UKÄ har alltså mycket att göra, vilket är bra. Vi ska förstås försöka hitta lösningar på detta.

Den gröna omställningen är någonting som regeringen och Tidöpartierna prioriterar väldigt mycket. Också här jobbar vi mycket med att få den rätta kompetensen.

Fru talman! För att råda bot på denna brist på kompetens behöver vi satsa redan i grundskolan och även i gymnasiet. Vi måste ha bra utbildningar. Vi måste ha en bra skola. Gymnasiet ska hålla hög kvalitet, oavsett om det är en yrkesutbildning eller en teoretisk utbildning. Tyvärr ser vi på många högskolor att det fortfarande är matematiken som brister. Det är många som hoppar av utbildningen, till exempel inom teknik, för att man inte klarar matematiken. Inom vissa utbildningar har vi sett att det kan röra sig om så mycket som 40 procent som gör det. Ungefär lika många klarar inte utbildningen inom utsatt tid.

Fru talman! Lärosätena ska årligen redovisa till Utbildningsdepartementet hur utbildningsutbudet ska se ut. Man ska tala om vilka bedömningar, vilka prioriteringar och vilken behovsanalys man gör, detta för att vi ska få bra utbildningar som studenterna efterfrågar men framför allt som samhället och arbetsmarknaden efterfrågar. Dessa bedömningar görs alltså varje år. Jag tycker att det är oerhört viktigt att lärosätena talar om varför de väljer en viss utbildning och antalet studenter som beräknas gå den.

Fru talman! Vi behöver fler studenter till den högre utbildningen och fler studenter som vill läsa teknik- och naturvetenskapliga ämnen. Som nämnts tidigare har regeringen initierat en STEM-strategi – science, technology, engineering and mathematics – som förhoppningsvis kommer att gå i mål i slutet av året. Det handlar om att barnen redan från förskolan ska få upp intresset för dessa ämnen och se att de är roliga. Då är det viktigt att pedagogerna får stöd, för det är de som ska motivera eleverna i förskolan. Men även vårdnadshavare behöver kopplas in och få se att detta är viktigt och roligt.

Man ska också ha förebilder inom dessa yrken. Jag har kanske nämnt detta tidigare, men ett exempel på en förebild är vår astronaut Marcus Wandt. Som jag kanske också har nämnt har han läst till civilingenjör på Chalmers.

I förra veckan var han och jag i Göteborg och besökte då nästan 200 sex- och sjuåringar som bodde i utanförskapsområden. De fick träffa denne karismatiska astronaut, som berättade att just du har möjlighet att studera. Alla blir kanske inte astronauter, men alla har möjlighet att läsa exempelvis teknik. Senare på eftermiddagen träffade vi också elever i sjuan till nian. De var kanske inte lika entusiastiska och sprang fram

till astronauten, men de var ändå lika intresserade. Syftet var att tala om att detta är viktiga ämnen. Naturvetenskap är någonting vi ska satsa på. Vi träffade kanske 400 elever, och någon kan faktiskt bli vår nästa astronaut. Vi hoppas på det – i alla fall på att intresset fått upp.

Fru talman! Hur når vi då de äldre studenterna? Det är viktigt att vi gör det. Som en kollega från ett annat parti tidigare sa är det också viktigt att fler, även fler från olika områden, får möjlighet att studera. Då är det viktigt med lättillgänglig information om vad som finns och var det finns. Man ska kunna jämföra utbildningarna och se var det är hög kvalitet. Vi måste utveckla studievägledningen som kan berätta och informera om att utbildningarna finns och hur man ska göra för att komma in på en utbildning. Man ska kunna följa utexaminerade och se hur de kommer igång på arbetsmarknaden och vad en utbildning kan leda till. Man ska också få mer råd och tips om bristyrken.

Det är alltså mycket man kan göra för att nå studenter i alla åldrar. Vi har också omställningsstudiestödet, som ska nå sådana på arbetsmarknaden som behöver studera vidare, antingen för att behålla sitt arbete eller för att kunna ta ett annat arbete.

När vi tittar på vilka utbildningar vi ska ha är det dock viktigt att det alltid är kvalitet före kvantitet.

Fru talman! Det är viktigt att lärosätena anpassar sig efter samhällets utveckling och att utbildningarna är flexibla. Där har vi just detta med omställningsstudiestödet.

En annan viktig fråga är var man ska hålla utbildningarna. Vi har flera olika varianter. Vi har lärosäten, vi har yrkeshögskola och vi har yrkesskola. Det är viktigt att få en utredning om var utbildningarna passar bäst.

I dag har det, som jag tror att någon nämnde tidigare, tillsatts en utredare som ska se över hur lärosätenas utbildningsutbud kan förändras för att följa arbetsmarknaden och se vilken utbildningsform som är mest lämpad. UKÄ har alltså väldigt många utredningar just nu. Det är positivt, för det är mycket som behöver förändras. Regeringen och Tidöpartierna gör väldigt mycket för att kunna förbättra det som tidigare inte har varit tiptopp.

Fru talman! Vi behöver även professorer och lektorer som undervisar vid högskolorna. De ska givetvis jobba efter vetenskaplig, pedagogisk och konstnärlig skicklighet. Nu är det nästan jämn könsfördelning bland dem som undervisar på lärosätena, men när det gäller professorer är det fortfarande fler som är män – 68 procent just nu.

Moderaterna ser ett bekymmer med att antalet undervisningstimmar på högskoleutbildningarna minskar. Även lärarna ser det som ett stort problem, liksom att administrationen ökar väldigt mycket. Även detta vill vi förändra och förbättra, och vi har därför flera utredningar om det.

Moderaterna vill värna den akademiska friheten, som har nämnts här. Den skrevs in i högskolelagen den 1 juli 2021, och lärosätena ska arbeta aktivt med detta.

Just nu bedriver UKÄ fallstudier, som nämnts tidigare, som ska redovisas den 15 maj, alltså ganska snart, för att se hur bestämmelsen om akademisk frihet följs. Det är oerhört positivt.

Moderaterna och Tidöpartierna vill se färre politiska pekpinnar och mindre politiskt inflytande över forskning och utbildning. Det måste dock finnas sakkunnighet hos styrelser och rektorer om både utbildningsbehov och vad marknaden eftersöker.

Slutligen vill jag bara tipsa om att det i nästa vecka kommer att hållas spännande seminarier om både STEM-utbildning och hur vi kan underlätta matematikundervisningen. Jag hoppas att fler kommer att söka sig till dem.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag. Och det är otroligt roligt med högskoleutbildningar! (Applåder)

Anf. 174 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Marie-Louise Hänel Sandström, för ett energigivande och entusiastiskt anförande!

Jag tror att jag begick ett misstag tidigare. Jag ställde nog en replik till fel person. Fredrik Malm intygade nämligen att Liberalerna vid varje givet tillfälle alltid försöker mjölka ut pengar till skola, utbildning och forskning. Det kan ju vara svårt ibland om man är ett litet parti i en regering, och det verkar inte ha gått så bra hela vägen.

Därför vänder jag mig nu till den ledamot som representerar Moderaterna, partiet som sitter på det fruktade Finansdepartementet där många har gått hårda strider och förlorat. Hur ser du som moderat, med det brinnande intresse du har för den högre utbildningen och dess kvalitet, på att Moderaterna är en del i att osthyvla den högre utbildningen när vi har så lite tid för lärare och studenter tillsammans?

Anf. 175 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket, ledamoten Camilla Hansén, för frågan!

Moderaterna tycker att det är oerhört viktigt med utbildning och vill absolut satsa på utbildning av hög kvalitet. Dock kanske vi ser på olika sätt på hur man kan göra detta. Vi måste prioritera inom vissa utbildningar, och vi måste också prioritera hur det ser ut för pedagogerna på utbildningarna. Det är därför vi har Forskningsfinansieringsutredningen, för att kunna se hur lärosätena arbetar – det rör inte bara forskning, utan det kommer också att röra lärosätena – och hur vi till exempel kan minska den administrativa bördan så att man kan ha fler undervisningstimmar och lägga mer tid på undervisningen, vilket vi tycker är otroligt viktigt.

Vi har också i vårändringsbudgeten lagt extra pengar på utbildning. Även om kommunerna har det största ansvaret för grundskolan satsar vi mer pengar på utbildning där, just för att redan från tidig början kunna ha mer satsning där och även kunna behålla lärare.

Anf. 176 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag vet inte riktigt hur jag ska tolka det. Men jag tolkar det som att Moderaterna är nöjda med en liten skärva till grundutbildningen och tycker att det är okej att osthylva när det gäller undervisningen på högre nivå. Det tycker jag är synd. Det är en felprioritering. Det krävs stora satsningar för att studenterna ska få tillräckligt med tid med sina lärare.

En annan utmaning i fråga om tillgång till högre utbildning i Sverige gäller tillgången i hela landet. I norra Sverige finns ett otroligt stort behov av sjuksköterskor, lärare, förskollärare och socionomer och även bergsingenjörer och andra ingenjörer. Men det är otroligt långt till närmaste lärosäte.

Det kommer att vara viktigt att kunna utbilda sig på olika sätt. Kanske har man redan ett jobb och vill gå deltidskurser. Det är också viktigt att locka människor från studieovana hem att ta sig an en högre utbildning, trots att man just nu lätt kan få ett välbetalt jobb inom industrin i norra Sverige. Arbetslösheten är låg, många har låg studievana i familjerna och lärosätena är långt bort.

Jag undrar hur Moderaterna ser på att ha tillgång till utbildning i hela landet. Är man beredd att jobba med decentraliserad högskoleutbildning, till exempel på lärcentrum, för att det ska vara möjligt?

Anf. 177 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack till Camilla Hansén för frågorna! Initialt vill jag bara rätta; Moderaterna anser självklart att utbildning är viktig även på högre nivå. Det ska absolut vara hög kvalitet på både högskola och universitet, liksom i grundskolan förstås.

Moderaterna tycker att det är viktigt att vi har utbildningar i exempelvis Luleå och Kiruna. Jag besökte nyligen Luleå tekniska universitet. De jobbar ofta tillsammans med Kiruna och har en sorts satellit, för att kunna ha utbildningar närmare orterna. Jag har även varit i Storuman, där det också finns utbildningsplatser för att man inte ska ha för lång väg till sin utbildning.

Jag inser också att om man läser på ett ställe är det mer troligt att man kanske stannar kvar där. Det är alltså oerhört viktigt. Vi värnar absolut att det ska finnas universitet över hela Sverige. Sedan måste forskning kanske ändå prioriteras på olika ställen. Men givetvis ska det finnas lärosäten över hela Sverige.

Anf. 178 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Även jag vill passa på att ställa frågor till ledamoten Hänel Sandström.

Jag tittade häromdagen på vad ledamoten sa i betänkandebatten i maj förra året. I slutet hade ledamoten en passus som liknade det hon sa i slutet även i dag. Jag vill citera vad som sades för ett år sedan: ”Fru talman! Slutligen vill jag säga att Moderaterna och Tidöpartierna vill se färre politiska pekpinnar och inte lika mycket inflytande över forskning och utbildning. Vi vill se mer sakkunnighet om både forskning,

utveckling och näringsliv hos rektor och styrelseledamöter. Det ska ställas stora krav på en bredd inom dessa styrelser.”

Det blir väldigt intressant, med tanke på utbildningsminister Mats Perssons tankar den senaste veckan om fristående kurser. Om de politiska pekpinnarna inom akademien och den högre utbildningen ska minska motsäger väl utbildningsministern just det.

Därför vill jag fråga ledamoten från Moderaterna, det största av de tre regeringspartierna, hur ledamoten och Moderaterna ser på värdet av fristående kurser. Delar Moderaterna Liberalernas och utbildningsministerns syn att vi måste minska antalet fristående kurser, eftersom för många är av hobbykaraktär?

Anf. 179 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket för frågorna, Niklas Sigvardsson! De känns igen, även från dagens frågestund där detta diskuterades. Jag förstår att det är ett angeläget ämne.

Vi från Moderaterna säger att när man studerar fristående kurser är det bra att ha en studieplan, för att de fristående kurserna ska leda till något. Det skulle vara väldigt positivt.

Samtidigt kan man säga att om en fristående kurs ska leda till att man ska ta poäng och få studiemedel är det positivt om det är en utbildning som leder vidare.

Ministern nämnde vinkurser och katters beteende. Det är möjligt att det skulle vara bättre om de kurserna gavs i till exempel Medborgarskolans regi.

Vi tycker att fristående kurser är bra om de leder till någonting. Det är bra att ha en studieplan när man läser olika fristående kurser. För att kunna ha en finansiering för fristående kurser anser vi att de ändå bör leda till någonting som man kan använda.

Anf. 180 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Vi har nog inte någon gång under debatten pratat om hur vi och studenterna ska finansiera att de studerar fristående kurser.

Jag tror att det finns många studenter i vårt land som vid ungefär den här tidpunkten på dygnet läser en fristående kurs, antingen för att se om det kanske är vad man önskar läsa framöver – man testar att byta bana genom att läsa en fristående kurs för att se om det är något som passar en – eller för att fylla på som student. Jag har till exempel haft många lärarkollegor genom åren som har läst olika typer av fördjupningskurser, antingen för att fördjupa sig inom sitt befintliga ämnesområde eller för att vidga sina vyer och läsa något nytt.

Svaret visade att det ändå finns ganska mycket att ta på när det gäller synen på bildning. All utbildning som högskola och universitet bedriver går inte bara under definitionen utbildning för att gå direkt till ett jobb. Vi socialdemokrater hoppas verkligen inte att Moderaternas syn är att man ska ställa om helt så att högskolan bara ska bli en utbildningsfabrik för lönsamma studenter som väljer lönsamma kurser och utbildningar.

Det ska finnas möjlighet att göra bildningsresor, att vidga sina vyer och lära sig något som man kanske inte lärt sig tidigare. Där är hela utbildningsutbudet, både studieförbundens verksamhet och att kunna läsa högskole- och universitetsutbildningar, väldigt viktigt.

Om jag ska tolka ledamotens svar finns det absolut en möjlighet att kurser i vinkunskap och katters beteende kommer att försvinna från lärosätena om Moderaterna är med och styr.

Anf. 181 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Om Moderaterna och jag får önska ska katters beteende inte finnas med bland universitetens fristående kurser.

När det gäller regleringsbrevet och vilka kurser som ska finnas på universiteten och hur utbildningarna ska motiveras ska de fylla studenternas behov och samhällets behov, med betoning på samhällets behov. Man måste kunna prioritera vilka fristående kurser man har; det ska ändå leda till någonting.

När det handlar om bildning tycker Moderaterna att det kan vara bättre om man går på en studiecirkel eller någon annanstans i fråga om till exempel vinkunskap. Det tycker jag inte hör hemma på universitetet.

När det gäller regleringsbrevet ska studenternas behov och samhällets behov vara vägledande för det utbildningsbehov vi har. Lärosätena rapporterar också till Utbildningsdepartementet vilka prioriteringar man gör och varför. Det tycker jag är jättebra. Det är ett krav som finns i regleringsbrevet att lärosätena ska göra det.

Anf. 182 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill än en gång peka på de överenskomna regler som gruppledarna har enats om. Det är det talade ordet som gäller i kammaren, och politiska kläder ska inte förekomma. Det är det budskap som gruppledarna har sänt till samtliga ledamöter.

Anf. 183 LORENA DELGADO VARAS (V)
replik:

Fru talman! Jag satt och log lite när ledamoten nämnde vinkunskap. Hör och häpna – när jag avslutade min kurs om organisk kemi gällde arbetet specifikt vinkunskap, för att kunna utröna vilka viner som hade vilka komponenter beroende på vilket område de kom från. Det kanske inte är vår uppgift att peka ut vilka kurser som är okej och inte okej.

Men jag ville inte fråga ledamoten om dessa saker, utan jag fastnade på vad ledamoten nämnde om förskolor. Man har pratat mycket om att STEM-utbildningar ska prägla hela utbildningsvägen ända fram till högre utbildning.

När man drar ned budgeten i kommuner, vilket utrymme ger man förskolorna att utveckla sitt pedagogiska arbete? I dag har man inte ens budgeterat det minimum som de behöver. Just förskolelärare och barnskötare är de grupper som har flest stressrelaterade sjukdomar inom utbildningskedjan. Jag förstår inte

riktigt hur förskolorna ens ska få utrymmet att utveckla den pedagogiska verksamheten och än mindre mot den inriktning som ledamoten pekar på.

Anf. 184 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag instämmer i att klädkoden är viktig.

Jag tackar Lorena Delgado Varas för frågorna. Det är otroligt viktigt att ändå ge möjligheten, och givetvis måste pedagogerna ges möjlighet och få utbildning så att de kan stimulera förskolebarnen. Det handlar givetvis inte om regelrätt kemiundervisning för de små barnen, utan det handlar om att leka fram till exempel matematik.

Jag sitter i Alfons Åbergs stiftelse i Göteborg, och dit kommer kemistudenter från Chalmers och undervisar tre- och fyraåringar och visar lite grann vad kemi är. Det finns olika vägar att göra detta. Det ska ju inte vara stor undervisning när de är så små, men ett intresse ska väckas. Det ska man ha möjlighet att göra.

Anf. 185 LORENA DELGADO VARAS (V)
replik:

Fru talman! Jag håller med om att en sådan utveckling är intressant. I olika förskolor har man jobbat med miljöteknik, men anpassat för förskolebarn. Men detta ger inte svar på hur förskolelärare och barnskötare ska få utrymme för att jobba med dessa frågor.

För att kunna göra förändringar behöver man flexibiliteten, utrymmet och resurserna. Det finns inte i dag. Jag förstår inte riktigt hur man ska få till detta.

Det andra som är oroväckande är hur fixerad man är vid STEM-utbildningen. Jag förstår att man ser en direktrelation till näringslivet. Vi har i dag haft en AI-dag i dag, och man pekade på att AI kommer att användas på alla områden i samhället. Genom att peka ut vissa specifika områden dit man ska rikta forskning utesluter man andra områden som kanske skulle vara bra för att utveckla samhället framåt, till exempel inom vård, pedagogisk verksamhet och så vidare.

Anf. 186 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Lorena Delgado Varas för kompletterande fråga.

Jag instämmer i att det inte bara är STEM som ska användas. Egentligen handlar det om att få upp intresset för att lära sig. Då handlar det förstås också om läsning. Som ledamoten säger handlar det inom vården om att stimulera en vilja till att ta hand om någon.

Jag ska inte låtsas som att STEM kommer att finnas över hela förskolelinjen. Men det handlar om att få upp intresset för något som man kanske tror att man inte klarar. Vi hör att många tjejer säger att de inte kan läsa matte för att det är för svårt, fast de inte har provat. Men det handlar ju om att få fram det positiva, att även den som är liten ska se att något är möjligt för alla.

Självklart ska vi inte styra barnen till att bara läsa organisk kemi, utan det ska göras på ett roligt sätt. Det

handlar helt enkelt om att studier är roliga, och där är läskunskapen det allra viktigaste.

När vi kommer till frågan om finansieringen har vi ökat budgeten till skolan, men framför allt är det kommunerna som ansvarar för förskolorna. Förskolan är inte statens ansvar, utan det är kommunerna som har ansvar för förskolorna.

Anf. 187 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 8.

Fru talman! Var är pengarna? Jag hörde frågan under vår förra debatt, och jag har hört den i dag och jag har hört den till leda av oppositionen denna vinter. Alla problem ska lösas genom att vi öser in mer pengar. Det är standardlösningen – kanske för alla partier i opposition.

Var är pengarna? Jag ska tala om var pengarna är. De är på sista raden i regeringens budget. Det finns inga andra pengar. That's it! Det är den summa vi har att röra oss med, och det är 1 324 miljarder kronor innevarande år. Till det kommer vårändringsbudgeten på ytterligare 20 miljarder.

Nja, vi kan låna, säger några populisterna i opposition. Jag nämner inga namn, fru talman, det vore opassande. Men han har Karl Marx-skägg och finskt efternamn. Det här är ett ytterst ohållbart sätt att förvalta våra tillgångar. Det är oansvarigt, och det är not sustainable. Vi ska inte låta våra barn betala av dyra räntor. Dessutom vill jag minnas att en klok statsman en gång sa att den som är satt i skuld är icke fri. Det måste ha varit en sverigedemokrat!

Var är pengarna, fru talman? De finns på sista raden i budgeten; 1,324 biljoner kronor. Den siffran kan vi inte ändra på om vi ska vara långsiktigt hållbara. Det vi kan göra är att prioritera och effektivisera samt, inte minst viktigt, inte ge oss ut på dumdriftiga äventyr. Här kommer jag osökt att tänka på fossilfritt stål, Hybrit och andra rätt dyra utsvävningar. Där finns pengar i mängder, fru talman.

Ett sätt att spara in stora belopp är att inte, som en fjäder i hatten över varje mandatperiod, utse en högskola till universitet, ofta på väldigt skakiga grunder.

När en högskola dubbas till universitet kommer det en svällande pengapåse till forskning. Det är inte ett vettigt sätt att fördela våra forskningsmedel. I stället borde vi skipa de här påfågelsfjädrarna och lägga resurserna på högkvalitativ forskning eller till exempel ökad lärarledd undervisningstid, som jag har tjatat om.

Mats Persson skrev för övrigt i Svenska Dagbladet den 14 mars att det inte blir några fler universitetsutnämningar denna mandatperiod. Pengarna ska användas på ett klokare sätt. Äntligen ett mycket klokt beslut! Där har ni pengar.

Vilken sida som än vinner nästa val; om ni fortsätter universitetscirkusen, fråga aldrig mer var pengarna är. Dem har ni bränt själva.

Ett annat sätt att frigöra pengar är att lärosätena samarbetar där det är naturligt att samarbeta. De kan samarbeta för att spara in på administrationen eller samarbeta för att få större utväxling på givna resurser.

Varje lärosäte specialiserar sig på det de är bäst på. Så kan vi höja kvaliteten utan att hösta in nya skattepengar.

Det finns också outnyttjat myndighetskaper på lärosätena uppgående till 14,7 miljarder kronor. Summan indikerar att alla lärosäten helt enkelt inte kan utnyttja mer pengar. De finns redan som outnyttjat kapital. Nu ska det sägas att en viss buffert är bra att ha för högskolorna. Summan ska inte vara noll. Men det outnyttjade kapitalet är för stort, och där finns pengar.

För att utnyttja de begränsade resurser som faktiskt finns borde det finnas ett samlat anslag – inte ett för forskning och ett för utbildning, vilket är fallet nu. Varje lärosäte skulle kunna kalibrera resurserna på ett för lärosätet anpassat och optimalt sätt.

Ja, jag tror att det också finns nackdelar med detta. Något lärosäte börjar väl fördela anslagen på ett märkligt sätt, kan jag tänka mig. Det får man vara uppmärksam på.

I utskottet fick vi för någon månad sedan information om säkerheten vid våra lärosäten av Riksrevisionen. Det handlade om all hantering kring känslig och för främmande makt åtråvärd information. Resultatet var rent förfärligt. I den mån det fanns kompetens på lärosätena var det inget man omsatte i praktiken. Det fanns brister gällande att identifiera skyddsvärda forskningsdata, att organisera och styra informations-säkerhetsarbetet och att forskarna har egna it-lösningar som ställer säkerheten på ända. Det fanns även bristande riskbedömningar etcetera.

I den oroliga värld som vi lever i måste vi självfallet skärpa informationssäkerheten på våra lärosäten. Det tror jag att alla förstår – båda sidor. Just därför införde regeringen en särskild, tillfällig regel med förkortad mandatperiod för lärosätenas styrelser för att tvinga in ett säkerhetstänk. Ni vet det där beslutet som SD *inte* var med och tog.

Ja, men lärosätena måste få tid på sig att komma i gång med säkerhetsarbetet, tänker några här. Ja, om det inte vore för att detta är ett gammalt problem.

Jag hittade en rapport från Riksrevisionen från 2010 – det är 14 år sedan – som rörde Mälardalens universitet, som var en högskola då. Vad handlade rapporten om? Rubriken var ”Granskning av intern styrning och kontroll av informationssäkerheten vid Mälardalens högskola 2010”.

Vad sägs i denna rapport? Det sägs i princip samma sak som i rapporten 2023 som vi fick lyssna på för några månader sedan. Ingenting har hänt. Ändå har Mälardalens högskola blivit ett universitet. Grattis!

Jag har bara ett besked att ge: Sluta att gnälla så förbannat och börja med ert säkerhetsarbete! Det här duger inte! (Applåder)

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att det är svenska som är språket i kammaren.)

Anf. 188 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag vill uppehålla mig lite grann kring lärosäten och universitet. Ledamoten Stenkvist pratade länge om att pengarna finns i universiteten och att vi inte behöver utse några fler.

Då vill jag ändå passa på att fråga ledamoten Stenkvist vilka universitet som ska förlora sin titel. Ska till och med några lärosäten runt om i vårt land inte finnas kvar över huvud taget? Behöver vi så många lärosäten som vi har nu enligt Sverigedemokraterna, om man nu ska prata om logiken i var pengarna finns.

Lyssnar man riktigt noga pratas det om att vi behöver allokera resurser till få lärosäten, vilket jag ändå tyckte jag kunde höra i Stenkvisats anförande, och att vi ska satsa på spets och excellens. Därför vill jag fråga om Sverigedemokraterna vill lägga ned några lärosäten och hur många universitet Sverigedemokraterna önskar hade förlorat sin universitetsstatus.

Anf. 189 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag ska ge väldigt korta och konkreta svar till Sigvardsson. Vi vill inte lägga ned ett enda lärosäte. Alla ska finnas kvar. Det som jag menade i mitt anförande var att vi inte kan lösa alla problem bara genom att hösta in mer pengar. Det innebär inte att vi inte ska öka anslagen. Det kan vi visst göra i framtiden. Men det finns gränser. Vi har en budget, fru talman, och vi vill satsa pengar på försvar, polis, sjukvård och inte minst infrastruktur. Om man vill ge mer pengar till ett område får man tala om på vilket område man ska spara. Det finns en gräns. Jag tror att statsbudgeten är 16 procent av vår bnp, och den kanske kan ökas med ett par procent. Sedan är det stopp. Då kommer man till toppen på Lafferkurvan. Då går det inte att få ut mer skattepengar. Det finns alltså gränser.

Vi sverigedemokrater var hela tiden emot, vilket vi var mycket tydliga med, att Malmö högskola skulle bli universitet. Det innebär naturligtvis inte att vi ska lägga ned det. Det var ett missförstånd.

Vi var starkt emot att Mälardalens högskola, som det riktades mycket stark kritik mot från olika håll, blev ett universitet. Dessa två högskolor borde inte ha blivit universitet. Nu är de universitet, och det är svårt att reversera detta. Jag vet inte hur det skulle gå till, utan vi är där vi är. Men vi var klart och tydligt emot att de blev universitet.

Anf. 190 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar för detta klagörande svar som innebär att jag kan vara lite lugn med att några lärosäten i alla fall inte kommer att försvinna, om jag lyssnar på herr Stenkvisats ord.

Runt om i landet, och även på Malmö universitet och Mälardalens universitet, bedrivs de facto väldigt bra forskning inom flera olika områden. Jag har haft förmånen att besöka båda dessa universitet. Däremot kanske det inte ges rätt förutsättningar. Det skiljer nämligen väldigt mycket i resurstilldelningen utifrån hur mycket pengar per student till forskning som ett nytt universitet får i förhållande till våra etablerade och

historiska universitet. Det skiljer väldigt mycket mellan de två lärosäten som Stenkvist nämner. Men även om vi tar de lite halvgamla universiteten, som Linnéuniversitetet och Örebro universitet, för att nämna några, är det fortfarande väldigt stora skillnader. Med dessa förutsättningar presterar dessa nya universitet, men även högskolor, väldigt bra forskning.

Det går att titta på högciteringar när det gäller den absoluta toppen på vilka lärosäten som bedriver sådan forskning. Vi kommer att hitta högciterade tidskrifter och forskare bland alla våra lärosäten. Det finns alltså inte riktigt den typen av konflikter som jag tycker att Stenkvist målar upp när det gäller kvalitet. Vi kommer att hitta forskare som har låg citeringsgrad bland alla våra universitet och lärosäten, oavsett om de är gamla eller nya.

Detta får Robert Stenkvist gärna reflektera över under sina två minuter.

Anf. 191 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Ja, det finns jättebra forskning på många högskolor som inte är universitet. Högskolorna har dock mindre forskning än universiteten. Det är detta som det innebär att bli ett universitet, alltså att man har mer forskning. Det som vi är emot är att alltför många högskolor alltför fort har blivit universitet och att det har kommit en jättestor pengapåse.

Sedan är jag säker på att det finns jättebra forskning både på Malmö universitet och på Mälardalens universitet. Men när Mälardalens universitet var högskola fick den jättemycket kritik. Sedan blev den utnämnd till universitet. Det är konstigt. Det var till och med en student där som fick pengarna tillbaka för en matematikkurs för att den höll för dålig kvalitet. Vi är alltså emot detta.

Det behöver inte vara jättemycket forskning på alla lärosäten. Det finns en regionalpolitisk aspekt på detta, att lärosätena ska vara utspridda över vårt land och att människor i Norrland ska kunna utbilda sig. Det är väl bra att det finns ett lärosäte där. Men det kanske inte finns spetsforskning där. Det finns forskning men inte spetsforskning. Och det behövs inte för alla utbildningar. Detta är en stor diskussion. Jag villar bara bort mig om jag börjar gå in djupare i detta. Men jag har en idé om hur det ska se ut. Vi ska ta regionalpolitiska hänsyn, och man ska kunna utbilda sig överallt i landet. Men om man ska bedriva högkvalitativ forskning kan man inte göra det på alla ställen. Det blir för utsmetat. Då försämrar vi kvaliteten. Det är jag helt övertygad om. Vi måste ha en plan – en röd tråd. Och sedan måste vi arbeta efter den.

Det innebär att vi nu stoppar upp satsningarna på universitet och högkvalitativ forskning och i stället satsar på ökad lärarledd undervisningstid.

Anf. 192 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Jag vill inleda med att säga, fru talman, att den högre utbildningens viktigaste uppgifter är att

förmedla hög vetenskaplig kvalitet och kunskap och att säkerställa landets kompetensförsörjning.

Vi kristdemokrater tar tydlig ställning för kvalitet och excellens i högskolan och i forskningen. Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en framstående kunskapsnation. För att nå dit krävs kompetenta högskolelärare, kompetenta forskare, en stimulerande arbetsmiljö och studiesocial trygghet.

Fru talman! Jag har haft förmånen att få studera och jobba inom akademien. Efter en ingenjörsexamen blev jag kvar på lärosätet för att undervisa och för att samverka med omgivande samhälle.

Akademien är en fantastisk plats med oerhört kompetenta medarbetare. Som student gick jag in i en miljö och kom ut med kunskap som har varit fantastiskt värdefull för åren efter. Jag är tacksam att ha fått möjligheten att studera på högskolan och att ha fått arbeta på en så kunskapsintensiv plats.

Fru talman! Den högre utbildningen ska ta till vara alla intresserade talanger för att hålla Sverige konkurrenskraftigt. Och jag är stolt över att det i Sverige är möjligt att studera vid högskola eller universitet oavsett om du kommer direkt från gymnasieskolan eller är ensamstående småbarnsförälder och oavsett om du är uppvuxen i en arbetarfamilj eller en akademikerfamilj. Kristdemokratisk högskolepolitik har därför sin grund i kunskap, kvalitet, valfrihet och trygghet.

Fru talman! Jag skulle särskilt vilja lyfta fram studentkårens viktiga roll för att utveckla högskolan, bland annat genom att de ur ett studentperspektiv identifierar kvalitetsbrister och kommer med förbättringsförslag. Studentkåren bidrar till att främja studenternas studiesociala hälsa och driva på för en hög kvalitet inom högre utbildning. Det är därför viktigt att lyssna till studentkåren och deras verksamhet.

Jag vill också, fru talman, betona vikten av aktivt arbete från lärosätets sida för att stärka studenternas arbetsmiljö. Det är inte minst viktigt att organisera studenthälsan, så att de studenter som drabbas av psykisk ohälsa får tillgång till det stöd som de behöver. Lärosätena ska ge förutsättningar för alla studenter att klara studierna.

Det finns nu en nationell gemensam webbportal för studenthälsan, studenthälsa.se, som lanserades den 1 januari 2024. Syftet med portalen är att stärka studenthälsovårdens arbete och främja studenternas psykiska och fysiska hälsa för att på så sätt öka förutsättningarna för en god och trygg studietid.

Fru talman! Så till högskolans viktiga uppgift att säkerställa kompetensförsörjningen i landet. Låt mig ta ett exempel, nämligen den gröna omställningen som är central för ett hållbart samhälle och där industrin spelar en avgörande roll. Den högre utbildningen är naturligtvis helt avgörande för att förse Sverige med den viktiga kompetens som behövs för ingenjörlandet Sverige och de företag och den industri som ligger långt framme i den teknologi som den gröna omställningen kräver, och behovet är enormt.

I dag vet vi att det under de senaste åren har blivit alltmer populärt att börja läsa till ingenjör. Men samtidigt, fru talman, sjunker andelen som faktiskt fullföljer utbildningen.

I dag arbetar ett stort antal personer som ingenjörer utan att ha en formell ingenjörsutbildning. Och, fru talman, Sverige behöver hela 30 000 ingenjörer år 2030.

Från ett kristdemokratiskt perspektiv behövs ett tydligare nationellt ansvar för planering och samordning. Det skulle ge ökade förutsättningar för våra elever och studenter att erhålla goda kunskaper inom exempelvis matematik för att de ska kunna välja till exempel en ingenjörsinriktning men också få förutsättningar att fullfölja den utbildning de valt.

Med en tydlig nationell samordning och planering av behovet av högre kompetens i Sverige kan det sammantagna nationella behovet av antalet utbildningsplatser vid lärosätena förutses på ett bättre sätt. Därmed kan man skapa förutsättningar för en långsiktig planering och fördelning av antalet platser mellan de olika lärosätena.

Fru talman! Låt mig ta ännu ett exempel på hur högskolan förser landet med viktiga kompetenser. Det gäller kompetensförsörjningen av lärare inom grundskolan.

Lärarutbildningen behöver reformeras på flera olika sätt. Det handlar om ökat fokus på ämneskunskap och mer förståelse för hur viktig läsningen är för barnen. Det handlar om att stärka utbildningen i ledarskap och konflikthantering för att kunna stärka lärarnas ledarskap i klassrummet.

Fru talman! I dag har många barn och unga koncentrationssvårigheter. Här handlar det om att använda stödjande metoder och arbetssätt för att skolmiljön ska passa alla.

Arbetet med att få riktigt skickliga personer att vilja bli lärare behöver stärkas. Också arbetet med att få fler akademiker att vilja byta spår och bli lärare mitt i livet kan skalas upp.

Avslutningsvis, fru talman, behöver vi också se till att de som kommer in på högskolan har de förkunskaper som krävs. Det finns tyvärr flera exempel på studenter som har kommit in men som saknar tillräckliga kunskaper i exempelvis matematik eller svenska. Det leder till att utbildningens kvalitet sjunker, att många hoppar av och att färre klarar utbildningen på den tid som det var tänkt. Därför är jag glad att regeringen nu tar fram en STEM-strategi för att stärka Sveriges forskning, teknologi, ingenjörsvetenskap och matematik.

Det finns alltså en del utvecklingspotential inom både grundskolan och högskolan. Men, fru talman, jag skulle samtidigt också verkligen vilja betona att det finns mycket som fungerar riktigt bra. Det ska vi fortsätta att ta till vara för att Sverige ska ha högskola och universitet med kvalitet och excellens.

Härmed vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 193 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag begärde replik med anledning av att ledamoten André tog upp det viktiga arbete som studentkårer runt om i vårt land bedriver.

Jag kan bara hålla med om att studentkårerna bedriver en otroligt viktig verksamhet för studenterna på alla våra lärosäten runt om i hela vårt land. De gör i styrelser eller andra grupper inom universiteten och högskolorna det som de enligt högskolelag och högskoleförordning ska göra, nämligen granska och utveckla lärosätena. Men kårerna bedriver också ett studiesocialt arbete, som kanske är extra viktigt för de studenter som är nya inom akademiska studier, med tanke på att man ofta har flyttat, kommit till nya städer och utan några släktskaps- eller vänskapsband.

Det är därför som det klingar väldigt falskt att Lili André tillhör ett parti som i regeringen har aviserat att studentkåren från 2026 blir av med 20 miljoner av de 68 miljoner kronor som finansieras av staten. Studentkåren har via SFS, Sveriges förenade studentkårer, slagit tydligt larm om vilka konsekvenser det riskerar att få. Om man tar bort 20 av 68 miljoner kommer ju inte studentkårens fantastiska arbete, som André så vackert talade om, kunna möjliggöras framöver. Man kommer kanske att behöva ställa om redan till hösten eller i alla fall nästa år för att man ska kunna vara i fas till 2026.

Hur ser Kristdemokraterna på att studentkåren får 20 miljoner mindre från 2026?

Anf. 194 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Niklas Sigvardsson för frågan.

Jag måste erkänna att jag inte alls känner igen det som ledamoten Sigvardsson uttalar: att vi kristdemokrater sänker beloppet för studentkårer och studiestöd vid universitet och högskolor med 20 miljoner kronor. Jag undrar hur Sigvardsson har kommit fram till detta.

För oss är studentkåren fortsatt väldigt viktig. Vi ser till att de är starka genom att universiteten lyssnar på studentkåren och ser dem som en viktig resurs. Vi ser, fru talman, att det är angeläget att studentkåren fortsatt är starka, och det ska vi se till med all kraft.

Anf. 195 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Tyvärr gick jag ifrån min mobiltelefon och kunde inte slå upp det exakta anslagsnumret. Vi kan gemensamt titta i utgiftsområde 16 sedan. Där aviserar man från regeringens sida att studentkårens finansiering från 2026 kommer att minska med 20 miljoner.

Mer detaljerat bedömer expertmyndigheten och Sveriges förenade studentkårer att det beroende på hur man gör fördelningen blir minst 12 miljoner och upp till runt 20 miljoner. Någonstans mellan 12 och 20 miljoner kommer alltså att försvinna från studentkårens verksamhet.

Det enda positiva för studentkåren – och det är väldigt magstarkt att använda det ordet – är att de vet

om att pengarna försvinner två år i förväg. De behöver därmed inte göra hela strukturomvandlingen på ett halvår eller ett par månader. Men det är de facto så att den regering som Kristdemokraterna sitter i gör en ambitionssänkning vad gäller studentkåren.

Men nu när ledamoten blivit varse detta hoppas jag att man i de kommande två budgetförhandlingarna kommer att se till att de här pengarna finns med i budgeten och att det inte kommer att skäras ned med upp till 20 miljoner kronor på Sveriges totala studentkårer och det viktiga arbete som de gör runt om i hela vårt land.

Anf. 196 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Niklas Sigvardsson för att han förtydligar att det inte direkt är i en kristdemokratisk budget som man har kommit med det förslag som han nu lyfter fram.

Det är viktigt att göra prioriteringar i en budget. Generellt kan man göra omställningar i olika budgetposter. Men det behöver ändå inte bli så att kvaliteten sänks. I det här läget skulle jag vilja trygga Sigvardsson med att en budget från regeringens sida inte handlar om att förminska studentkårens viktiga arbete. De kommer att fortsätta få utrymme att göra sitt arbete, även om budgeten visar på prioriteringar. Det viktigaste för oss kristdemokrater, fru talman, är att säkerställa att studentkåren gör ett bra jobb och att studenterna får det stöd de behöver och det inflytande de måste ha i sin utbildning och på universitetet.

Anf. 197 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten André för ett intressant anförande. Det var kul att få lära känna lite mer av Kristdemokraternas politik på området.

Ledamoten använder i sin inledning ord som kvalitet och excellens och redogör för att akademien är en fantastisk plats. Jag skulle vilja höra lite mer om hur vi enligt Kristdemokraterna får den här kvaliteten och excellensen i Sverige och hur vi gör akademien till en fantastisk plats.

Jag tror att alla våra partier har en ambition att utveckla akademien. Men handlar det enligt Kristdemokraterna om att vi ska fördela om pengar från små till stora eller från stora till små? Handlar det om att vi ska ändra i finansieringssystemet, eller ska vi organisera om i sektorn? Vad är det egentligen Kristdemokraterna vill göra för att uppnå hög kvalitet och excellens vid svenska universitet och högskolor och göra akademien till en fantastisk plats?

Anf. 198 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anders Ådahl så mycket för frågorna. Universitet och högskolor är fantastiska platser. Det är något som jag har tyckt länge, och så kommer det att fortsätta vara.

Hur kan vi då göra detta? När man arbetar som lärare vid ett universitet är det angeläget att de studenter som kommer till exempel har tillräckligt med kunskap för att klara av de utbildningar och kurser som ges. Den

kvaliteten behöver stärkas, men det gjorde inte den tidigare regeringen någonting åt. Nu ser vi efter ett och ett halvt år med den nya regeringen att det finns ett stort behov av att kvaliteten stärks, och det gör vi till exempel genom STEM-strategin, fru talman.

Sedan är det viktigt för universiteten att kunna forska och ge utbildning som motsvarar det kompetensbehov som arbetsmarknaden har. Detta gör också akademien, som bedriver högre utbildning, till en fantastisk plats. Det handlar om att som student få komma dit, få den utbildning som arbetsmarknaden skriker efter och känna att man också kommer att få jobb efteråt. Där gör regeringen satsningar genom att rikta pengar till viktiga områden som till exempel grön omställning och NT-utbildning, där det finns skriande behov, så att vi får de 30 000 ingenjörer som Sverige behöver till 2030.

Anf. 199 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för responsen på frågorna. Jag tror ändå att jag skulle vilja fråga lite mer om det här. Ska vi få högskolor och universitet som har riktigt hög excellens behöver vi ta oss an de här stora och svåra frågorna tillsammans och fatta beslut i riksdagen om hur pengar ska fördelas. Ska vi fördela om från mindre högskolor till större? Ska vi satsa på vissa excellenta forskningsmiljöer, eller ska vi sprida ut pengarna bredare över paletten? Den typen av ställningstaganden behöver man göra som politiskt parti.

Det handlar även om finansieringssystemet. I dag är det väldigt mycket forskning som är styrd via pengarna. Det är väldigt mycket som går via olika forskningsråd där man bestämmer vilket ämne som det ska forskas på. Är det en modell som Kristdemokraterna tycker om, eller borde man kanske göra om det till mer fri forskning? Den typen av frågor har jag.

Jag skulle vilja sammanfatta min fråga. Nu håller regeringen på att ta fram en forskningsproposition. Då är min fråga till ledamoten: Vad är Kristdemokraternas inspel i det arbetet? Vilka är era hjärtefrågor som ni vill få in i en stark och bra proposition på riksdagens bord?

Anf. 200 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anders Ådahl för en väldigt viktig fråga och även för bra inspel till svaret på frågan.

Som ledamoten också lyfter fram har vi en forsknings- och innovationsstrategi. Denna strategi har verkligen en höjd. Den har också prioriteringar av vilken forskning vi ska bedriva. Grundforskningen ska såklart fortsätta gälla, men jag tror att vi kommer att kunna se riktade medel till specifika spetsforskningsområden.

Redan nu tittar lärosäten på hur de kan samverka med varandra, och det är en styrka för lärosäten att kunna samverka kring de utbildningar som inte har så många studenter för att kunna öka antalet studenter på dem. Det ser vi kristdemokrater som fördelaktigt och något jag kan tänka mig att vi kan försöka jobba för.

Excellent forskning är viktigt att prioritera, mer än stor bredd och många nya kurser och utbildningar som inte leder till jobb eller det arbetsmarknaden skriker efter.

Anf. 201 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag påminner än en gång Lorena Delgado Varas om att vi har med gruppledarna överenskomna regler vad gäller klädkod och att det är det talade ordet som gäller och inte politiska kläder. Det är en regel som åtminstone övriga ledamöter håller på, och det får jag väl vara tacksam för.

Anf. 202 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Vi är några här som har valt att lyfta den akademiska friheten, speciellt efter förändringar i bland annat sammansättning och tillsättning av styrelser i den akademiska världen. Dessutom har regeringen även uttryckt vad vissa utbildningar ska innehålla.

Varför är den akademiska friheten så viktig? Akademisk frihet tillåter forskare och studenter att utforska, forska och diskutera idéer utan rädsla för censur eller vedergällning. Att skapa en sådan miljö är A och O för att få en grogrund för ny kunskap, främja innovation och lösa komplexa problem. Akademisk frihet är en av komponenterna i en stark och välutvecklad demokrati där forskning och fakta inte styrs av politiska agendor eller påtryckningar från till exempel företag.

Jag menar att akademisk frihet är en temperaturmätare på hur demokratisk och transparent ett samhälle är. Genom att uppmuntra fritt utbyte av idéer och kritiska diskussioner stöder den en informerad offentlig debatt och skapar utrymme för kritiskt tänkande och demokrati.

Akademisk frihet underlättar internationellt samarbete och dialog, vilket gör det möjligt för forskare över hela världen att dela insikter och forskningsresultat. Detta globala utbyte är avgörande för att främja kunskap och leda många samhällen framåt.

Alla dessa aspekter understryker den roll som akademisk frihet spelar, inte bara för att främja kunskap utan också för att främja ett sunt, demokratiskt och progressivt samhälle. Att skydda den är därför väsentligt, inte bara för den akademiska världen utan för samhället som helhet.

Vi lever i tider då det demokratiska utrymmet krymper globalt. Därför är det extra viktigt att vi stärker den akademiska friheten. Det gör vi inte genom att göra förändringar som inte är förankrade hos dem som berörs mest utan genom ordentlig förankring med dialog där den akademiska världens röst hörs på riktigt. Men tyvärr arbetar inte regeringen för att förbättra eller stärka den akademiska friheten.

Ett av de främsta hoten mot akademisk frihet i Sverige är osäkra anställningsvillkor för akademiker, vilket kan hindra anställdas vilja att engagera sig i kontroversiell eller kritisk forskning på grund av rädsla för att förlora anställningen eller för andra repressalier.

Därför leder otrygga anställningar till minskad akademisk frihet.

Den akademiska friheten är också kopplad till om forskare och studenter känner sig trygga även när de forskar om eller diskuterar ämnen som är kontroversiella. Vi såg detta när en högerextrem journalist skrev in sig på en kurs, vilket gjorde att varken lärare eller studenter kände sig trygga eftersom de hängdes ut i sociala medier. Vi har också sett hur universitet inhiberat öppna debatter och föreläsningar för studenter och lärare i Palestinarörelsen.

Att ha starka studentkårer är också en del av den akademiska friheten, men regeringen vill minska anslagen till dem. På tal om budget har alla studenter rätt till en utbildning av hög kvalitet, men i dag ser vi att man minskar på undervisnings- och handledningstimmar på många utbildningar. Det kommer att få enorma konsekvenser för vår framtid.

Studenter ska vara delaktiga i och ha inflytande över utbildningen. De ska ha olika bakgrund och åldrar. Att ta till vara de erfarenheter och kompetenser som finns bland dagens studenter med olika bakgrund är också ett sätt att förbättra kvaliteten på utbildningen.

Fru talman! Vänsterpartiet anser att högskoleutbildning ska vara avgiftsfri för alla studenter oavsett var de kommer från. Att människor från andra länder kommer till Sverige för att studera berikar den svenska högskolan och bidrar till höjd kvalitet. Sedan avgifterna infördes har antalet utländska studenter på våra högskolor minskat. På vissa utbildningar har de ökat igen men inte till tidigare nivåer. Jag menar att studieavgifterna bör tas bort och att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att avskaffa dem. Gör om, gör rätt, helt enkelt!

Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 203 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Jag skulle vilja påstå att svenska universitet och högskolor har två uppgifter, dels att vi i Sverige ska kunna bedriva en forskning i världsklass, dels att vi ska kunna försörja en arbetsmarknad med kompetenta individer. Jag tror inte att vi är på jakt efter en forskning av medioker klass, och jag tror inte att vi är på jakt efter att inte kunna utbilda våra studenter för en arbetsmarknad.

Ändå är det så i dag att svensk forskning inte håller särskilt hög klass. Vi håller inte världsklass på speciellt många områden, och vi halkar efter lite i forskningskvalitet. Vi lyckas inte heller försörja arbetsmarknaden med kompetenta medarbetare. Vi har ett glapp i båda uppgifterna.

Mitt och Centerpartiets recept för att få bukt med denna situation innehåller tre ingredienser: Vi ska bejaka den akademiska friheten, ha en högskolesektor som är aktiv i hela landet och våga satsa på spets i svensk forskning.

Låt mig börja med den akademiska friheten. Vi har ett antal friheter i det demokratiska samhället som är helt centrala: att domstolarna står fria, att kulturen står fri från politisk påverkan och att akademien får sköta sig

själv. Inom akademien ska det vara högt i tak, och åsikter ska kunna flöda från höger till vänster och uppåt och nedåt. Forskarna ska själva kunna formulera forskningsfrågor och utföra sina studier. Det går inte att beställa forskningsresultat. Forskning är i själva verket att förutsättningslöst söka efter nya sanningar och nya insikter.

Den akademiska friheten har två väsen. Det ena är den individuella friheten – att som enskild forskare eller lärare själv definiera vad man ägnar sig åt. Det andra är den institutionella friheten – att lärosätena i sig själva har en autonomi, ett självstyre.

I demokratier som lite är på väg utför och börjar närma sig diktaturer går detta ofta att se i akademien. Politiker lägger sig i vad det ska forskas på, vilka som ska vara anställda och vilka åsikter som får höras. Så kan vi inte ha det i Sverige, och det är därför, fru talman, som jag och Centerpartiet reagerar ganska kraftfullt varje gång vi hör tendenser till att regeringen vill direktstyra och peka ut vad universitet och högskolor ska ägna sig åt.

Det har också visat sig att det är när den akademiska friheten utövas fullt ut som forskningen och universiteten och lärosätena når den allra högsta kvaliteten.

Låt mig få säga ett par allvarsord om denna frihet. Med frihet följer en lika stor portion ansvar. Detta glömmar vi ibland. Vi kan som politiker inte bara ge forskningen frihet och sedan lämna den och säga lycka till. Det måste finnas ett extremt stort ansvar hos akademien om man har en extremt stor frihet. Där tycker jag att vi som politiker ska vara vaksamma, för om akademien inte klarar av att hantera sin frihet blir det lätt så att politiken rör sig åt det auktoritära hållet och vill börja direktstyra. Därmed vill jag säga att akademien har till uppgift att i vissa stycken också vara självsanerande och kritisk till hur man förvaltar sin frihet.

Fru talman! Jag vill ge två exempel som visar varför det är så viktigt med högre utbildning och forskning för hela landet.

Vi befinner oss nu i ett paradigmskifte där vi ska gå från en klimatovänlig situation till en grön omställning där vi ska nå nettonoll i Sverige och i hela världen, för det är helt nödvändigt. Den gröna omställningen sker i stora delar av vårt land som inte är särskilt tätt befolkade. Vi behöver försörja norra Sverige med kompetens, liksom områden som i dag inte har någon högre utbildning nära.

Men när man träffar företrädare för olika branscher – nästan oavsett vilken bransch det handlar om – hör man ordet kompetensbrist. Jag tänker på yrken som ska finnas i hela landet. Lärare och sjuksköterskor måste finnas i varje kommun, liksom arkitekter, bygare och snickare. I varje kommun måste det finnas ett antal yrken, och samtidigt har vi en ganska koncentrerad högskoleutbildning i vårt land. Detta måste vi på något sätt råda bot på för att klara vårt uppdrag att hela Sverige ska kunna leva och vi ska kunna få en grön omställning.

Jag tror att man ska tänka på tre saker då. Den första är att utvidga yrkeshögskolornas roll. Yrkeshögskolorna har blivit ett väsentligt inslag i svensk högre utbildning. Vi bör fundera på deras roll framöver. Kanske kan de få ett utvidgat uppdrag och en större roll. Det tror vi i Centerpartiet.

Vi vill också bejaka att det finns högskolor i hela landet vars huvudsyfte är att försörja en regional arbetsmarknad med arbetskraft.

Men vi vill också trycka på det som kallas för lärcentrum, som egentligen utgör en hybrid mellan att själv studera digitalt på distans och ha medstudenter att umgås med på ett campus. Ett lärcentrum är ett ställe där det finns lokaler men där utbildningen sker digitalt från ett högre lärosäte. Om vi kan få fler lärcentrum ute i kommunerna kommer också fler som bor ute i vårt land att kunna studera på en högre nivå och dessutom stanna kvar i sin hembygd och bli lärare eller sjuksköterskor på hemorten.

Vi behöver vassare spets i svensk forskning. Vi har en dalande forskningskvalitet och även en lite dalande innovationskraft. Centerpartiet vill gärna se att vi vågar satsa mer på basforskning och grundforskning med fria medel. I dag är forskningen ganska rejält styrd. Vi vill se en ökad frihet och önskar att detta vore en inriktning i den kommande forskningspropositionen – en ökad frihet i hur medlen kan disponeras.

Vi behöver också se över organisationsformerna. Vi har väldigt många myndighetshögskolor i Sverige. Vi tror att stiftelseformen och andra former kan vara bra att introducera i högre grad än i dag. Mångfald ger konkurrens, vilket ger ytterligare möjligheter.

Slutligen, fru talman: Centerpartiet har väldigt många förslag på detta område, men vi har en förklarad beredning i år. Jag vill nämna ett område som vi har med, nämligen tillgänglighet. Vi vill se en ökad likhet när det gäller möjlighet att studera på högre utbildning. Vi finner det nödvändigt att verka för att studenter med NPF eller andra funktionsnedsättningar får de anpassningar som krävs för att kunna skriva högskoleprovet. Det är viktigt att alla får en ärlig chans att komma in på högskolan eller universitetet. Det finns också ett stort behov av att anpassa såväl undervisningssituation som examinationstillfällen för att studenter med någon form av NPF-diagnos eller andra funktionsnedsättningar ska få möjligheter.

Högskolan ska vara öppen för alla som kan och vill. Det är bra för Sverige, och det är självklart bra för individen.

Jag yrkar bifall till reservation 10.

Anf. 204 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att jag håller med om väldigt mycket av det som Anders Ådahl sa under sitt anförande. Det var en sak jag tyckte var jätteintressant, som jag måste grotta lite i – om det är ett uttryck som tillhör svenska språket.

Anders Ådahl sa, fru talman, att vi halkar efter; vi är inte i världsklass längre. Detta har som jag förstått det skett under en tid. Det handlar inte om de senaste

fem åren, utan det är under längre tid än så, antar jag. Anders Ådahl nämnde, fru talman, tre områden för åtgärder mot detta: bejaka akademisk frihet, utbildning i hela landet och satsning på spets.

Om man bejakar akademisk frihet undrar jag vad det är som hindrar att högskolorna och universiteten satsar på spets redan i dag. Vi har halkat efter under 20 års tid. Är det staten som har hindrat högskolorna från att satsa på spets? Det är något här som inte riktigt går ihop, om det nu inte är staten som har hindrat högskolorna från att satsa på spets.

Anders Ådahl sa också, fru talman, att med akademisk frihet kommer ett stort ansvar. Jag vill bara säga att när det gäller säkerheten tycker jag inte att man har tagit sitt ansvar; det sa jag i mitt anförande.

Vi halkar efter och har gjort det i 20 år. Är det verkligen brist på akademisk frihet som har gjort att vi halkar efter, undrar jag, fru talman. Jag tänker på sådant som att den lärarledda undervisningstiden har gröpts ur kraftigt. Jag tror att detta är ett jätteproblem.

Jag stannar där, fru talman.

Anf. 205 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Jag har själv jobbat inom akademien och varit ledare för en stor forskningsmiljö. Jag har alltså rent praktiskt brottats med frågor om hur vi kan få upp kvaliteten.

För det första är detta lite svår materia, för det tar lång tid för forskning att få genomslag och att mäta forskningens kvalitet. Vad vi ser nu är att vi verkar ha ett svagt sluttande plan, och det är oroande.

Och ja, ledamoten Stenkvist, jag vill hävda att detta till stor del beror på att vi inte har så stor akademisk frihet. Väldigt mycket av svensk forskningsfinansiering är styrd. Forskarna sorteras in i allt smalare fällor, där någon annan har bestämt vad som är viktigt att forska på.

När jag var ledare för det där forskningsområdet på Chalmers hade jag tillgång till ungefär 100 miljoner per år att fördela. Jag ställde frågan till forskare: Om du fick 10 miljoner att göra vad du ville med, vad skulle du göra då? Väldigt många kunde inte svara. Man är så otroligt van vid att reagera på "calls" från forskningsfinansierare att man nästan glömt att forskningen måste vara fri – att man måste söka efter svar på sina egna frågor och inte reagera på vad någon annan tycker är viktigt. Just den aspekten har, skulle jag vilja påstå, en otroligt stor del i att Sverige har halkat efter de fria miljöerna i Asien och USA.

Anf. 206 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna om språket även här. Det är svenska som gäller i riksdagen. Man får använda citat och översätta, men svenska ska vara språket. Det hör vi inte alltid.

Anf. 207 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag förstår att det är komplicerad materia. Det är inte så enkelt. Antingen gör högskolorna fel, eller så gör staten fel.

Basanslagen är delvis till för grundforskning och fri forskning på universiteten. Det är därför vi till exempel inte lägger alla pengar i forskningsråden. Sedan vet vi att pengarna till stor del binds upp av företag. Det är ett problem tycker många, medan andra tycker att det är jättebra.

Är det staten som är orsak till att det bildas sådana fallor? Jag vore tacksam, fru talman, om Anders Ådahl kunde utveckla lite mer hur staten är ansvarig för detta.

Jag vet att basanslagen binds upp av företag till stor del. Där kommer det extra pengar, vilket många tycker är jättebra. Många klagar dock på att pengar försvinner och att de blir styrda och uppbundna. Staten ger ju basanslag för att vi också ska ha fri grundforskning och fri forskning. Någotting går fel här.

Jag väntar med spänning på experten Anders Ådahls svar, fru talman.

Anf. 208 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag ska se om jag kan svara på frågorna, för det är som sagt ganska komplex materia.

Basanslaget är det ju meningen att man ska använda till fri forskning. De konkurrensutsatta medel som forskarna söker i utlysningar och i konkurrens har en annan funktion. Där ska man göra just det som forskningsfinansiärerna önskar. Problemet med många av dessa anslag är att de säger så här: För att få pengar av oss måste du också medfinansiera med basmedel. Detta betyder att de basmedel som skulle gå till fri forskning äts upp av konkurrensutsatta medel.

Det hela är rätt intrikat. Ju mer framgångsrika forskarna är på ett lärosäte i att söka och vinna medel, desto mindre fri forskning blir det på detta lärosäte. Vi har alltså, med vår forskningsfinansiering, skapat en nedåtgående spiral. Ju bättre man är, desto mindre fri blir man. Det är svaret.

Anf. 209 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! I den högskolepolitiska debatten pratar vi ibland om kunskapsnationen Sverige och ibland om ingenjörlandet Sverige. Ibland kallar vi oss för en framstående forskningsnation, men i dag tänkte jag prata om bildningslandet Sverige.

Det handlar om kunskapssökande som grundar sig på nyfikenhet och intresse – det man gör inte för att man måste utan för att man vill, för att man inte kan låta bli. Det är kunskap som man söker för sin egen skull men som, när man väl har den, också bidrar till ett starkare samhälle – till det som också är bildningslandet Sverige.

Tro mig, i bildningslandet Sverige utbildas lärare, ingenjörer, konstnärer, måltidskreatörer, sjuksköterskor, läkare och faktiskt också hund- och kattveterinärer, apputvecklare och alla möjliga yrkesgrupper som vi vet behövs. Några tror vi kommer att behövas ett tag till, men det är lite osäkert. Vi utbildar också för yrken som vi inte har någon aning om än och som vi inte vet om de kommer att finnas eller vad de kommer att innebära. Man kan inte bygga ett bildningsland med ingenjörer allena.

I dag har vi haft en forskningsförmiddag här i riksdagen där utskotten har fördjupat sig i forskning med fokus på artificiell intelligens och dess möjligheter och begränsningar. Det står klart att det behövs bred kunskap. Det handlar inte bara om matematiker, datologer och ingenjörer, utan det handlar om ett kunskapslyft för hela landet, här och nu, från barn och elever till lärare, forskare, yrkesverksamma, medelålders och äldre. Alla behöver höja sin kunskapsnivå när det gäller AI.

Här kommer bland annat lärosätenas uppdrag att främja det livslånga lärandet in, och vi behöver stärka möjligheterna att återkomma till utbildning och forskning i olika delar av livet. Ja, vi behöver bilda oss för att hantera AI i hela vårt samhälle.

Jag kan avslöja att jag faktiskt gjorde slag i saken direkt. Ni vet hur det är när man har tillgång till skärmar när man sitter på föreläsningar. Det visade sig att man enkelt kunde söka till kursen Grunderna i AI vid Linköpings universitet, så det gjorde jag.

Eftersom den högskolepolitiska debatten nu går i ganska kraftiga vågor när det gäller fristående sommarkurser på distans avslöjar jag helt enkelt att den är helt på distans. Man träffas aldrig och är aldrig på lärosätet. Studietakten är 10 procent av heltid, och kursen kan läsas på både svenska och engelska. Jag kanske inte behöver lämna hängmattan – jag tycker att det låter helt fantastiskt.

Jag förutsätter att kursen inte är hobbyartad. Den ges på ett vetenskapligt lärosäte och har vetenskaplig grund. Det här var kanske lite skämtsamt, men nu vill jag glida över på lite allvarigare frågeställningar kring akademisk frihet.

Fru talman! Vi som är intresserade av högre utbildning, forskning och akademisk frihet vet att en stark och levande demokrati bygger på grundläggande principer om fri akademi, fria domstolar, fri press och fri kultur.

Vi vet också att det är en fri akademi, med starkt skydd från detaljstyrning från regeringar, som kan ta ansvar för att producera utbildningar som studenter vill gå och som samhället behöver. Jag vill understryka att det är i den ordningen som uppdragen står i regleringsbrevet – ”studenternas efterfrågan och arbetsmarknadens behov”.

Förtroendet mellan regering och akademi har fått sig några törnar det senaste året, efter plötsliga ändringar av styrelsernas mandattider och plötsligt indragna forskningspengar som redan var utdelade till Sida, till exempel. Nu pekar regeringen, med utbildningsministern i spetsen, med hela handen: Teknik och naturvetenskap prioriteras – fast man drar undan lite pengar – och humaniora och folkbildning får ställa sig i skamvrån. Studenters organisering prioriterar man bort på sikt.

Det är en snäv syn på bildning, på studenternas mål och på samhällets behov av högre utbildning. Detta är också ett skadat förtroende som behöver byggas upp, och jag hade förväntat mig att regeringen skulle göra

mer för att läka den skada som har uppstått det senaste året.

Jag hör också ett klart och tydligt budskap: Lärosäten som Restaurang- och hotellhögskolan i Grythyttan borde släppa sommelierkurserna om dryckeskunskap, och Umeå universitets kurser i ölkunskap är i regeringens ögon kanske inte lika mycket värda som låt säga en kurs om grunderna i AI. Detta hör jag trots att vi marknadsför Sveriges som ett måltidsland att turista i, trots att bryggerier växer fram överallt och trots att besejningsnäringen precis som alla andra branscher skriker efter folk.

Vi söker ju den hållbara, riktigt goda måltiden för att kunna ställa om, och vi söker de upplevelser som gör att många vill komma till Sverige. Det här kräver mer än hobbykunskap. Det kräver expertkunskap, forskning och arbetskraft med relevant utbildning på olika nivåer, och det kräver att man kan utbilda sig hela livet.

Det är lärosätenas uppgift att anordna de här kurserna på högre nivå om studenterna vill ha dem och samhället behöver dem, och så verkar det ju vara. Ytterligare ett skäl att anordna dessa kurser är dock att de ger bildning och förkovran. Det är inte en regerings uppgift att med nedlåtande min benämna dem hobbykurser.

Akademisk frihet är mer än den nu grundlagsskyddade friheten att fritt välja forskningsfrågor, forskningsmetod och hur man publicerar resultatet. Akademisk frihet behöver omfatta även högre utbildning, alltså själva undervisningen, liksom lärosätenas organisering och finansiering. Svälter man ut lärosäten kan de nämligen inte anordna en tillräckligt omfattande utbildning av tillräckligt hög kvalitet.

Jag tror också att skyddet för den akademiska friheten behöver omfatta även utnämningssmakten, det vill säga hur styrelser och rektorer utses. Politiskt inflytande och kortsiktiga intressen får inte definiera vilka ämnen som får beforskas, vad man ska undervisa om på våra lärosäten eller hur det ska göras. Det är studenternas och samhällets behov som är grunden.

Forskningen ska såklart vara helt fri. En oberoende grundforskning är viktig för Sveriges och världens utveckling. Samtidigt är det rimligt att samhället kan prioritera vissa satsningar av strategisk art. Vi vill såklart satsa på forskning som hjälper oss att hantera den miljö- och klimatkris vi står i.

Högre utbildning och forskning har en nyckelroll att spela i möjliggörandet av den omställning till ett hållbart samhälle som behövs. Lärosätena har en enorm potential att vara en stark kraft i omställningen och genom utbildning, forskning, samverkan och omställning av den egna verksamheten agera för hållbarhet.

Bildningslandet Sverige behöver en fri och stark akademi. Vi behöver en bredd av möjliga vägar att skaffa utbildning för jobb, för förkovran, för ett rikare liv eller för ett nytt yrkesliv. Vi behöver både breda yrkesutbildningar och excellent forskning – och ja, vi

behöver tillgång till fristående kurser på olika nivåer, med olika studietakt, på distans eller på campus.

Fru talman! Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 2, där Miljöpartiet uppmanar regeringen att förtydliga och stärka grundlagsskyddet för den akademiska friheten, och reservation 16 om lärosätenas enorma potential att vara en stark kraft i omställningen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 april.)

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 17 april

2023/24:701 Spelmissbruk

av Linus Sköld (S)

till statsrådet Niklas Wykman (M)

2023/24:702 FN:s rekommendationer och krav på regeringens funktionsrättspolitik

av Nadja Awad (V)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:703 Studenters ekonomi

av Nadja Awad (V)

till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:704 Anslutning till stamnätet

av Johnny Svedin (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:705 Förstatligandet av folkrörelsebitändet

av Olle Thorell (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 april

2023/24:809 Vård och stöd till anhöriga till personer med NPF-diagnoser

av Nadja Awad (V)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:810 Resurser för myggbekämpning vid nedre Dalälven

av Sanne Lennström (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:811 Avgiftsfri vaccination mot bältros för personer över 65 år

av Dzenan Cisija (S)

till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:812 Lagstiftning för att hantera övergivna fastigheter

av Denis Begic (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:813 Cannabisreklam på svenska skolor

av *Laila Naraghi* (S)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

2023/24:814 Ett nordiskt ministerråd för infrastrukturfrågor

av *Jonathan Svensson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

av *Azra Muranovic* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:798 Cannabisreklam på svenska skolor

av *Laila Naraghi* (S)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

2023/24:797 Situationen på Länsstyrelsen Stockholm

av *Rasmus Ling* (MP)

till statsrådet Erik Slottner (KD)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 17 april

2023/24:784 Föresättningar för regionala flygplatser

av *Per-Arne Håkansson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:786 Beredningen av filmpolitiken

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:785 Nedskärningar i kärnstödet till Unids

av *Linnéa Wickman* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:787 Handläggarutbildningens rekryteringsprocess

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:788 Kinesisk hackerattack

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:790 Mosképlaner i Linköping

av *Jonas Andersson* (SD)

till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2023/24:795 Kvinnojoursdrivna skyddade boenden

av *Marcus Wennerström* (S)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:791 Rapportering av svenska statens innehav av vapen

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:789 Taiwanesiska representationskontorets arbetskraft

av *Markus Wiechel* (SD)

till statsrådet Maria Malmer Stenergård (M)

2023/24:792 Åtgärder mot bindande förhandsavtal för bostadsrätter

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:794 Tågförseningar och inställda tåg på Södra stambanan

av *Monica Haider* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:793 Utredningen om kultursamverkansmodellen

av *Kristoffer Lindberg* (S)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:796 Lärdomar från problemen i trafiken på E22

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.52.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,

av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.14,

av talmannen därefter till och med § 11 anf. 131 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 167 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 4 Polisfrågor	1
Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU16	1
Anf. 1 LOUISE MEIJER (M).....	1
Anf. 2 RASMUS LING (MP) replik.....	3
Anf. 3 LOUISE MEIJER (M) replik.....	3
Anf. 4 RASMUS LING (MP) replik.....	3
Anf. 5 LOUISE MEIJER (M) replik.....	3
Anf. 6 PETTER LÖBERG (S).....	3
Anf. 7 TORSTEN ELOFSSON (KD).....	4
Anf. 8 KATJA NYBERG (SD)	6
Anf. 9 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	7
Anf. 10 ULRIKA LILJEBERG (C)	7
Anf. 11 RASMUS LING (MP).....	8
Anf. 12 KATJA NYBERG (SD) replik	9
Anf. 13 RASMUS LING (MP) replik.....	9
Anf. 14 KATJA NYBERG (SD) replik	9
Anf. 15 RASMUS LING (MP) replik.....	9
(Beslut fattades under § 9.)	9
§ 5 Processrättsliga frågor.....	9
Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU21	9
Anf. 16 PONTUS ANDERSSON GARPVALL (SD)	9
Anf. 17 PETTER LÖBERG (S).....	10
Anf. 18 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	11
Anf. 19 PETTER LÖBERG (S) replik.....	11
Anf. 20 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik.....	11
Anf. 21 PETTER LÖBERG (S) replik.....	11
Anf. 22 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M)	11
Anf. 23 RASMUS LING (MP) replik.....	12
Anf. 24 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) replik	12
Anf. 25 RASMUS LING (MP) replik.....	13
Anf. 26 CHARLOTTE NORDSTRÖM (M) replik	13
Anf. 27 TORSTEN ELOFSSON (KD).....	13
Anf. 28 RASMUS LING (MP).....	14
(Beslut fattades under § 9.)	15
§ 6 Familjerätt	15
Civilutskottets betänkande 2023/24:CU9	15
Anf. 29 ELLEN JUNTTI (M).....	15
Anf. 30 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	16
Anf. 31 ELLEN JUNTTI (M) replik.....	16
Anf. 32 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	16
Anf. 33 ELLEN JUNTTI (M) replik.....	17
(forts § 10)	17
Ajournering	17
Återupptaget sammanträde	17
§ 7 Frågestund	17
Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN	17
<i>Åtgärder mot gängvåldet</i>	<i>17</i>
Anf. 35 ARDALAN SHEKARABI (S)	17
Anf. 36 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	17
Anf. 37 ARDALAN SHEKARABI (S)	18
Anf. 38 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	18
<i>Livstidsstraff för förövare under 18 år.....</i>	<i>18</i>
Anf. 39 ADAM MARTTINEN (SD).....	18
Anf. 40 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	18

Anf. 41 ADAM MARTTINEN (SD).....	18
Anf. 42 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	18
<i>Offentlighetsprincipen i friskolor</i>	18
Anf. 43 DANIEL RIAZAT (V)	18
Anf. 44 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	19
Anf. 45 DANIEL RIAZAT (V)	19
Anf. 46 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	19
<i>Eldning av trädgårdsavfall</i>	19
Anf. 47 STINA LARSSON (C)	19
Anf. 48 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	19
Anf. 49 STINA LARSSON (C)	19
Anf. 50 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	19
<i>Finansieringen av skolan</i>	19
Anf. 51 CAMILLA HANSÉN (MP).....	19
Anf. 52 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	20
Anf. 53 CAMILLA HANSÉN (MP).....	20
Anf. 54 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	20
<i>Kommunerna och eldning av trädgårdsavfall</i>	20
Anf. 55 HELENA STORCKENFELDT (M).....	20
Anf. 56 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	20
Anf. 57 HELENA STORCKENFELDT (M).....	20
Anf. 58 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	20
<i>Regelverk för den småskaliga vattenkraften</i>	21
Anf. 59 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	21
Anf. 60 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	21
Anf. 61 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	21
Anf. 62 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	21
<i>Medel till studieförbunden</i>	21
Anf. 63 LOUISE THUNSTRÖM (S)	21
Anf. 64 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	21
Anf. 65 LOUISE THUNSTRÖM (S)	21
Anf. 66 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	21
<i>Artskydd och äganderätt</i>	22
Anf. 67 BEATRICE TIMGREN (SD).....	22
Anf. 68 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	22
<i>Regeringens plan för att nå klimatmålen</i>	22
Anf. 69 ANDREA ANDERSSON TAY (V)	22
Anf. 70 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	22
<i>Universitetens kursutbud</i>	22
Anf. 71 ANDERS ÅDAHL (C)	22
Anf. 72 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	23
<i>Skyddet för den akademiska friheten</i>	23
Anf. 73 JACOB RISBERG (MP)	23
Anf. 74 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	23
<i>Myggbekämpning vid nedre Dalälven</i>	23
Anf. 75 CRISTER CARLSSON (M).....	23
Anf. 76 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L)	23
<i>Grundskoleelevers kunskap om arbetsmarknaden</i>	23
Anf. 77 LILI ANDRÉ (KD).....	23
Anf. 78 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	24
<i>Gängbrottslighet och näringsförbud</i>	24
Anf. 79 JOAKIM SANDELL (S)	24
Anf. 80 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	24
<i>Skärpt lagstiftning för avfallshantering</i>	24
Anf. 81 MATS ARKHEM (SD)	24
Anf. 82 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	24
<i>Finansieringen av mindre barngrupper och skolklasser</i>	25
Anf. 83 ANNA LASSES (C)	25
Anf. 84 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L)	25

<i>Den ryska skuggflottan</i>	25
Anf. 85 ELIN SÖDERBERG (MP).....	25
Anf. 86 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	25
<i>Utökade möjligheter till kamerabevakning</i>	25
Anf. 87 LOUISE MEIJER (M).....	25
Anf. 88 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	25
<i>Strandskyddet</i>	26
Anf. 89 TORSTEN ELOFSSON (KD).....	26
Anf. 90 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	26
<i>Reglering av skolmarknaden</i>	26
Anf. 91 PAULA ÖRN (S).....	26
Anf. 92 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	26
<i>Tredjelandsstudenter</i>	26
Anf. 93 ROBERT STENKVIST (SD).....	26
Anf. 94 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	27
<i>Mobilförbud i skolan</i>	27
Anf. 95 JOHANNA HORNBERGER (M).....	27
Anf. 96 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	27
<i>Lärosätenas fristående kurser</i>	27
Anf. 97 MATS WIKING (S).....	27
Anf. 98 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	27
<i>Radikalisering av förskolebarn</i>	27
Anf. 99 ANDERS ALFTBERG (SD).....	27
Anf. 100 Statsrådet LOTTA EDHOLM (L).....	28
<i>Artemisprogrammet</i>	28
Anf. 101 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M).....	28
Anf. 102 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	28
<i>Bedrägerier mot äldre</i>	28
Anf. 103 ANNA-BELLE STRÖMBERG (S).....	28
Anf. 104 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M).....	28
<i>Innovation i kemiindustrin</i>	28
Anf. 105 JOHNNY SVEDIN (SD).....	28
Anf. 106 Statsrådet ROMINA POURMOKHTARI (L).....	29
<i>Utbildningsministerns uttalande om fristående kurser</i>	29
Anf. 107 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	29
Anf. 108 Utbildningsminister MATS PERSSON (L).....	29
Ajournering	29
Återupptaget sammanträde	29
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 april	29
KU14 Riksdagens arbetsformer.....	29
JuU23 Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera.....	30
JuU18 Våldsbrott och brottsoffer.....	30
SkU13 Punktskatt och tull.....	30
SfU12 Ekonomisk familjepolitik.....	31
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	32
JuU16 Polisfrågor.....	32
JuU21 Processrättsliga frågor.....	32
§ 10 (forts. från § 6) Familjerätt (forts. CU9)	33
Anf. 109 MALCOLM MOMODOU JALLOW (V).....	33
Anf. 110 LARRY SÖDER (KD).....	34
Anf. 111 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	35
Anf. 112 LARRY SÖDER (KD) replik.....	35
Anf. 113 MARTINA JOHANSSON (C) replik.....	35
Anf. 114 LARRY SÖDER (KD) replik.....	35
Anf. 115 LAILA NARAGHI (S) replik.....	35
Anf. 116 LARRY SÖDER (KD) replik.....	35
Anf. 117 LAILA NARAGHI (S) replik.....	36

Anf. 118	LARRY SÖDER (KD) replik	36
Anf. 119	LAILA NARAGHI (S)	36
Anf. 120	MARTIN WESTMONT (SD)	38
Anf. 121	LAILA NARAGHI (S) replik	39
Anf. 122	MARTIN WESTMONT (SD) replik	39
Anf. 123	LAILA NARAGHI (S) replik	39
Anf. 124	MARTIN WESTMONT (SD) replik	40
Anf. 125	MARTINA JOHANSSON (C) replik	40
Anf. 126	MARTIN WESTMONT (SD) replik	40
Anf. 127	MARTINA JOHANSSON (C) replik	40
Anf. 128	MARTIN WESTMONT (SD) replik	41
Anf. 129	MARTINA JOHANSSON (C)	41
Anf. 130	ULRIKA WESTERLUND (MP)	42
	(Beslut skulle fattas den 24 april.)	43
§ 11	Idrott och friluftsliv	43
	Kulturutskottets betänkande 2023/24:KrU6	43
Anf. 131	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M)	43
Anf. 132	AMANDA LIND (MP) replik	44
Anf. 133	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	45
Anf. 134	AMANDA LIND (MP) replik	45
Anf. 135	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	45
Anf. 136	AMANDA LIND (MP)	45
Anf. 137	ROLAND UTBULT (KD)	47
Anf. 138	ANNE-LI SJÖLUND (C) replik	47
Anf. 139	ROLAND UTBULT (KD) replik	48
Anf. 140	ANNE-LI SJÖLUND (C) replik	48
Anf. 141	ROLAND UTBULT (KD) replik	48
Anf. 142	AZADEH ROJHAN (S) replik	48
Anf. 143	ROLAND UTBULT (KD) replik	48
Anf. 144	AZADEH ROJHAN (S) replik	49
Anf. 145	ROLAND UTBULT (KD) replik	49
Anf. 146	AZADEH ROJHAN (S)	49
Anf. 147	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	51
Anf. 148	AZADEH ROJHAN (S) replik	51
Anf. 149	EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M) replik	51
Anf. 150	AZADEH ROJHAN (S) replik	51
Anf. 151	ROBERT HANNAH (L)	52
Anf. 152	RUNAR FILPER (SD)	53
Anf. 153	VASILIKI TSOUPAKI (V)	53
Anf. 154	ANNE-LI SJÖLUND (C)	55
	(Beslut skulle fattas den 24 april.)	56
§ 12	Högskolan	56
	Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:Ubu14	56
Anf. 155	FREDRIK MALM (L)	56
Anf. 156	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	57
Anf. 157	FREDRIK MALM (L) replik	57
Anf. 158	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	58
Anf. 159	FREDRIK MALM (L) replik	58
Anf. 160	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	58
Anf. 161	FREDRIK MALM (L) replik	58
Anf. 162	CAMILLA HANSÉN (MP) replik	59
Anf. 163	FREDRIK MALM (L) replik	59
Anf. 164	ANDERS ÅDAHL (C) replik	59
Anf. 165	FREDRIK MALM (L) replik	59
Anf. 166	ANDERS ÅDAHL (C) replik	60
Anf. 167	FREDRIK MALM (L) replik	60
Anf. 168	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	60
Anf. 169	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	61
Anf. 170	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	62

Anf. 171 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	
replik.....	62
Anf. 172 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	62
Anf. 173 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M).....	63
Anf. 174 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	64
Anf. 175 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	
replik.....	64
Anf. 176 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	65
Anf. 177 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	
replik.....	65
Anf. 178 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	65
Anf. 179 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	
replik.....	65
Anf. 180 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	65
Anf. 181 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	
replik.....	66
Anf. 182 TREDJE VICE TALMANNEN	66
Anf. 183 LORENA DELGADO VARAS (V) replik.....	66
Anf. 184 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	
replik.....	66
Anf. 185 LORENA DELGADO VARAS (V) replik.....	66
Anf. 186 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	
replik.....	66
Anf. 187 ROBERT STENKVIST (SD)	67
Anf. 188 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	68
Anf. 189 ROBERT STENKVIST (SD) replik	68
Anf. 190 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	68
Anf. 191 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	68
Anf. 192 LILI ANDRÉ (KD).....	68
Anf. 193 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	70
Anf. 194 LILI ANDRÉ (KD) replik	70
Anf. 195 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik.....	70
Anf. 196 LILI ANDRÉ (KD) replik	70
Anf. 197 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	70
Anf. 198 LILI ANDRÉ (KD) replik	70
Anf. 199 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	71
Anf. 200 LILI ANDRÉ (KD) replik	71
Anf. 201 TREDJE VICE TALMANNEN	71
Anf. 202 LORENA DELGADO VARAS (V).....	71
Anf. 203 ANDERS ÅDAHL (C).....	72
Anf. 204 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	73
Anf. 205 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	73
Anf. 206 TREDJE VICE TALMANNEN	73
Anf. 207 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	73
Anf. 208 ANDERS ÅDAHL (C) replik.....	74
Anf. 209 CAMILLA HANSÉN (MP).....	74
(Beslut skulle fattas den 24 april.)	75
§ 13 Anmälan om interpellationer	75
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	75
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	76
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 20.52.	76